

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

Michaela Kaiserová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a komparatistiky

**Obraz svatého Václava v kronikách starší české
literatury**

The image of Saint Wenceslas in the cronicles of old Czech literature

(Bakalářská práce)

Michaela Kaiserová

Praha 2014

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Hošna, Csc.

Ráda bych poděkovala docentu PhDr. Jiřímu Hošnovi, Csc. za odborné vedení mé bakalářské práce a pomoc s orientací v dané problematice.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V.....dne.....

podpis.....

Anotace

Cílem bakalářské práce bude postihnout obraz svatého Václava ve vybraných kronikách starší české literatury. Primárními texty, které poslouží jako východiska k bakalářské práci, budou zejména tzv. *Kristiánova legenda*, *Kosmova Kronika Čechů*, *Kronika tak řečeného Dalimila*, *Kronika česká Přibíka Pulkavy z Radenína*, spis *O státě českém* Pavla Stránského ze Zapské Stránky, *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, *Diadochus* Bartoloměje Paprockého z Hlohol a Paprocké Vůle, *Poselkyně starých příběhů českých* Jana Františka Beckovského a anonymní spis *Země dobrá, to jest země česká*. Práce se zaměří na zobrazení postavy českého patrona z hlediska popisu jeho osobnosti, života, způsobu jeho vlády, vztahu k ostatním rodinným příslušníkům a dalších aspektů. Tyto motivy budou sledovány v rámci primárních pramenů a následně porovnávány.

Klíčová slova

Václav, Boleslav, Drahomíra, Ludmila, Podiven, křesťanství, bratrovražda, zázraky, mučednictví, kníže, světec, Stará Boleslav, kronika, legenda.

Summary

The aim of the bacheloral thesis is to describe the image of St. Wenceslas in the selected chronicles of older Czech literature. The primary texts that will serve as the basis of the bacheloral thesis will be especially *Kristiánova legenda*, *Kronika Čechů* written by Kosmas, *Kronika tak řečeného Dalimila*, *Kronika česká* by Přibík Pulkava z Radenína, a document called *O státě českém* by Pavel Stránský ze Zapské Stránky, *Kronika česká* by Václav Hájek z Libočan, *Diadochus* by Bartoloměj Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, *Poselkyně starých příběhů českých* by Jan František Beckovský and an anonymous document called *Země dobrá, to jest země česká*. This bacheloral thesis will focus on the character of our Czech patron in the light of the description of his personality, life, method of his government, relationship between him and other members of his family and other aspects. These motives will be examined within the primary texts and then compared.

Key words

Wenceslas, Boleslav, Drahomíra, Ludmila, Podiven, Christianity, fratricide, miracles, martyrdom, duke, saint, Stará Boleslav, chronicle, legend.

Obsah

Úvod.....	9
1. Počátky dějepisectví v českých zemích	10
2. Představení pramenů.....	13
2.1 Život a umučení svatého Václava a báby jeho svaté Ludmily.....	13
2.2 Kosmova <i>Kronika česká (Chronica Boemorum)</i>	13
2.3 <i>Kronika tak řečeného Dalimila</i>	14
2.4 <i>Kronika česká Přibíka Pulkavy z Radenína</i>	15
2.5 <i>O státě českém (Respublica Bojema)</i> Pavla Stránského ze Zapské Stránky.....	16
2.6 <i>Kronika česká Václava Hájka z Libočan</i>	17
2.7 <i>Diadochus</i> Bartoloměje Paprockého z Hlohol a Paprocké Vůle.....	18
2.8 <i>Poselkyně starých příběhů českých</i> Jana Františka Beckovského.....	18
2.9 <i>Země dobrá, to jest země česká</i>	18
3. Život knížete Václava z historického hlediska.....	20
4. Zemřel kníže, zrodil se světec	23
5. Etapy Václavova života.....	28
5.1 Dětství.....	28
5.2 Mládí a dospělost.....	28
5.2.1 Nástup na knížecí stolec.....	29
5.2.2 Začátky vládnutí knížete Václava.....	30
5.2.3 Přenesení Ludmilina těla do Prahy.....	30
5.2.4 Václavova odvážnost v boji s kouřimským knížetem.....	31
5.2.5 Návštěva u císaře.....	32
5.2.6 Kostel svatého Víta.....	34
5.2.7 Další vybrané etapy období Václavovy vlády.....	35
5.2.8 Vyslání poslů do Říma.....	37
6. Povahové vykreslení svatého Václava.....	39
6.1 Václav a projevy jeho křesťanských ctností.....	39
6.2 Václavovo odklonění od Desatera.....	40
6.3 Panovník Václav.....	41
6.4 Šířitel křesťanství.....	41
6.5 Mnich Václav.....	42

7. Mučednická smrt knížete Václava.....	45
7.1 Iniciátor vraždy.....	45
7.2 Touha po mučednictví a předpovídání své smrti.....	48
7.3 Boleslavská vražda.....	48
7.4 Datum vraždy.....	51
8. Události po Václavově zavraždění.....	52
9. Zázraky.....	53
9.1 Zázraky za Václavova života.....	53
9.1.1 Boží pomoc.....	54
9.1.2 Václavův prorocký duch.....	55
9.2 Zázraky po smrti knížete Václava.....	56
9.2.1 Zázraky bezprostředně po Václavově smrti.....	56
9.2.2 Zázraky při translaci světcova těla.....	57
9.2.3 Osvobození vězňů a otroků.....	59
9.2.4 Uzdravování nemocných.....	60
9.2.5 Nezařazené zázraky.....	61
10. Kníže Václav a jeho rodinné a přátelské vztahy.....	63
10.1 Ludmila.....	63
10.2 Drahomíra.....	64
10.3 Boleslav.....	65
10.4 Podiven.....	66
Závěr.....	68
Použitá literatura.....	70
Primární literatura.....	70
Sekundární literatura a jiné zdroje.....	70
Přílohy.....	72

Úvod

Svatého Václava, jednoho z nejdůležitějších českých patronů, považujeme za symbol Čech a jejich státnosti. I když od jeho smrti uběhlo víc jak jedno tisíciletí, osobnost našeho světce je stále přítomná i v současnosti, žije si svým druhým životem. Svatý Václav překročil kostelní zdi, kde bychom nejčastěji osoby světců hledali, jeho dědictví a odkazy můžeme pozorovat téměř na každém kroku nejen v duchovním světě. Stal se velitelem bájných blanických rytířů, jeho jméno nese naše nejznámější náměstí s jezdeckou sochou knížete, pojmenovány jsou po něm i korunovační klenoty. Na Václavovu počest jsou každoročně pořádány poutě a slouženy mše. 28. září, tedy den, kdy byl kníže zavražděn svým bratrem Boleslavem, slavíme státní svátek – Den české státnosti.

Jeho existence (ač historicky podložená) je opředená mnoha nejasnostmi a tajemstvími, o jejichž vyjasnění a odtajnění se snažili mnozí tuzemští i zahraniční literární vědci i historici. O osobnosti knížete Václava bylo popsáno nepřeberné množství knih, statí a článků, které popisují světce hlavně v rámci legend.

Bakalářská práce se bude snažit popsat obraz knížete a světce Václava tak, jak ho zachycují kroniky starší české literatury. Práce je rozdělena do několika částí, které mají za úkol porovnávat informace a záznamy jednotlivých pramenů. V kapitole Počátky dějepisectví v českých zemích bude ve stručnosti popsán vývoj dějinného zaznamenávání. Následující kapitola bude obsahovat medailonky primárních děl, z kterých bude bakalářská práce čerpat. Další část se zaměří na „historický“ život knížete Václava a jeho tzv. druhý život světce. Pokusí se zachytit Václavovo dětství, mládí, nástup na knížecí stolec, období vlády i jeho zavraždění ve Staré Boleslavi. Bude se snažit popsat Václavovu povahu tak, jak ji vnímali středověcí kronikáři. Zvláštní kapitola bude věnována zázrakům, které se v souvislosti se světcovou postavou udály, a vztahům s rodinnými příslušníky nebo přáteli.

1. Počátky dějepisectví v českých zemích

Vědomí lidské existence a jeho dějinné zaznamenávání se u národních útvarů projevuje nejdříve v ústně tradované podobě a poté v podobě psané.¹ Žánry, které se popisováním dějin zabývaly, byl například epos, historická píseň, pověsti, národní mýty. Za nejvyspělejší záznamy můžeme považovat letopisy, kroniky a tzv. středověké historie.

Specifickou formu zapisování dějepisného vyprávění zastávaly i legendy, které mají důležitou nábožensko-církevní úlohu. I přesto, že legendy pojednávají o životě a smrti světce, na jejich pozadí vystupují důležitá fakta o sociálních, hospodářských, politických a společenských aspektech. První legendy svým vznikem spadají do 9. století a častým žánrem zůstávají až přibližně do 14. století. V tomto časovém úseku jsou hlavně v rukou duchovenstva.

Legendy se soustřeďují na oslavu či obranu osoby světce, zabývají se jejími bohubírnými skutky, mučednickou smrtí, popřípadě tzv. druhým posmrtným životem a zázraky, které se dějí na jeho počest. Legendy se snaží uvést danou postavu (budoucího) světce do širšího povědomí křesťanského světa.

Konkrétní sociální a politické skutečnosti se v nejstarších legendách zachovaly, ale tyto zachycené historické události bohužel postupem času mizí, jakmile se legenda stane nástrojem výchovy křesťanů. Tehdy se funkce informační a zpravodajská stává funkcí glorifikační, oslavnou a výchovnou. Dobový sociální kontext a zobrazení konkrétních individuálních rysů světce ustupují do pozadí. Začínají převažovat obecně sdílené šablony, které jsou aplikovány na danou postavu a dále se s nepatrnými obměnami přenášejí a kopírují na ostatní světce. Velmi častou předlohou a vzorem následování byl život Ježíše Krista.

Legendisté se často zaštiťují přímým svědectvím náboženského rázu, které dodává příběhu na věrohodnosti, jež měla přivést vícero lidí ke křesťanské víře.

Hagiografická hodnota legend závisí na době vzniku, účelu sepsání a dobové funkci. Podle tématu a jazyka se legendy v českém prostředí tradičně dělí na ty, které jsou psány staroslověnsky, latinsky nebo česky a na legendy cyrilometodějské, ludmilské, václavské,

---

¹ Tato kapitola bude čerpat hlavně z: Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. a Mocná, Dagmar – Peterka, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha a Litomyšl, Paseka 2004.

vojtěšské a prokopské. U každé z těchto skupin můžeme pozorovat specifické a odlišující rysy.

Potřeba zápisu událostí našich dějin dala vzniku análům (letopisům) a kronikářským dílům. Zvláště vládnoucí rody chtěly svým potomkům a budoucím generacím zachovat záznamy o své vládě a zápisu hodných činů. Začínají sílit podněty, které podnítily rozvoj kronikářství. Sepisování dějepisných děl bylo ve středověku výhradně v rukou duchovenstva, jež bylo jako jediné vzdělané a znalo literární žánry i s formami a schématy, které se s nimi pojily.

Úplně první zápisy o událostech (se sociálním nebo přírodním charakterem) se objevily v nekrologiích² a análech (letopisech).³ Oba tyto druhy navazují na kalendářovou formu.

Stále se rozvíjející středověké dějepisectví klade větší požadavky na psaná díla. Vzniká potřeba zapojení určitého estetické působení, zážitku z četby. Vznikají tzv. středověké historie a kroniky. Na rozdíl od historií, které se vyznačují ozdobným stylem, zábavností vyprávění či velkým rozsahem vyprávěné látky, autoři kronik primárně o estetický účinek neusilovali, informace měly být podávány jasně a stručně. Tyto „předepsané“ formy ale nebyly dodržovány, ve středověku často docházelo k *zaměňování dějepisecckých druhů*.⁴

Kronika předem nasbírané informace třídí a řadí. Důležitou kostru kronik tvoří buď periodizace (k jednotlivým záznamům jsou přiřazována data) či významné historické události, např. nástup panovníka na trůn, smrt panovníka, změna panovnického rodu.

Výše uvedené žánry měly své určené formy, které ale často nebyly striktně dodržovány a navzájem se mísily. Například některé kroniky využívají análové formy v případě, pokud k danému datu nemají potřebné informace, jindy se přibližují *svou stylistickou elegancí a zdobností*⁵ spíše středověkým historiím.

Tato díla mohou popisovat historii kláštera, národa, rodu. Středověké kroniky považujeme spíše za literární než faktografické dílo, protože zachycují *historicky zajímavé*

---

² Nekrologia jsou záznamy jmen zemřelých členů nebo dobrodinců kláštera. Jména jsou spojena s daty úmrtí dané osoby.

³ Anály (letopisy) jsou historické nekomentované záznamy, které jsou řazeny na základě chronologie. Jsou zapisovány bez jakýchkoliv souvislostí. Jsou obsažnější než nekrologia.

⁴ Mocná, Dagmar – Peterka, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha a Litomyšl, Paseka 2004. str. 249.

⁵ Tamtéž, str. 332.

události,⁶ které jejich autoři opatřují stručnými či rozvedenými komentáři. Středověká kronika není svou povahou, procesem svého vzniku, záměrem a slovesným projevem dílem vědecko-badatelským, ale svého druhu vyprávěcím literárním dílem, které má tradičně ustálené literární normy, řídí se obecně uznávaným kódem požadavků a vyjadřuje se v přejímaných, tradičně fixovaných myšlenkových obrazech a slovních obratech. Ale přesto nebo právě prostřednictvím těchto obecných formulí se v něm odráží sociální skutečnost a projevuje se v něm společenské vědomí sociální skupiny, k níž autor kroniky náleží.⁷ Právě proto nemůžeme středověké kroniky hodnotit jen z hlediska obsahu informací a hodnověrnosti faktů. Důležité jsou pro nás i její myšlenkové a ideologické odkazy.

Kronika odráží pisatelovy tendence i záměr, který vedl autora k sepsání díla. Informace podávané v díle, jsou autorovými subjektivními reflexemi historického dění.

---

⁶ Mocná, Dagmar – Peterka, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha a Litomyšl, Paseka 2004. str. 332.

⁷ Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. str. 23-24.

2. Představení pramenů

V této části budou představeny primární zdroje,⁸ které posloužily této bakalářské práci.

2.1 Život a umučení svatého Václava a báby jeho svaté Ludmily

Za nejzajímavější ludmilskou a václavskou legendu je považován latinsky psaný *Život a umučení svatého Václava a báby jeho svaté Ludmily*, který je v povědomí znám jako tzv. *Kristiánova legenda*. Pozoruhodná je hned z mnoha hledisek. Jedním z nich je propracované a vyspělé kompoziční a stylistické zpracování, které vyniká nad ostatní památky z konce 10. století, do něhož se legenda hlásí. Právě kvůli těmto aspektům byla legenda častým předmětem polemik a sporů moderních historiků a teoretiků, které řešily, zda dílo opravdu spadá svým vznikem do konce 10. století. Stejně jako u mnoha jiných děl své doby, je i *Kristiánova legenda* sporná, co se autenticity autora týče.⁹ Dílo nad ostatní legendy vyniká i tím, že *spojuje cíle církevně náboženské, obhajobu staroslověnské bohoslužby a vzdělanosti, s dynasticko-politickými, s glorifikací národní dynastie*.¹⁰ A v neposlední řadě je zajímavá i tím, že to není legenda o jednom světci. Popisuje život Ludmily, Václava a zmiňuje se i o Cyrilu, Metoději a dále o Podivenovi, se kterým jsou v díle spjaty mnohé zázraky.

Bakalářská práce bude *Kristiánovu legendu* zahrnovat mezi další vybrané kroniky. Vycházím z Pekařova článku z roku 1902, který napsal pro *Český časopis historický*. *Kristiánovu legendu* zde nazval první českou kronikou.

2.2 Kosmova Kronika česká (*Chronica Boemorum*)

Kosmova *Kronika česká* (někdy také *Kronika Čechů*) spadá do období 12. století a zahajuje tradici českého dějepisectví a kronikářství. Podává dějiny obyvatel českých zemí od nejstarších dob (zmatením jazyků při stavbě babylonské věže) až po současnost samotného

---

⁸ Tato kapitola bude čerpat hlavně z: Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. a z *Lexikonu české literatury* (I-IV).

⁹ I když je autor legendy neznámý, bude v bakalářské práci nazýván Kristiánem, stejně jako autor první český psané a veršované kroniky bude v textu vystupovat jako Dalimil. Tato označení budou sloužit pro jasnější orientaci v dílech a jejich tvůrcích.

¹⁰ Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. str. 21.

autora. Nejdříve kanovník a poté i děkan pražské kapituly Kosmas žil za vlády Vratislava II.,¹¹ dožil se však i nástupu k moci jeho syna Soběslava I. roku 1125. *Kroniku českou* sepsal Kosmas až téměř na sklonku svého života v poměrně krátkém časovém úseku. Můžeme zde pozorovat splnutí dvou typů dějepisného vyprávění, a to kroniku a tzv. historii, v které se uplatňuje, na rozdíl od kronik, i metoda ozdobného rétorického slohu.¹²

Kosmas se snažil rozlišovat mezi mýty a nepodloženou ústní tradicí,¹³ zprostředkovanými zprávami očitých svědků¹⁴ a popisem událostí, které sám zažil.¹⁵

Autor kroniky je příznivcem západní latinské církve. Naopak slovanskou liturgii, kterou v našich zemích šířil Cyril a Metoděj, Kosmas vůbec nezmiňuje. V přemyslovském rodu vidí jedinou záruku na samostatnou státní jednotu a společenský řád. Vystupuje proti rozbrojům mezi panovníkem a velmoži či spory mezi členy přemyslovské dynastie. S nelibostí a kriticky komentuje zahraniční politiku, která jakýmkoliv způsobem narušuje ideální jednotu českých zemí.

Přejímá mnohé motivy i příběhy v rámci celoevropské mytické, antické tradice i z bible. Do kroniky však zahrnuje i pověsti, které byly zakotveny v našem českém prostředí. V některých případech tyto pověsti pomáhají posílit postavení přemyslovské dynastie. Prostřednictvím svého díla Kosmas šíří kult svatého Václava a ostatních patronů, kteří mají české země reprezentovat a chránit před nepřáteli a cizinci, již by si chtěli nárokovat právo na trůn či území. Autor kroniky podtrhuje své národní a vlastenecké cítění. I z tohoto důvodu je jeho zakladatelské dílo české historiografie velmi důležité, stalo se inspirací pro tzv. Kosmovy pokračovatele.¹⁶

2.3 *Kronika tak řečeného Dalimila*

Kronika tak řečeného Dalimila je nejstarší česky psanou a veršovanou kronikou, která pochází ze 14. století. Autor díla je anonymní, z jeho postojů a názorů můžeme pouze usuzovat, že to byl vzdělaný šlechtický příslušník, který možná nabyl nižšího kněžského

---

¹¹ Vratislav II. byl synem Břetislava I., vládl v letech 1061-1092. Od roku 1085 se stal prvním českým králem.

¹² Například přímá řeč, básnická přirovnání, metafora a epiteta, vypravěčsky zajímavé epizody atd.

¹³ V kronice je první část nazvaná Vyprávění starců, končí smrtí knížete Jaroslava roku 1038.

¹⁴ Druhá část končí smrtí krále Vratislava II. roku 1092.

¹⁵ Třetí část končí smrtí knížete Vladislava I. roku 1125.

¹⁶ Mezi tzv. Kosmovy pokračovatele řadíme například Kanovníka vyšehradského, Mnicha sázavského, atd..

svěcení. Žil v době složitých politických situací. Vymření Přemyslovců a začínající krize českého státu, kdy si cizinci dělají nároky na naše území, se velmi silně odráží i v *Dalimilově kronice*, již můžeme přisoudit kromě typických rysů, které kroniky nesou, i rysy politicky útočné a silně vlastenecké a pročeské.

V 17. století byla kronika omylem připsána boleslavskému děkanu Dalimilu Meziříčskému. I přesto, že jeho autorství bylo vyvráceno Josefem Dobrovským, označení díla jako *Dalimilova kronika* již zůstalo.

V kronice nalezneme tendenci obnovit a upevnit doposud špatné smýšlení domácí šlechty. Autor vyzývá k tomu, aby zájmy národu a státu stály nad zájmy jednotlivce či skupiny. Kritizuje přijímání cizích mravů a jazyka soudobým měšťanstvem. Útočné výpady směřuje hlavně vůči Němcům, kteří se snažili český národ zatlačit do pozadí a zbohatnout na něm.

Po bitvě na Bílé hoře byly vlastenecké myšlenky tohoto díla často citovány (např. Pavlem Stránským). Kronika byla velmi oblíbená a hojně čtená. Pavel Ješín ji sice připravil pro tisk, ale *politické nebezpečí kroniky vytyčil již pobělohorský vítěz, když dal celý náklad Ješínova vydání spálit*.¹⁷

Kronika je psána prostým a jasným jazykem bez básnických ozdob. Autor vyzdvihuje ty osobnosti, které mohly být nositeli jeho představ a ideálů.

Ve vývoji českého dějepisectví je *Kronika tak řečeného Dalimila* svými myšlenkami a zpracováním dílem novým a ojedinělým.

2.4 Kronika česká Přibíka Pulkavy z Radenína

Kroniku českou nebo také *Novou českou kroniku* sepsal mistr svobodných umění a farář Přibík Pulkava z Radenína kolem roku 1374. Původně byla napsána latinsky, ale sám autor ji přeložil i do češtiny. Jelikož bylo dílo objednáno a sepsáno na popud Karla IV., měl Pulkava k dispozici domácí i latinské kroniky a byl mu dokonce umožněn přístup do královského archivu. Kronika se stala oficiálním dílem, ve kterém lze najít představy českého

---

¹⁷ Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. str. 37.

panovníka o koncepci dějin a státu. Je zdůrazňováno období Velké Moravy a vlády knížete Václava. Do kroniky byla vložena i legenda o sv. Václavovi, již sepsal Karel IV., a která měla podporovat císaře při vytvoření silného a fungujícího státu pod vládou Lucemburků. Kronika popisuje období od zmatení jazyků u babylonské věže až do roku 1330, kdy umřela Eliška Přemyslovna, matka Karla IV. František Kutnar s Jaroslavem Markem ve své publikaci *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví* i přes to, že byl vznik kroniky podporován panovníkem, soudí, že je vlastní její věcná historická stránka a hodnota neobyčejně slabá, nedosahujíc úrovně ani svých bezprostředních předchůdců, Františka Pražského a Beneše Krabici.¹⁸

2.5 O státě českém (*Respublica Bojema*) Pavla Stránského ze Zapské Stránky

Encyklopedicky pojaté dílo *O státě českém* (v latinském originále *Respublica Bojema*) sepsal Pavel Stránský ze Zapské Stránky, novoutrakvista, univerzitní mistr a rektor, který působil na jilské škole. Po bitvě na Bílé hoře emigroval. Kniha vyšla hned v několika vydáních ve známém holandském vydavatelství bratrů Elzevirů v Leydenu.¹⁹ Byla objednána pro soubor vydávaných děl, který pojednával o evropských i několika mimoevropských státech.²⁰ Dílo se ihned proslavilo i v zahraničí a reprezentovalo tak vyspělost české literární vědy.

Spis je pojat jako obrana českého státu vůči vítězům bělohorské bitvy. Spíše než ke kronikářskému žánru zařadíme spis mezi encyklopedická pojednání. Autor ve dvaceti kapitolách (hlavách) shrnuje nejdůležitější informace o hospodářství, historii, obyvatelích, panovnících, náboženství, politickém vývoji, právním systému, tradicích a poloze českých zemí. *Znameníť dílo, psané – jak autor říká – uprostřed lomozu zbraní a válečných hrůz za situace, kdy byl zbaven pevného sídla a přemnoha pomůcek, usiluje o nestrannost a je rovnocenně prostoupeno českou ideou náboženskou a národní.*²¹

Emanuel Tonner ve své předmluvě k vydání spisu z roku 1893 hodnotí dílo takto: *Předně na zřeteli míti musil všecek svět učený; neboť jeho „respublica Bojema“ nebyla*

¹⁸ Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. str. 42.

¹⁹ Dílo poprvé vyšlo roku 1634, poté 1643, 1648.

²⁰ Sbírka byla vydávána mezi lety 1625-1649.

²¹ Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997. str. 93.

*spisem úplně samostatným, nýbrž, jak již řečeno částí velkého díla encyklopedického a tudíž zapotřebí bylo nejprve vyhověti požadavkům, k okolnosti této hledícím. I vyhověl mu Stránský úplně, ba znamenitě; neboť „respublica“ jeho čtenáři cizímu tolik poskytovala poučení, že o všech věcech českých nabyti mohl vědomostí více, než dostačujících. Uznalot' to zajisté čtenářstvo cizí a učený svět neskrblil s pochvalami spisovateli, leda snad sem tam v Němcích, kdež Stránského vřelé vlastenectví české i vědomí slovanské nebylo po chuti.*²²

2.6 Kronika česká Václava Hájka z Libočan

Václav Hájek z Libočan pocházel z nižší šlechty, stal se utrakvistickým farářem, později konvertoval ke katolictví, byl děkanem na Karlštejně a dočasně spravoval vyšehradskou kapitulou.

Na *Kronice české* pracoval přibližně 5 let (mezi lety 1534-1539). Byl podporován svými přáteli ze šlechtických kruhů, kteří mu zajistili přístup k různým pramenům a archivům. Kronika patří mezi velmi oblíbené knihy nejen 16. století. Považujeme ji převážně za literární památku, Hájek si vymýšlel data,²³ události, příběhy i etymologii názvů a jmen. To vše mělo sloužit k větší oblíbenosti u čtenářů.

Dílo nejdříve prošlo cenzurou a poté bylo v říjnu 1541 vytištěno, ale vydáno bylo až o dva roky později.

Hájek navázal na starší kronikářská díla. Nechává se inspirovat domácími i zahraničními prameny. Zahrnuje nejstarší události od příchodu praotce Čecha do naší země až po rok 1526, kdy na český trůn usedají Habsburkové. Události jsou řazeny k jednotlivým datům. Tato periodizace se stává hlavní kompoziční osnovou díla. Domýšlením svých příběhů tam, kde kronikář k roku nenašel žádnou informaci, vytváří dojem souvislého díla. Hájek klade důraz na epickou a detailně popsanou podobu sdělení historických událostí. Prostřednictvím díla autor kritizuje evropskou reformaci.

---

²² Tonner, Emanuel: M. Pavel Stránský a dílo jeho „Respublica Bojema“. In: *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky poopravené i rozmnožené vypsání vší obce království českého*. Praha, 1893. str. 37.

²³ Například data přidává i k nejstarším mýtům a pověstem. K příchodu Čechů do českých zemí uvádí vymyšlený rok 644.

V 18. století bylo dílo podrobeno osvícenské kritice G. Dobnera. I přesto, že Dobner vyvrátil mnoho Hájkových „výmyslů“, neztratilo dílo na své oblíbenosti. Kronika ovlivnila mnohá další díla nejen v oblasti literatury.

2.7 *Diadochus* Bartoloměje Paprockého z Hlohol a Paprocké Vůle

Diadochus, celým názvem *Diadochus, tj. posloupnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského* napsal v roce 1602 historik, heraldik a genealog Bartoloměj Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, který publikoval česky i polsky. Jeho dílo stojí na pomezí odborného (historiografie) a vyprávěcího stylu (kronika).

2.8 *Poselkyně starých příběhů českých* Jana Františka Beckovského

Česky psané dílo Jana Františka Beckovského, katolického kněze, uvedené pod názvem *Poselkyně starých příběhů českých*, vyšlo roku 1700. Kronika měla nahradit velmi oblíbenou *Kroniku českou* Václava Hájka z Libočan. První díl *Poselkyně*, sahající do roku 1526, je její adaptací, na některých místech Hájkovo dílo Beckovský dokonce bez jakýchkoliv úprav pouze přepisuje.²⁴ Druhý díl, který ale tiskem nevyšel, je z historického hlediska zajímavější a cennější, protože obsahuje doklady o později zničených dokumentech (např. klášterních archiválií). Druhý díl vznikl mezi léty 1700 až 1723 a popisem dějin sahal až do autorovy současnosti. Beckovský se snaží svým dílem v Čechách probudit národní cítění. Kronika nese i silné protireformační tendence.

2.9 *Země dobrá, to jest země česká*

Dílo, celým názvem *Země dobrá, to jest země česká, do které semeno z dobroty božské hojně vsáté učinilo užitek stý*, je historickým spisem, který vyšel roku 1754. Autor díla je

---

²⁴ Beckovského kronika ale není jen pouhou adaptací díla Hájkova. Beckovský některé děje rozvádí a doplňuje o nové informace, které v *Kronice české* nenajdeme.

neznámý.²⁵ Historický spis je kompilací českých²⁶ a cizojazyčných děl, mimo jiné i bible. Dílo je věnované Panně Marii a českým patronům a snaží se v napjatých dobách rakouské monarchie obhájit český národ a jeho jazyk. Spis byl oblíbený a hojně čtený.

Ve 38 kapitolách jsou čtenáři chronologicky i tematicky předkládány dějiny českých zemí s důrazem na dobré vlastnosti a ctnosti Čechů. Dějiny zde nefungují jen jako záznam věcí minulých, ale přinášejí národu jistou naději na lepší budoucnost a morální posílení v těžkých dobách.

---

²⁵ Literární historik A. Stich považuje za autora benediktina J. B. Piteru, který překládal a vydával náboženské spisy.

²⁶ Například Beckovského *Poselkyně starých příběhů českých* nebo Hájkova *Kronika česká*.

3. Život knížete Václava z historického hlediska

Tato kapitola se bude zabývat historickým pojetím knížete Václava. Tím se zabýval například Jiří Sláma, jenž o něm napsal stat' do publikace *Čeští králové*.²⁷ Autory byl Václav (spolu s některými dalšími knížaty) zařazen do knihy díky tomu, že svou vládou a činy napomohl k získání královského titulu a koruny. Nemůžeme opomenout ani práci *Počátky Přemyslovců*²⁸ Dušana Třeštíka. Některé další informace byly čerpány z knihy *Maiores Gloria. Svatý kníže Václav*²⁹ Pavly Obrazové a Jana Vlka.

Pro vytvoření alespoň částečného historického obrazu knížete Václava nám slouží hlavně svatováclavské legendy a kroniky. Pro tuto bakalářskou práci jsou stěžejní prameny literární, prameny hmotné (př. archeologické nálezy z míst, kde kníže mohl pobývat) nebudou předmětem našeho zájmu.

Při popisu okolností života a smrti knížete Václava musíme brát na vědomí, že většina informací, které o něm máme, pochází z hagiografie. Jak již bylo uvedeno v kapitole o vývoji dějepisectví v českých zemích, legendy se snaží především oslavit postavu, o níž je vyprávěno. Aspekty světcova života jsou často nadnesené, hyperbolizované. V legendách se uplatňují opakující se schémata, která pomáhají vykreslit zbožný a příkladný život glorifikovaného světce. Historickým událostem není přikládána taková váha, a proto stojí v pozadí.

Historikové se snažili ve svatováclavských legendách rozpoznat, co je faktem historickým a co jen schématem, které se většinou na historické pravdě příliš nezakládalo, jelikož sloužilo k vykreslení těch nejctnostnějších světcových rysů.

Kníže Václav se narodil pravděpodobně na konci prvního desetiletí 10. století jako prvorozený syn Přemyslovce Vratislava a kněžny Drahomíry z kmene Havolanů.³⁰ Václav měl mladšího bratra Boleslava, a 4 sestry, z nichž jménem známe pouze Přibyslavu, která se později stala jeptiškou v klášteře svatého Jiří v Praze.

²⁷ Sláma, Jiří: Kníže sv. Václav. In: Ryantová, Marie – Vorel, Petr (eds.): *Čeští králové*. Praha, Paseka 2008.

²⁸ Třeštík, Dušan: *Počátky Přemyslovců*. Praha, Lidové noviny 1997.

²⁹ Obrazová, Pavla – Vlk, Jan.: *Maiores Gloria. Svatý kníže Václav*. Praha a Litomyšl, Paseka 1994.

³⁰ Havolané byli členové pobaltského kmene, jehož příslušníci jsou známi též pod názvem Stodorané.

V roce 915 umřel kníže Spytihněv³¹ a po něm na knížecí stolec nastoupil Vratislav, Václavův otec. V roce 919 byl zvolen králem saský vévoda Jindřich I., který si musel postavení v okolních knížectvích prosadit mocí. O tři roky později se mu poddal bavorský vévoda Arnulf, s nímž měly do té doby české země přátelské vztahy. Češi spoléhali na pomoc Bavorska, ale krok vévody Arnulfa jim utřil obrovskou ránu. V roce 921 byly české země navíc oslabeny smrtí knížete Vratislava. Václav byl ještě příliš mladý na to, aby se mohl sám ujmout vlády, což situaci ještě více zkomplikovalo. Moc byla zatím vložena do rukou jeho matky Drahomíry, která zastávala funkci regentky až do faktického nástupu svého prvorozeného syna.

Václav se přibližně v sedmi letech podrobil obřadu postřížin, který měl dlouhou předkřesťanskou tradici. Tímto aktem bylo ukončeno jeho dětství a Václav mohl být vychováván pro pozici budoucího panovníka země. K tomu jistě přispěla jeho babička Ludmila, jež ho prý učila slovanskému jazyku, Písmu a liturgii. V legendách nalezneme i zmínky o tom, že se malý kníže nějaký čas učil na Budči.

Na knížecí stolec usedl mladý Václav někdy v letech 924 nebo 925. Legendy popisují knížete jako dokonalého mnicha, což jistě stojí v protikladu k obrazu středověkého panovníka, který musel být přísný a tvrdý. V opačném případě by se u vlády moc dlouho neudržel. Legendistické zobrazení Václava jako mnicha a askety se do naší kultury poměrně vžilo a přetrvalo v našem povědomí dodnes. Odkazy najdeme i ve výtvarném umění, kde je Václav zobrazován v mnišském oděvu, jak pracuje na vinici nebo na poli jako neurozený člověk.

Legendy příliš nepojednávají o Václavovi-panovníkovi. Zmiňují pouze to, že bořil šibenice a vězení a nerad se účastnil soudních jednání. Prý také vykupoval otroky, což může odkazovat k reálným základům, protože Praha byla v 10. století centrem, kde se s otroky běžně obchodovalo. Církev zakazovala prodávat otroky-křesťany muslimům nebo židům, právě proto se někteří panovníci snažili prosadit jejich vykupování.

Václav se jako správný křesťan snažil o christianizaci dosud spíše pohanského obyvatelstva. Duchovních, kteří by mohli panovníkovi pomáhat víru šířit, bylo v Čechách 10. století poměrně málo, proto se musel Václav uchýlovat spíše k zákazům pohanského kultu.

---

³¹ Spytihněv I. byl syn Bořivoje I. a Ludmily, starší bratr Vratislava I.

Český kníže se vojensky střetnul s Radislavem, kouřimským knížetem. V té době v Čechách existovala menší knížectví, která byla částečně závislá na tom českém. Václav bitvu vyhrál, uzavřel s Radislavem mír a nechal ho dále spravovat Kouřimsko.

Jako český panovník musel Václav zajistit zemi budoucího vládce a svého nástupce. Většina legend Václavovo manželství či případné děti zamlčuje. Obraz ženatého muže by odporoval mnišské představě o budoucím světcí. Pouze *Druhá staroslověnská legenda o svatém Václavu* zmiňuje syna Zbraslava, který byl buď vymyšlený, nebo umřel již v dětství. Žádný jiný pramen ho totiž neuvádí.

O politice Václavovy vlády legendy mnoho informací nepodávají nebo úplně mlčí. Zahrnuto je především přenesení těla jeho babičky Ludmily roku 925 z Tetína do Prahy, kde bylo uloženo v nově vysvěceném chrámu svatého Jiří na Pražském hradě. Tento akt byl iniciován jednak láskou, kterou ke své zavražděné babičce Václav cítil, jednak měl jistě i christianizační záměr. Kníže si od přenesení, které bylo ve středověku chápáno jako čin spojený se svatořečením, sliboval např. obrácení části pohanů na křesťanskou víru.

Další politickou událostí Václavova panování byl jeho střet s východofranským panovníkem Jindřichem I., který nemohl dovolit rozvoj silného sousedního státu, jenž by mohl ohrožovat Sasko. Václav si byl vědom blížícího se střetnutí, a proto nechal vystavět kostel, který je později zasvěcen svatému Vítu, v Sasku velmi oblíbenému světcí. Ani tento čin neodvrátil rok 928, kdy Jindřich I. společně s bavorským panovníkem Arnulfem napadl Čechy. Jejich početná vojska donutila Václava, aby uznal Jindřichovu vládu. Záruku míru si český kníže musel vykoupit každoročním tzv. tributem pacis (daní z míru), kterou Sasko stanovilo.

Důležitou část v legendách tvoří Václavova mučednická smrt. O datum úmrtí jsou dodnes vedeny spory. Tradičně se uvádí 28. září roku 929 nebo 935.³² K vraždě došlo ve Staré Boleslavi. Za příčinu Václavova zavraždění je považován názor, že jeho dokonalý křesťanský život mohl v převážně pohanské zemi vyvolávat vlny odporu a napětí. Jako druhý důvod se uvádí touha jeho mladšího bratra Boleslava po moci a knížecím stolci. Za vraha byl označen právě Boleslav se svou družinou, který kvůli tomuto činu obdržel přívlastek Ukrutný.

---

³² K datu 935 se přiklání například František Palacký, Dušan Třeštík a Zdeněk Fiala. Naopak rok 929 považoval za správný například Josef Pekař.

4. Zemřel kníže, zrodil se světec...³³

Tato kapitola bude čerpat z již zmíněné publikace *Maior Gloria. Svatý kníže Václav*, jejíž autoři se tématem posmrtného života světce Václava v průběhu stoletími podrobně zabývali.

Václavův život byl ukončen ve Staré Boleslavi, sídle jeho mladšího bratra. V tom okamžiku začal jeho druhý život, život světce. Autor *Kristiánovy legendy* Václavův posmrtný život naznačuje ve svém díle: *Než onen blahoslavený bojovník povstane z utrpení a ponížení k hojnější slávě, a čím potupněji jednali synové d'áblůvi a údové jeho s vzácným mučedníkem, tím dražší je jeho příchod Hospodinu a spolunebešťanům. Stane se druhem andělů, společníkem apoštolů, spoludědicem mučedníků, je účasten pokoje vyznavačů, nevinnosti panen a obdrží korunu věčného mládí a krásu nepomíjejícího půvabu.*³⁴

Svatováclavský kult byl zpočátku spojen hlavně s knížecí Prahou a pražským biskupstvím.³⁵ Pro šíření václavské tradice velkou měrou napomohly legendy a kázání, které začaly vznikat bezprostředně po Václavově zavraždění.

Václav vystupuje v Kosmově *Kronice Čechů* v roce 1002 po boku Krista při vyhánění Poláků z Prahy jako ochránce českého lidu proti nepřítelům. Z tohoto období známe nejstarší mince, na kterých byl Václav (nebo jeho jméno) hojně zobrazován. *Prakticky až do 60. let 11. století je Václav na mincích představován jako světec a množství jeho vyobrazení zcela zastihuje ostatní svaté.*³⁶

V době korunovace prvního českého krále Vratislava II. se Václav stal patronem v širším slova smyslu. Díky královské koruně sílilo národní povědomí Čechů. Vystupoval společně s dalším českým mučedníkem, svatým Vojtěchem. Jejich kulty se často prolínaly, jak uvidíme dále.

Kroniky³⁷ uvádějí, že v roce 1090 nebo 1091 zasáhl Václav s dalším českým patronem Vojtěchem do sporů českého krále Vratislava s Břetislavem, jeho synem. Kosmas líčí tuto

³³ Obrazová, Pavla – Vlk, Jan.: *Maior Gloria. Svatý kníže Václav*. Praha a Litomyšl, Paseka 1994. str. 9.

³⁴ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 118.

³⁵ Pražské biskupství pravděpodobně Václava záhy po jeho smrti kanonizovalo.

³⁶ Obrazová, Pavla – Vlk, Jan.: *Maior Gloria. Svatý kníže Václav*. Praha a Litomyšl, Paseka 1994. str. 125.

³⁷ Tuto příhodu dvou českých patronů najdeme například u Kosmy, Dalimila, Pulkavy, Beckovského, Hájka, ve spisu *Země dobrá, to jest země česká*.

příhodu takto: *Tedy v řečené noci, co se mezi knížaty dály výše vylíčené věci, naši patroni, totiž svatý Václav a svatý Vojtěch, navštívili vězně v žaláři, skličené velikým trápením, a přesvatou laskavostí je vysvobodili. Stalo se to takto: nejdříve vytrhli přední veřeje i s dveřmi, potom vypáčili zadní, železem pobitá dvířka samého žaláře a také přerazili a ven vyhodili kládu, do níž bývají nohy odsouzenců ukrutně vsazeny. A tu okamžitě zaslechli uši odsouzenců libý hlas, který pravil: „Dosud vám i této vlasti naše přímlyvy chyběly, protože od té doby, co vedla vaše knížata tuto válku, více než občanskou, mezi Čechami a Moravou, jste byli nehodni milosti Boží. Ale poněvadž milost Boží, milosrdenství a ohled se vztahuje na svaté Boží a jeho vyvolené a my míříme tam, kam ona shlédla, zajisté se naše přítomnost projeví přímlyvou jen tam, kde se dříve projeví smilováním milost Boží. Proto si již buďte jisti milosrdenstvím Božím, vstaňte a do kostela pospěšte. Tam všem povězte, že my, svatý Václav a svatý Vojtěch, jsme vás propustili a přinesli mír.“ Ti hned, jako by byli procitli z těžkého snu, již zbaveni pout vyšli na svobodu, zatímco strážci ještě spali, a vykonali, co jim bylo uloženo.*

A právě toho dne se objevil ještě jiný zázrak, protože, jak to svatí mučedníci v svém zjevení oznámili, králův bratr Konrád sjednal mír mezi týmž králem a jeho synem.³⁸ Ostatní kronikáři tento zázrak popisují podobně, jen Dalimil vynechává vězněné v žaláři a uvádí, že se svatý Václav zjevil Pražanům a požehnal jim, zatímco svatý Vojtěch se snažil přimět Břetislava, aby se otci omluvil.

Jak můžeme číst v *Kronice Čechů* dále, 28. září, datum Václavova zavraždění, bylo v českých zemích slaveno jako svátek. Světcí byla projevována úcta, kterou k němu lid choval. Břetislav II. *podle řádu této země důstojně oslavil povinnými Božími službami zrození svého patrona, svatého Václava, v hradu Praze a vystrojil veškerým dvořanům a velmožům skvělou hostinu, která trvala tři dny.*³⁹

V 11. století můžeme hledat nejstarší doklad přemyslovského znaku, tzv. Svatováclavské orlice. Ta byla užívána až do 13. století, kdy ji nahradil lev. Orlice nadále zůstala symbolem Přemyslovců i samotného Václava.

Během vývoje tohoto kultu se prvotní obraz Václava jako mnicha a askety (10., 11. století) postupně měnil ve Václava panovníka a bojovníka, tradičně zobrazovaného s kopím a

---

³⁸ Kosmas: *Kronika Čechů*. Libor, Jan a kol. (eds.). Praha, Argo 2011. str. 137.

³⁹ Tamtéž, str. 145.

přilbicí (12. století). Tuto novou podobu opět zachycují mince, např. denáry Vratislava II., na nichž atributy světce vystřídal koruna, žezlo a kopí.

V průběhu 12. století se z Václava stal věčný panovník. Čechy chránil z nebes prostřednictvím současného vládce. Jak popisuje například dílo *Země dobrá, to jest země česká*, svatý Václav zasáhl roku 1126 v bitvě u Chlumce, kdy si tehdejší panovník Soběslav vzal do boje proti Otovi II. praporec svatého Vojtěcha a kopí svatého Václava. Když vojsko tyto svaté relikvie uvidělo, začalo zpívat píseň *Hospodine, pomiluj ny*. Na nebi se objevila postava světce *v bílém oděvu na bílém koni, an v ruce své kopí a na něm praporec Slavníka, otce sv. Vojtěcha, držel*.⁴⁰ Jak ho uviděli vojáci, zvolali: „*Bud' nám dnešního dne nápomocen, ó sv. Václave, kníže náš a mučedlníku Boží*“;⁴¹ A tak se i stalo. Jak popisuje autor tohoto spisu, díky Václavově pomoci vojsko Soběslava Otu II. porazilo pouze se ztrátou tří mužů. Zatímco na straně nepřítele padlo 500 vojáků.

Existenci stále živé úcty ke svatému Václavovi dokládá například pasování některých šlechticů k příležitosti korunovace Václava II. roku 1297 na tzv. Rytíře svatováclavské. Tento prestižní titul byl udělován i dalšími panovníky.

V Hájkově a Beckovského kronice či ve spisu *Země dobrá, to jest země česká* zaznamenávají autoři děl příběh, v kterém v roce 1260 zasáhl svatý Václav v bitvě na Moravském poli, kdy proti sobě bojovala vojska Přemysla II. a uherského krále Bély a jeho syna Štěpána. Uherská armáda byla drtivě poražena. Král Přemysl prý ve svém listu papeži Alexandrovi IV. napsal, že nad českými vojsky kroužil a všechny vojáky zastínil obrovský bílý a zlatem zdobený orel, který letěl tam, kam ukazoval hrot kopí svatého Václava. Toho samého dne onemocněl jeden křesťan jménem Jan a v horečkách měl vidění, které pak ostatním vyprávěl: „*Zdálo mi se, že jsem byl v poli mezi bojovníky a viděl sem náš lid český bídne proti nepřátelům postavený, i spatřil jsem nenadále svaté dědice jdoucí jim na pomoc: nejprve šel sv. Václav v pancíř oblečený a železnou lebku měl na své hlavě a meč v pošvě zlaté perlami ozdobený a v pravé ruce praporec nesl, za ním šel sv. Vojtěch v rouše biskupském, za ním zase sv. Prokop, maje v ruce berlu, naposledy šlo pět bratrův sv. mučedníkův v řeholním oděvu a sv. Václav řekl nim: „Mdlé jest vojsko naše, podme s pomocí Boží jemu na pomoc;“ nato ihned svůj praporec proti nepřátelům obrátil a oni všichni utíkali, jako by je celý svět honil;“ slyšíce to přistojící pravili: „Jistě Pán Bůh dal dnes vítězství vojsku našemu skrze*

⁴⁰ *Země dobrá, to jest země česká*. Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 69.

⁴¹ Tamtéž, str. 69.

*přímlovu svatých patronů.*⁴² Václav stál v čele českých patronů, božích bojovníků, kteří českému národu nedají zahynout.

V rozepřích Břetislava a jeho otce Vratislava Václav vystupoval jako usmiřovatel dvou předních mužů českých zemí té doby. Zasahoval tak do vnitřní politiky státu. Zaštiťoval pospolitost a mír v rámci Čech. Naopak v bitvě u Chlumce nebo na Moravském poli už se projevil jako ochránce proti cizincům, kteří by si chtěli nárokovat českou korunu a území. V bitvě u Chlumce měl na sobě jen bílý oděv a byl beze zbraně. Proti uherským vojskům už přijel v plném vyzbrojení a s mečem. Právě zde můžeme postihnout proměnu svatého Václava ze světce-mnicha ve světce-bojovníka a ochránce českých zemí vůči cizím výbojům.

V době Karla IV. byl Václav vnímán jako zemský patron. Zařadil se mezi císařovy oblíbené světce, o kterém sám Karel IV. sepsal legendu *Crescente religione christiana*. Císař se snažil svatováclavský kult propagovat i v zahraničí. Dokonce dvakrát navštívil místo Václavovy vraždy ve Staré Boleslavi. V roce 1346 nechal vyrobit korunu, která byla nejstarší a nejceněnější součástí českých korunovačních klenotů. Nechal ji zasvětit právě svému oblíbenému světcovi Václavovi.

Za husitských válek byla společnost rozdělena na dva tábory. Katolická skupina využívala světce v boji proti husitům. U druhé skupiny byl poměr ke svatému Václavovi komplikovanější, například radikální táborité kult světce odmítali.

Význam svatého Václava zajisté vzrostl díky obnově Pražského hradu společně se Svatováclavskou kaplí, kterou nařídil Vladislav Jagellonský.

V 16. a 17. století zažil svatováclavský kult pokles významu, a to z důvodu rozkvětu protestantismu v českých zemích. Luteráni a kalvinisté uctívání světců neuznávali. Naopak katolíci se snažili kult svatého Václava udržet a posílit hlavně díky jezuitským divadelním hrám.

Po bitvě na Bílé hoře se oslavování svatého Václava opět vzepjalo. Kníže se *stal jedním ze symbolů českého barokního patriotismu.*⁴³ Vznikla Bible svatováclavská, jazyk té doby se taktéž nazýval svatováclavský. Václav Matěj Šteyer založil nakladatelství s názvem Dědictví svatého Václava. Jan Jiří Bendl vytvořil jezdeckou sochu knížete, která od roku 1680

⁴² *Země dobrá, to jest země česká.* Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 70-71.

⁴³ Obrazová, Pavla – Vlk, Jan.: *Maior Gloria. Svatý kníže Václav.* Praha a Litomyšl, Paseka 1994. str. 183.

stojí na dnešním Václavském náměstí. Postava světce byla často předlohou pro mnohá umělecká díla barokního období. Svatý Václav se v této době stal legendárním vůdcem bájných blanických rytířů, kteří se dodnes ukrývají v hoře Blaník a čekají, až bude národu nejhůře, aby mu mohli vyjet na pomoc.

V období národního obrození opěvovala společnost Jana Žižku a Jana Husa jako vzory bojovnosti a odhodlání. Svatý Václav ustupoval do pozadí, objevovaly se názory, které tvrdily, že to byl slabý panovník, jenž spolupracoval s Němci a neuznával boj ani vzepření se německému útlaku.⁴⁴ To samé se pak opakovalo i v období protektorátu. I přesto ale zůstával svatováclavský kult mezi Čechy stále živý.

Revolučního roku 1848 byl ve Svatováclavských lázních v Praze zvolen výbor, který nesl stejný přívlastek. Měl za úkol hájit zájmy českého národa vůči monarchii. Téhož roku byl Koňský trh přejmenován na dnešní Václavské náměstí.

Za obou světových válek byly k svatému Václavovi směřovány mnohé modlitby a prosby českých vojáků. Mnohé pluky byly nazývány světcovým jménem. V roce 1918 byla česká samostatnost vyhlášena právě u jeho sochy na Václavském náměstí. K oživení tradice napomohly v roce 1929 i oslavy tisíciletého výročí jeho smrti. Ne náhodou se nejdůležitější okamžiky sametové revoluce odehrávaly právě u sochy svatého Václava. Toto místo je spojováno i s dalšími významnými historickými událostmi novodobých dějin (např. upálení Jana Palacha, odpory proti nacistické a sovětské okupaci a další).

Roku 1999 byla v pražské pasáži Lucerna vystavena socha svatého Václava, který sedí na břiše vzhůru nohama pověšeného mrtvého koně. Autorem je kontroverzní umělec David Černý, který je podporován Dagmar Havlovou, švagrovou našeho bývalého prezidenta. Socha prý v pasáži bude viset do té doby, než se z naší země stane konstituční monarchie.⁴⁵

I když od jeho života uběhlo přes tisíc let, svatý Václav zůstává jedním z nejdůležitějších světců českých zemí. Stal se spolu se svou babičkou Ludmilou českým patronem.⁴⁶

---

⁴⁴ O tom, zda byl, či nebyl Václav slabým vládcem, bychom mohli vést spory. Toto téma je zde jen nastíněno, problematika je daleko rozsáhlejší.

⁴⁵ Informace čerpány z: http://www.lucerna.cz/o_lucerne.php (28. 4. 2014).

⁴⁶ Mezi české patrony se dále řadí svatá Anežka, svatý Prokop a svatý Vojtěch.

5. Etapy Václavova života

Tato kapitola bude rozdělena na dvě hlavní části. První - Václavovo dětství a druhá - mládí a dospělost.

5.1 Dětství

Téma dětství se v kronikách vyskytuje jen velmi málo v porovnání s ostatními etapami Václavova života. Většinou se uvádí, že kníže pocházel ze vznešeného rodu, protože se narodil jako syn českého knížete Vratislava a jeho ženy Drahomíry. Když povyrostl, byl dán do výchovy ke své babičce Ludmile. Učil se také na Budči. Kronikáři uvádějí narození Václavových sourozenců - Boleslava a ojediněle i dcery Přibyslavy.

Rozvinutější vyprávění o Václavově raném věku se vyskytuje v legendách, které vykreslovaly jeho život od dětství tak, aby bylo čtenáři zřejmé, že už v nejmladších letech směřoval ke svému svatořečení. Důraz je kladen na jeho výjimečnost v učení, chování a povaze. Objevují se i informace, že Václav uměl číst, což byla ve středověku výhrada hlavně duchovenstva. Legendisté popisují, že byl velmi nadaný, co se jazyků týče. Václav se vymykal svou svatostí vůči svým vrstevníkům. Jiný postup pozorujeme u kronikářů, které zajímal spíše dospělý život knížete Václava, kdy svými činy začal ovlivňovat dějiny našich zemí.

Právě zde vidíme zásadní rozdíl mezi legendami, které se zabývají jednou konkrétní osobou, jejím životopisem od narození přes popis života, smrti a posmrtného života, a kronikami, které popisují panovníky v rámci země nebo jejich rodu, v závislosti na jejich činech, které se přímo dotýkají naší historie. Kníže v kronikách vystupuje jako součást státního celku, který řídil, a svými rozhodnutími tak hýbal dějinami.

5.2 Mládí a dospělost

Často nepoznáme, kdy v kronikách končí Václavovo mládí a kdy nastupuje dospělost, hranice se překrývají a nejsou zcela zřetelné.

5.2.1 Nástup na knížecí stolec

Kroniky uvádí, že po smrti svého otce Vratislava⁴⁷ byl Václav zvolen českým knížetem, ale byl příliš mladý na to, aby mohl panovat sám. Z tohoto důvodu se prozatímní vlády ujala jeho matka Drahomíra. V Čechách nastaly všem zlé časy způsobené bojem pohanů, podporovaných Drahomírou, proti křesťanům. Podle Stránského po vleklých bojích obou skupin Drahomíra *zavdala příčinu předním mužům, že odňali jí moc před časem*.⁴⁸ Hájek uvádí, že původcem odebrání její vlády byl sám Václav, který se vrátil z učení na Budči, aby mohl udělat přítrž vraždění křesťanů. V Paprockého *Diadochu* zase čteme, že Ludmila byla tou, která nemohla strpět Drahomířino vraždění a boření kostelů, a proto přemluvila pány, aby na její místo zvolili vnuka Václava. V *Poselkyni starých příběhů českých* a ve spisu *Země dobrá, to jest země česká* byl hlavním iniciátorem, který usiloval o skončení Drahomířiny vlády, jeden z českých pánů jménem Podivín, který odjel za Václavem tajně na Budeč, kde ho prosil, aby se sám ujal vlády. Ten nemeškal a rychle odjel do Prahy, kde převzal panování. „*Otec můj, dobré paměti Vratislav, mě jest porízením své poslední vůle dědicem učinil: lopotové, vládky a zemani tito mě jsou za kníže přijali, a protož se toho mého knížectví nyní ujímám*.“⁴⁹ U Beckovského můžeme pozorovat jednu zajímavost. Václava líčí jako budoucího panovníka křesťanů, ale zároveň i některých pohanů, kteří se přiklonili na jeho stranu a zvolili si ho za knížete, protože nesouhlasili s Drahomířinou krutovládou. Kristián a Dalimil předčasné zahájení Václavova panování neuvádí, píší, že Václav se vlády ujal, až když dospěl, tehdy měl na knížecí stolec plné právo. Naopak Kosmas a Pulkava okolnosti Václavova zvolení vůbec nezmiňují.

Václavova dospělost a možnost nastoupit na knížecí stolec znamená konec Drahomířiny krutovlády. Pokud kronikáři uvádějí nějaké datum Václavova nástupu k moci, jedná se o rok 921. Stránský a autor spisu *Země dobrá, to jest země česká* uvádějí, že mladému knížeti bylo 14 let.

Je zajímavé, že kroniky postrádají motiv Václavova odmítání vlády, který se někdy objevuje v legendách, v nichž je popisován spíše jako ideální světec, jenž vedl asketický

---

⁴⁷ Stránský uvádí, že byl Václav zvolen v 8 letech.

⁴⁸ Stránský ze Zapské Stránky, Pavel: *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky popravené i rozmnožené vypsání vší obce království českého*. Praha, 1893. Dostupné na: <https://archive.org/stream/mistrapavlastr00str/page/n5/mode/2up> (12. 4. 2014). str. 179.

⁴⁹ *Země dobrá, to jest země česká*. Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 38.

způsob života. Odmitání vyššího postu je častou šablonou, která se v legendách objevuje. Najdeme ji například v příbězích o svatém Prokopu.

5.2.2 Začátky vládnutí knížete Václava

Počátky Václavovy vlády jsou popisovány jako urovnávání všeho špatného, co stihla za svého panování napáchat jeho matka. Kníže povolal zpět vyhnané duchovenstvo, nechal opravit zbourané a vypálené kostely. Rozdílně je popisován Drahomířin osud po nástupu jejího syna k vládě. Dalimil uvádí, že ji Václav poslal spravovat území, která dostala věnem. U Kristiána je potrestání větší. Země se rozdělila na dva tábory – Václavův křesťanský a Drahomířin pohanský. Knížeti se podařilo rozbroje mezi dvěma skupinami utiшит, až když Drahomíru vyhnal ze země. Jelikož ale ctil Desatero, matku povolal opět zpátky pod podmínkou, že bude žít v ústraní a do chodu českých zemí se už nebude vměšovat. U Hájka, Beckovského a ve spisu *Země dobrá, to jest země česká* odešla Drahomíra po Václavově nástupu k moci na své sídlo Stochov.

Teprve poté, co se uklidnily vztahy mezi oběma zneprátelenými skupinami, mohl se Václav konečně naplno věnovat svému hlavnímu cíli, a to šíření křesťanství.

5.2.3 Přenesení Ludmilina těla do Prahy

*Rozpomenuv se potom blahoslavený Václav na svou bábu, v jaké svatosti na této zemi žila a jakou slávu u Všemohoucího v odměnu za to získala, proléval proudy slz, a pojav s kněžími a některými zbožnými muži přesvatý úmysl, poslal je na řečený hrad Tetín a uložil jim, aby třeba jen její kosti a prach zetlelého těla důstojným přenesením k němu dopravili.*⁵⁰ Tak popisuje translaci Ludmilina těla z Tetína do Prahy *Kristiánova legenda*. Jednalo se o první důležitý počin začátku Václavovy vlády.⁵¹

Kronikáři zaznamenávají, že kníže přikázal přenést Ludmilino tělo hlavně kvůli lásce, kterou ke své babičce choval. Translace svatého těla měla i náboženské poslání s christianizačním záměrem, protože, jak píše mnozí kronikáři, nad ostatky kněžny Ludmily se

⁵⁰ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 105.

⁵¹ Pulkava a Paprocký zařazují translaci Ludmilina těla až za příběh o kouřimském knížeti a za návštěvou císaře.

udály zázraky, které obrátily mnoho pohanů na křesťanskou víru. Skrze divy uvěřili ve svatost mučednice a zároveň v existenci Krista. Tělo bylo za velké slávy a přítomnosti divů pohřbeno v kostele svatého Jiří, jehož bazilika byla vysvěcena zástupcem biskupa Tutona. Kronikáři se ve vyprávění o translaci více méně shodují a datují přenesení Ludmiliných ostatků do roku 922. Jediný Pulkava s Paprockým uvádí, že se Václav translace z Tetína do Prahy osobně účastnil.

Do popisu období Václavova panování jsou vloženy pasáže o jeho bohuľibém a přísně křesťanském životě. Prolínají se zde panovnické i křesťanské (a asketické) rysy Václavovy povahy. V některých případech se tyto charakteristické rysy přímo vylučují. Kníže odmítal prolévání krve, ctil Desatero a řídil se pravidlem nesoudit, aby on sám potom nebyl souzen. Proto se mu vnitřně přičil i trest smrti, který byl v raném středověku velmi běžným. Kristián popisuje, že pokud byl někdo k takovému trestu právě odsuzován, kníže odcházel pod všemožnými záminkami ze soudní síně. Jak píše Pulkava, Kristián a někteří další kronikáři, Václav bořil šibenice a žaláře. Zde do kronik pronikly motivy ideálu panovníka a světce zároveň. Kníže je popsán jako dobrotivý vládce, který chce ze své země odstranit násilí.

5.2.4 Václavova odvážnost v boji s kouřimským knížetem

Václav se projevil i jako rytíř a ochránce svého lidu, když táhl se svým vojskem na vzpurného kouřimského⁵² knížete Radislava,⁵³ který chtěl využít Václavovy dobré vůle a povolnosti a zabrat české země ve svůj prospěch. Václav neváhal, sebral své vojsko a vydal se vstříc odbojnému knížeti. Hájek a po něm i Beckovský navíc připojují, že na straně českého knížete mělo bojovat 700 mužů a obě vojska se setkala u vsi Hruškoklaty.

Jedině v *Kristiánově legendě* dojde mezi oběma vojsky k boji a čteme, že *když bylo na obou stranách dosti lidí pobito, tu se shodli všichni na tom, aby jen oba vévodové spolu zápasili, a kdo z nich zvítězí, ten že bude vládnouti*.⁵⁴ O souboji muže proti muži nerozhodl kníže Václav, ale lid. V legendě je upozaděno Václavovo hrdinství, které je v ostatních spisech naopak podtrženo a vyzdvihováno. Ty popisují, že český kníže udělal nečekaný krok – vyzval Radislava, aby se bili jen oni dva a ten, kdo vyhraje, získá území toho druhého.

⁵² Dalimil hovoří o zličském knížeti.

⁵³ U Hájka a Beckovského se kouřimský kníže jmenuje Drzslav. Pulkava s Kristiánem neuvádějí žádné jméno.

⁵⁴ *Legenda Kristiánova*. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 132.

Václav nechtěl prolévat krev nevinných lidí a zároveň prokázal svou odvahu, jež je tímto návrhem zdůrazněna. Ve vylíčení Radislavovy reakce se kronikáři rozdělují na dvě skupiny. První, do které patří Dalimil, Hájek a Beckovský, píše, že se Radislav Václavova návrhu ulekl, ale jelikož nechtěl vypadat jako zbabělec, výzvu musel přijmout. Pulkava s Paprockým patří do skupiny druhé, která popisuje Radislavovu bojechtivost a touhu po krvi a vítězství. V díle *Diadochus* Bartoloměje Paprockého je navíc vložena informace, která střetnutí obou knížat ještě umocňuje a prohlubuje rozdíly mezi bitvami ostříleným a dobře vyzbrojeným Radislavem a pouze mečíkem opásaným Václavem, který *nebyvši jakživ v žádném boji*.⁵⁵

Václavovi se na čele objevil zlatý kříž.⁵⁶ Společně s knížetem přicházeli dva andělé. Hájek s Paprockým píše o dvou světcích a Beckovský postavy ještě konkretizuje jako svatého Petra a Pavla.⁵⁷ Paprocký navíc uvádí hlas, který Radislavovi přikázal, aby padl před Václavem na kolena. Tyto zázraky kouřimského knížete přesvědčily o tom, že Václav je chráněn samotným Bohem. Radislav nemohl jinak, než před ním pokleknout a uznat ho za svého panovníka. Václav opět ukázal svou dobrotivost, přijal od něj omluvu a dokonce mu nechal Kouřimsko dále ke spravování. V Dalimilově, Hájkově a Beckovského kronice se obě knížata setkala v Židomíři, kde se dohodla na míru. Druzí dva ze jmenovaných kronikářů dodávají, že knížata vedla debaty o křesťanství. Radislav dokonce slíbil, že se nechá s celou svou družinou pokřtít, což můžeme chápat jako naprosté Václavovo vítězství, který vyhrál nejen na poli bitevním, ale i ve sféře duchovní. Podle Hájka se střet dvou knížat odehrál roku 925, Beckovský datum ještě upřesňuje na 29. červen.

5.2.5 Návštěva u císaře

Další důležitou událostí, která se udála za panování knížete Václava, byla jeho návštěva u císaře, kam byl pozván na sněm. Důvodem sněmu je podle Hájka stáří císaře

---

⁵⁵ Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. poslušnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského*. Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014). str. 61.

⁵⁶ Paprocký píše, že se Václav svatým křížem pokřizoval, ale neuvádí, že by se objevil na jeho čele, jak čteme u ostatních kronikářů.

⁵⁷ Kristián uvádí jen zlatý kříž na Václavově čele, anděly nikoliv.

Jindřicha, který chce v Řezně⁵⁸ zvolit za nástupce svého nejstaršího syna Otu. Setkání se konalo roku 923⁵⁹ a trvalo 24 dní.

Kvůli své pobožnosti se jednoho dne Václav zdržel na modlitbách. Z tohoto důvodu nestihl začátek rokování ostatních, kteří na něj museli čekat. V Paprockého kronice byla zlými našeptávači knížata, která Václavovi záviděla jeho přední místo u císaře, a proto ho pomluvila. U ostatních kronikářů pramení zlost u císaře, jenž zakázal, aby nikdo pod pohrůžkou smrti k Václavově počtě nevstával. Když ale opozdilý kníže vstoupil do síně, byl císař první, kdo se k Václavovi rozeběhl a poklekl před ním. Když se ostatní knížata ptala, co tak rychle změnilo císařovo rozhodnutí, řekne jim, že uviděl na Václavově čele zlatý kříž a vedle něj dvě postavy andělů. V *Poselkyni starých příběhů českých* andělé Václava pozdvihnou do vzduchu, takže se mírně vznášel nad zemí. Prostřednictvím tohoto zázraku císař poznal, že se jedná o svatého člověka. V Hájkově a Beckovského kronice navíc oba andělé hrozili císaři prstem, což ještě umocnilo a zdůraznilo boží vůli. Všichni prosili Václava o odpuštění. Císař mu navíc nabídl místo své (nebo to po jeho boku), což bylo považováno za velkou čest. Na důkaz přátelství si Václav mohl vybrat z jeho pokladu, cokoliv bude chtít. Objevuje se zde motiv Václavovy skromnosti, protože kníže nejdřív odmítl, žádné bohatství prý nepotřebuje. Po císařově naléhání poprosil o relikvii, totiž ruku svatého Víta, symbol, pomocí něhož mohl v Čechách dál šířit křesťanství. U Paprockého navíc žádal ještě o kosti svatého Zikmunda.

U Hájka⁶⁰ počty a dary, které Václav od císaře dostal, výše uvedeným výčtem nekončí. Dočteme se, že císař Václava osvobodil od daní, které české země musely platit od dob císaře Karla, dal mu do štítu černého orla na bílém poli a udělil českému knížeti královský titul,⁶¹ který ale skromný Václav nechtěl užívat. *Václav kníže poděkoval císaři za dar, ale titule královského přijíti nechtěl, ani hlavy své olejem posvátným pomazati, ani korunu na hlavu vstaviti, aniž se králem jmenovati, ačkoliv jej císař i všickni knížata tak jmenovali, dopustil.*⁶² Důvod kronikář neuvádí, ale je zřejmé, že tímto odmítnutím je opět podtrhnuta Václavova skromnost, o které bylo již hovořeno výše. Možná právě zde vznikla

⁵⁸ U Paprockého se sněm koná v Normacii. Beckovský uvádí dvě varianty – Řezno a *jini píší v Erffurtu* (str. 153).

⁵⁹ Beckovský děj zasazuje až do roku 935.

⁶⁰ Beckovský uvádí, že Václav toto získal až od císařova potomka Oty I.

⁶¹ O získání královského titulu hovoří i Stránský. Václav ho získal od Jindřicha I. ve Vormusu.

⁶² Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. posloupnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského*. Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014). str. 63.

jeho touha stát se mnichem a přenechat své místo bratrovi, čímž se bude zabývat jedna z dalších kapitol.

Beckovský celý příběh rozvádí o některé další informace. Například uvádí, že císař pozval Václava po skončení sněmu k sobě do Mersburgu, kde si kníže může vybrat cokoliv z císařského bohatství. Pokud by se mu nic nelíbilo, dá mu císař místo cenností kus svého území. Václav si nechal den na rozmyšlenou a poté si zvolil svatou relikvii, kterou zmiňují i ostatní kronikáři. Beckovský dodává i dvě možné příčiny výběru této relikvie. Buď se prý ruka svatého Víta začala zázračně pohybovat, nebo se Václavovi ve snu zjevil sám svatý Vít a poradil mu, co si má vybrat.

Zázraky, které doprovázely příběh o císařském sněmu, jsou téměř totožné s těmi, které se objevily v boji s kouřimským knížetem. Obě situace se však odlišují hlavně v jednom důležitém aspektu. Vzpoua a pokoření Radislava probíhaly jen na území českých zemí. Václavova svatost tu vystupuje v rámci domácího prostředí naší země, kdežto v popsání tohoto příběhu už se náš kníže ocitl ve společnosti nejvýznamnějších mužů širokého zahraničního okolí. Václav ale vynikl svými vlastnostmi a chováním nad všechny ostatní, dokonce i nad samotného císaře. Obraz panovníka Václava byl v tomto období na vrcholu idealizace.

5.2.6 Kostel svatého Víta

Autoři kronik, které obsahovaly předchozí příběh, ho spojují s následným vystavěním kostela svatého Víta po Václavově návratu do Prahy. Nový kostel měl sloužit k uložení darované relikvie. *Kristiánova legenda*, kde se příběh o císaři neobjevuje, odvozuje vznik kostela od Václavovy pobožnosti a touhy šířit křesťanství, k čemuž logicky zakládání kostelů patřilo. Kníže vyslal posly k řezenskému biskupu Wolfgangovi, zda by mohl přijet nový svatostánek vysvětit. Ten má vidění, že se kostel stane nejdůležitějším křesťanským místem v Čechách, bude povýšen na biskupství a následně i na arcibiskupství, a proto je tedy jeho svatou povinností kostel vysvětit, což se také stane. Od tohoto vykreslení události se odklání Paprocký, který píše, že Drahomíra s Boleslavem nechtěli, aby byl kostel vysvěcen a Václav tak nemohl dokončit své dílo. Biskupa Wolfganga nepustili do Čech a kostel zůstal určitou dobu nevysvěcený.

Beckovský opět přidává oproti jiným kronikářům některé další informace. Václav prý nechal postavit malý kostelík dle zjevení svatého Víta. Toto vidění se doplňuje s předešlým, ve kterém světec Václavovi poradil s výběrem jeho svaté relikvie. U Beckovského je tedy svatý Vít považován za iniciátora stavby nového kostelíka, který chtěl Václav v budoucnu přestavět na honosnější. To se mu bohužel nepovedlo, protože byl dříve zavražděn svým bratrem. Nicméně poslové byli vysláni k řezenskému biskupu (zde se nejmenuje Wolfgang, ale Tuto) s prosbou o vysvěcení prozatímního kostela. Biskup Václavovi vzkázal: „*Oznamte vašemu knížeti a bohu milému muži, moje přítomnost (aby ten boží dům vnově postavený odemne posvětil) není potřebná, poněvadž on již od samého Krista Pána, jakž tomu božským zjevením vyučen jsem, posvěcen jest.*“⁶³ I přesto biskup přislíbil, že do Prahy přijede a vykoná potřebné ceremonie. V Bavorech ale válčil kouřimský kníže. Z tohoto důvodu se biskup do Čech nemohl dostat a po cestě náhle zemřel. Kostel byl vysvěcen jedním z kněží, jehož jméno kronika neuvádí. Za prvního probošta Václav ustanovil kněze Gerarda.

U Kosmy a Hájka se dozvídáme, že kostel svatého Víta byl vysvěcen biskupem Michalem až po Václavově smrti z iniciativy jeho bratra Boleslava, což byl jediný čin, který vládnoucímu bratrovrahu oba kronikáři přičítají k dobru. V Hájkově *Kronice české* se o vysvěcení postaralo dobré přátelství, které pojilo řezenského biskupa s knížetem Václavem. Ten se biskupovi zjevil ve snu a prosil ho o vysvěcení pražského kostela.

5.2.7 Další vybrané etapy období Václavovy vlády

Hlavně mladší kronikáři přidávali do svých děl nové informace, které u starších kronik nenajdeme. Tyto záznamy se týkají hlavně výstavby kostelů, na jejichž založení a vzniku se kníže Václav podílel. Výstavba křesťanských svatostánků byla důležitým počinem, který pomohl šířit křesťanskou víru mezi lid.

Hájkův Václav nechal roku 926⁶⁴ u Šárecké brány v Praze vystavět kostel svatého Antonína, kde nechal bydlet vykoupené děti pohanských rodičů a sirotky.

---

⁶³ Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 154.

⁶⁴ Beckovský postavení kostela spojuje s rokem 923.

O rok později byl vystavěn kostel svatého Petra na Strouze, aby kdokoliv, kdo nemohl vykonat pouť do Říma, měl možnost alespoň přijet do Prahy. Václav toužil, aby se hlavní město svým náboženským významem a slávou přiblížilo Římu. V průběhu věků byla stavba nazývána kostelem svatého Petra v Římě nebo kostelem svatého Petra v Jirchářích. Stejněho roku povstal kostel ke cti svatého Vavřince na Starém Městě v Praze.⁶⁵

Hájek s Beckovským se shodují, že roku 928 byl založen kostel svatých Kosmy a Damiána a kostel svatého Michala. Václav je nechal vystavět na základě vyprávění českých posílů, kteří navštívili stejnojmenné kostely v Římě. Tam spatřili mnohé zázraky a s nimi spojené pokřtění některých pohanů, již díky nim uvěřili v boha.

Jediný Beckovský zapsal u roku 930 z dnešního hlediska jednu z nejdiskutovanějších etap Václavovy vlády, tedy zápis zaznamenávající tažení císaře Jindřicha do Čech, které bylo uskutečněno za účelem podmanění si našeho území a šíření křesťanství. Císař znal poměry, které tu vládly za Drahomířina panování. Dozvěděl se to kníže Václav, vzal s sebou drahocenné dary a vážené muže a vyjel směrem k Žatci, kde bylo ležení císařova vojska. Když byl Jindřichem přijat, snažil se mu vysvětlit současnou situaci, totiž to, že sám převzal zemi a že oba usilují o stejný cíl – šíření křesťanství. Další důvod Jindřichova příjezdu byl výběr daně, které měly Čechy odvádět saským zemím, ale už několik let neplatily. Beckovským je zdůrazňována Václavova pokora a snaha o mír i za cenu placení velkých daní Sasku. Tento krok byl později předmětem mnohých sporů a diskuzí o tom, zda Václav jednal v tomto případě správně. Kníže byl nazýván zbabělcem, který se raději skloní před saským císařem, než aby bojoval za práva českých zemí.

O rok později, jak píše Beckovský, byli Václav i Boleslav pozváni císařem do Vormusu. *Václav jsa vždycky poslušen císařům římským na ten sněm z Prahy jel.*⁶⁶ Jeho mladší bratr ale přijet odmítl. Císaři vzkázal: „*Knížata česká, předkové moji, nikdy jsau neslaužili žádnému, ani komu jaké činili poddanosti, též i já žádnému nejsem povinnen slaužiti: Císař pán váš, jestliže služebníkův nemá, nechť sobě zjedná, český kníže jemu slaužiti nebude.*“⁶⁷ Zde je Václav opět vykreslen jako povolný a pokorný císařský služebník, který se snažil zamezit válce a zpretrhání mírových vztahů mezi Čechy a Sasy. Právě tato vlastnost

⁶⁵ Beckovský datuje vystavění kostela rokem 924.

⁶⁶ Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: <http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false> (12. 4. 2014). str. 155.

⁶⁷ Tamtéž, str. 155.

byla Václavovi vyčítána například obrozenci v 19. století. Na druhé straně se odbojný Boleslav odmítal sklonit před Sasy i za cenu boje, kterým mu císař hrozil. Zde je výrazná rozdílnost v chování obou bratrů.

5.2.8 Vyslání poslů do Říma

Celé vyličení Václavových křesťanských činů a ctností vyústilo u některých kronikářů k vyslání poslů k papeži do Říma s žádostí, aby se kníže Václav mohl zřici své role panovníka a přenechat knížectví svému mladšímu bratru Boleslavovi. Sám by se pak stal mnichem benediktinského řádu. Všechna díla, která v sobě tuto událost zahrnují, líčí okolnosti trochu jinak.

V *Kristiánově legendě* čteme, že Václav ještě nebyl se vším tím, co vytvořil a vybudoval, naprosto spokojen. Jeho životní úděl měl směřovat k něčemu vyššímu než je role českého knížete. Proto, *chtěl putovati do Říma k prahům blahoslavených apoštolů Petra a Pavla, aby si vyprosil od tehdejšího papeže, aby mu oblékl šat mnišský a posvětil ho na kněze*.⁶⁸ Vzdal se svého knížectví *z lásky k Bohu*,⁶⁹ přestože věděl, že se jeho mladší bratr zajímal spíše o světské radovánky a ne o šíření křesťanství.

Pulkava uvádí, že Václavovo rozhodnutí stát se mnichem klíčilo z přesvědčení, že jako panovník země se službě Kristu nemohl věnovat naplno. Pokud dostane od papeže povolení, předal by svůj knížecí post bratrovi. Z obsahu není jasné, zda Boleslav Václavovy úmysly stát se mnichem znal, či nikoliv. Pokud tomu tak nebylo, byla by Václavova vražda opodstatněnější, než v případě, že Boleslav o Václavově plánu věděl a jen nechtěl na souhlas papeže tak dlouho čekat.

Hájek líčí události ještě jiným způsobem. Václav napomínal svého mladšího bratra, aby byl dobrým pánem svých poddaných. Nabádal ho, aby umírnil svou krutost a zuřivost. Pokud Václav uvidí, že se jeho bratr změnil, přenechá mu bez okolků své knížectví. *Boleslav*

---

⁶⁸ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 112.

⁶⁹ Tamtéž, str. 112.

*chtěl jest ovšem rád knížectví Pražskému, ale ukrutností, kterouž měl z přirození a z naučení své matky, ač sliboval, však neopustil.*⁷⁰

Naopak Paprocký spatřuje důvod vyslání poslů do Říma někde jinde. Kvůli tomu, že Boleslav s Drahomírou Václavově snaze šířit křesťanství v Čechách všemožně škodili, měl s panováním velké potíže. Připomeňme si například překážky ve vysvěcení nového kostela svatého Víta, z důvodu znemožnění příjezdu biskupa do Čech. Drahomíra poznala, že Václav *stejskajíc sobě s správou knížectví, chtěl od něj pustiti, nadto vejše, že již i místa vyhledával, kde by s tovaryštvem a bratry zákona svatého Benedikta život svůj na službě boží trávil odpočinouti mohl, v čemž se slyšeti dal, že posly do Říma k papeži, aby mu tu reguli fundovati dopustil, vypraviti míní.*⁷¹ Jelikož se však jednání u papeže protáhla a křesťanská víra se v Čechách stále víc a víc rozšiřovala, ztratila Drahomíra trpělivost a plánovala, jak by svého nejstaršího syna sprovodila ze světa.

Jako poslední se o této události zmiňuje Beckovský, který navíc obohacuje příběh o jednu epizodu. Václav, který vládl už sedmnáctým rokem, chtěl vyslat posly do Říma, aby mu papež dovolil stát se mnichem. Narazil ale na odpor svých poddaných, zvláště pak *vdovy, sirotci, chudí lidé, kněžstvo i celé křesťanstvo slzavě prosili, aby je neopouštěl a v záhubu celé knížectví, zvláště křesťany, nedával.*⁷² Ten tedy od svého plánu ustoupil, ne však nadlouho. V této přidané části vystupuje do popředí nenávist pohanů (v čele s Drahomírou a Boleslavem) vůči křesťanům, kteří se právem obávali o svou budoucnost v případě, že by se k vládě dostal Boleslav. Václava ale po nějakém čase opět zachvátila touha po mnišském životě zasvěceném Kristu. Nabádal svého mladšího bratra, aby byl lepším pánem svých poddaných. Teprve pak bude hoden stát se knížetem českých zemí. Boleslav se zaradoval, ale jelikož nechtěl čekat, jak pořídí poslové v Římě, zosnoval plány na bratrovu vraždu. Toto jednání je poměrně zarážející. Boleslav věděl o Václavových plánech, ale i přesto vraždu plánoval. Stejný popis situace najdeme i u Hájka.

⁷⁰ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 193.

⁷¹ Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. posloupnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského*. Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014). str. 64.

⁷² Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: <http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false> (12. 4. 2014). str. 158.

6. Povahové vykreslení svatého Václava

Vykreslení Václavovy skutečné povahy a jeho vlastností je velmi obtížné, v dnešní době pravděpodobně nemožné. Většina informací, které nacházíme v kronikách, je převzata z legend, jež popisovaly většinou jen ctnosti a přednosti. O špatných zvycích či dokonce zlozvycích často mlčí. Legendy se snažily postavu světce glorifikovat, ne hanět. Z dnešního hlediska se můžeme jen dohadovat, zda jsou popisy svatého Václava pravdivé a autentické, nebo zda se jednalo pouze o aplikovaná schémata vlastností, která se v obměnách objevují i u jiných světců.

Kroniky se nezabývaly Václavovým vnějším popisem, naopak popisují českého knížete pomocí vnitřních charakteristik.

V *Kristiánově legendě* nalezneme asi nejpodrobnější popis Václavových mimopanovnických činností, které svědčily o jeho přednostech a společně utvářely portrét knížete tak, jak autor legendy chtěl, aby si ho čtenáři a budoucí generace zapamatovali. Kristián začíná výčet Václavových ctností hodných světce (viz dále) a končí tím, že šatil a zbrojil svou družinu, což lze považovat za ctnost českého panovníka.

6.1 Václav a projevy jeho křesťanských ctností

Václav vykonával milosrdné skutky - staral se o nemocné, hladové a žíznivé, pomáhal vdovám a chránil sirotky, hostil poutníky, vykupoval otroky a dokonce pohřbíval mrtvé. *Milosrdenství je charakteristické pro křesťanského vládce a jeho úkolem je zmírňovat tvrdá ustanovení zákonů.*⁷³

Svému věrnému příteli Podivenovi dokonce čistil obutí. Tento motiv stírá rozdíly mezi panovníkem a jeho poddaným, byť věrným přítelem. Václav se snažil nepovyšovat se nad ostatní.

Václav před námi vystupuje jako spravedlivý křesťanský panovník, vítěz nad pohanskou opozicí, pod jehož vládou vzkvétá pravé náboženství a Kristovi věrní žijí v pokoji.

---

⁷³ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 138.

*Nějaký rozpor mezi knížecími a mnišskými rysy ve Václavově povaze Kristián nepociťuje, protože z pohledu křesťanského autora 10. století takový rozpor prostě neexistoval.*⁷⁴

Václavova skromnost se projeví například při návštěvě císaře, který českému knížeti na důkaz své přízně nabídl cokoliv ze svého pokladu. Václav odmítl, ale na císařovo naléhání si vybral relikvii svatého Víta.⁷⁵ Jak navíc uvádějí díla Stránského, Paprockého a Beckovského, získal od německého císaře královský titul, který ale skromný Václav užívat nechtěl.

Kníže stojí na samém vrcholu v hierarchii společenského postavení v českých zemích, proto ve světské sféře představuje nejvyšší ideál člověka reprezentovaný svou osobností. Všemi svými ctnostmi, jakou byla moudrost, umírněnost, laskavost, skromnost, láska k bližnímu, pokora a další, se Václav přibližoval Kristu a království nebeskému. Vrcholem byla jeho mučednická smrt, pro kterou se stal patronem Čech a jedním z nejuznávanějších svatých u nás.

6.2 Václavovo odklonění se od Desatera

Popisy, které můžeme číst v kronikách, se často inspirovaly legendami. Ty se soustředily především na představení Václava jako dokonalého křesťana a budoucího světce. Právě proto je velmi složité najít v legendách (a poté i v kronikách) nějaký špatný charakterový rys, který by autoři děl Václavovi přisoudili.

I přesto se ale některé najdou. Paradoxně dva z nich obsahuje *Kristiánova legenda*. Za první z Václavových odklonění od dodržování Desatera bychom mohli považovat vyhnání jeho matky Drahomíry ze země poté, co kvůli její nenávisti vůči křesťanům v Čechách vypukly nepokoje a boje. Jelikož ale Václav příkázání dodržoval, povolal svou matku po nějaké době opět nazpátek. Za druhý Václavův nešvar bychom mohli považovat zmínku o tom, že se český kníže někdy napil víc, než bylo jeho zvykem. I tento hřích se snaží okamžitě odčinit urputným modlením se k Bohu. Lze konstatovat, že ani postava světce není bez hříchů, které jsou ale okamžitě vykoupeny modlitbami či jejich napravením.

---

⁷⁴ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 138.

⁷⁵ Pouze Paprocký uvádí, že si Václav odvezl kromě ruky svatého Víta i kosti svatého Zikmunda, burgundského krále.

6.3 Panovník Václav

Václavovy popisy v legendách a kronikách se často neshodují, někdy i přímo vylučují, s jeho rolí českého panovníka, který musel být přísný a pevný. V opačném případě by se u vlády příliš dlouho neudržel. Boření šibenic a vězení, propouštění vězňů, odmítání trestu smrti či skrývání se při vynášení soudních rozsudků se opravdu neslučují s obrazem středověkého panovníka. S touto jeho charakteristikou se pojí i zázraky, které jsou Václavovi připisovány. Jako svatý osvobozoval vězněné, nehledě na to, zda byli či nebyli vinni.

Dušan Třeštík tvrdí, že tento obraz do legend a kronik pronikl z lidové tradice, která popisuje Václava jako hodného a dobrého vládce, jenž se snažil žít mezi svým lidem a zároveň spravovat český stát. Tradice ho staví do protikladu s jeho bratrem Boleslavem, typicky negativní postavou.

6.4 Šiřitel křesťanství

Všechny kroniky, které byly použity v této bakalářské práci, popisují českého knížete hlavně jako svědomitého křesťana, který se snaží rozšiřovat křesťanskou víru mezi lid. Za klíčový bod kronikáři považují dání malého Václava do výchovy k jeho babičce Ludmile,⁷⁶ jejímž prostřednictvím se s křesťanstvím poprvé seznámil. Byla to ona, kdo ho učil liturgii, Písmu a žalmům.

Šíření Kristovy víry a rozmnožení věřících se stalo jeho prvním a nejdůležitějším úkolem, kterého chtěl během své vlády dosáhnout. Autor *Kristiánovy legendy* líčí knížete Václava, jako osobu, jež trestala důtkami ty, kteří by se chtěli odklonit od křesťanství a vrátit se zpět k pohanským zvykům, do té doby, než opět uznali křesťanství za své jediné náboženství. Václav je popisován jako kněz nebo opat, který se stará o své věřící, nedovolí, aby někdo sešel z cesty, která by měla směřovat k bohu a království nebeskému. Napomínal ty, kteří se oddávali obžerství, pijatikám, tuláctví – nešvarům spojovaných s pohanstvím. Staral se o svůj lid jako otec o své děti a snažil se ho uchránit od božího zatracení. V *Kronice tak řečeného Dalimila* se dozvíme, že se snažil rozšiřovat křesťanskou obec vykupováním dětí pohanských rodičů a učení je křesťanství. Bořil pohanské modly a snažil se uctívání

---

⁷⁶ Například u Hájka nebo Beckovského se mezi Václavovy učitele řadí i kněz Pavel, zpovědník jeho babičky Ludmily.

bůžků mezi svými lidmi zcela vymítit. Za své činy byl Kristem odměněn tím, že *i v přemnohých bitvách byl vítězem.*⁷⁷

Nedílnou součástí šíření křesťanství bylo povolání duchovenstva i učitelů do Čech. Ti napomohli učení a šíření víry mezi lid. Samozřejmě byla i stavba kostelů a škol, kde by se křesťanství vyučovalo a dále rozšiřovalo. U Beckovského například čteme, že roku 923⁷⁸ nechal kníže vystavět kostel svatého Antonína, kde shromáždil sirotky a vykoupené děti z pohanských rodin, staral se o ně a učil je náboženství. Podle kronikářských zápisů můžeme českého knížete považovat za prototyp správného a příkladného křesťana, který dával svým životem příklad hodný následování.

Právě díky těmto počínům se knížeti Václavovi připisují největší zásluhy o rozmach křesťanství v českých zemích.

6.5 Mnich Václav

*„Ach běda, co si počneme a kam se obrátíme! Neboť kníže náš, jenž byl od nás na trůn povýšen, zkažen byv kněžími a takřka mnichem se stav, nedovoluje nám kráčetí sráznou a navyklou cestou našich neřestí. A jestliže si tak počíná nyní jako chlapec nebo jinoch, co asi bude dělati jako mladý muž nebo stařec?“*⁷⁹ Takhle naříkali pohané v čele s Drahomírou a syny Beliálovými v *Kristiánově legendě*. Po Václavově nástupu na knížecí stolec nastalo zlé období všem pohanům. Mnichem byl kníže nazýván kvůli jeho touze rozšiřovat křesťanství a potírat staré pohanské zvyky. Postupem času se vznikaly další situace, v kterých se Václav choval spíše jako mnich než jako panovník českých zemí. Například kdykoliv musel vystupovat jako hlava země v knížecím plášti, bral si pod něj vždy mnišský šat.

Dalimil uvádí příklady Václavova velmi přísného asketického života plného odříkání. Objevovala se u něj pokora, křesťanská zbožnost, snaha žít v chudobě a pústu. Kníže mrskal své tělo, často chodil bos, od čehož měl krvavá chodidla. Chtěl žít v křesťanské čistotě, proto

---

⁷⁷ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 111.

⁷⁸ U Hájka se vystavění kostela svatého Antonína datuje do roku 926.

⁷⁹ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 103.

neměl ženu⁸⁰ a pozemským radovánkám se vyhýbal. Z dnešního pohledu nám přijde jistě zvláštní, že se Václav nesnažil zajistit rodu budoucího nástupce, svého syna. Ale tradice předpokládá, že mučedník musí být oproštěný od všeho, co by mohlo narušovat jeho obraz dokonalého světce.⁸¹ Tento motiv se přenáší z legend i do kronik. Askeze je tudíž *výrazným dynamickým prvkem, přispívajícím k vytváření specifického svatováclavského portrétu*.⁸² Jediné dílo, kde bychom mohli hledat zmínku o Václavově manželství, je *Kristiánova legenda*, v které čteme, že kníže *zachovával cudnou zdrženlivost, ačkoliv je to řídká ctnost u mužů ženatých*.⁸³ Naopak například Hájkova *Kronika česká* explicitně uvádí, že Václav *ženy neměl*⁸⁴ a sirotky a vykoupené děti pohanských rodičů považoval za své potomky.

O svatých vigiliích, jak se dočteme v *Kristiánově legendě*, si nechával od svých blízkých předčítat ze Starého zákona, *což pokládáme za známku nejdokonalejších mnichů*.⁸⁵ Hned záhy ale autor upozorňuje, že Václav, ač byl laikem, konal vše s přihlédnutím k víře, což bylo hodno obdivu, protože zároveň stál v čele nepoddajných a divokých obyvatel českých zemí. I přesto ale Kristián vyzdvihuje Václavovu svědomitost, která se vyvyšovala i nad kněze a ostatní duchovní.

V noci kníže pracoval na vinici, připravoval obětní chléb, víno a hostie pro mešní potřeby *jsa pekařem a vévodou v jedné osobě*,⁸⁶ čímž se stal součástí liturgického obřadu a přípravy mešní oběti. *Tento motiv prohlubuje duchovní rozměr Václavovy osobnosti, který je v rozporu s názory jeho matky a jejími rádci*.⁸⁷ Všechny tyto aktivity bychom přisuzovali spíše mnichovi než středověkému panovníkovi.

Václavovým činem popisovaným v kronikách, který je z historického hlediska jen těžko pochopitelný, bylo nerozšiřovat české země a že území, které vyhrál, přenechal knížeti Radislavovi, i přesto, že na dobyté Kouřimsko měl Václav plné právo. Kouřimský kníže české země napadl a boje sám vyvolal. Václav se choval úplně opačně, než by jednal jakýkoliv jiný

---

⁸⁰ Kroniky se, na rozdíl od některých legend, o možné manželce, družce či potomcích knížete Václava nezmiňují.

⁸¹ Proto například opouští svou ženu sv. Alexius a sv. Prokop, aby mohli žít křesťansky čistý život.

⁸² Hošna, Jiří: *Kníže Václav v obraze legend*. Praha, Univerzita Karlova 1981. str. 97.

⁸³ *Legenda Kristiánova*. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 111.

⁸⁴ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 191.

⁸⁵ *Legenda Kristiánova*. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 115.

⁸⁶ Tamtéž, str. 110.

⁸⁷ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 113.

panovník. I zde proto můžeme hledat „deformaci“ legendistického charakteru, která se hodila k vykreslení skromného a mírného křesťana.

Jak nalezneme v kronikách Pulkavy, Hájka, Paprockého a Beckovského, veškeré Václavovo chování vyústilo až k vyslání poslů k papeži do Říma s žádostí o povolení, aby se mohl zříci knížecího stolce ve prospěch svého mladšího bratra Boleslava. Sám by se pak stal mnichem benediktinského řádu a mohl tak sloužit po celý čas Kristu.

Josef Kalousek ve svém spisu *Obrana knížete Václava proti smyšlenkám a křivým úsudkům o jeho povaze*⁸⁸ uzavírá hypotézy o Václavových vlastnostech takto: *Pravda jest, že sv. Václav historický, jehož obraz chtěl jsem zbaviti hrubých znešvařenin, byl člověk světský; nebylť knězem ani mnichem, ani sakristianem, nýbrž knížetem v Čechách panujícím; nebyl to pouhý duch, ani pouhá abstrakce několika ctností lidských nebo andělských, jakž jej líčí mnozí legendisté; nýbrž byl to člověk pobožný a kníže dobrý, tak jak jej líbí původce legendy slovanské.*⁸⁹

---

⁸⁸ Druhé vydání je z roku 1901.

⁸⁹ Kalousek, Josef: *Obrana knížete Václava proti smyšlenkám a křivým úsudkům o jeho povaze*. Praha, Bursík a Kohout 1901. str. 138.

7. Mučednická smrt knížete Václava

Mučednickou smrtí vyvrcholil Václavův pozemský život. *Představovala ve světcově životě důkaz jeho svatosti.*⁹⁰ Byla vyústěním jeho svatého způsobu života.

Příběhy většinou moment Václavova zavraždění již v průběhu vypravování čtenáři naznačují či přímo vyzrazují. Například v pasáži po zavraždění Ludmily v *Kristiánově legendě* čteme, že Drahomířiným trestem bude to, že *jeden její syn byl zavražděn od jejího druhého mladšího potomka.*⁹¹ Dalším příkladem z mnoha je zmínka u Beckovského, která je napsána v souvislosti s Václavovou touhou přestavět kostelík svatého Víta ve větší a daleko honosnější kostel, než je ten současný, *ale tak svatý aumysl svůj skutek uvést nemohl, jsa po dvauch létech aukladně zamordován.*⁹² V textech podobných příkladů najdeme jistě víc.

7.1 Iniciátor vraždy

Většina kronik se odlišuje v popisu a pojetí iniciátora vraždy, tedy osoby, od které vlastně úmysl zavraždění knížete Václava vzešel. Také důvody vraždy jsou odlišné.

V našem obecném povědomí o vraždě knížete Václava figuruje jako hlavní iniciátor jeho mladší bratr Boleslav, který toužil po jeho moci a území. Mnohými autory kronik⁹³ je Boleslav připodobňován k biblickému Kainu, který ze závesti zabil svého bratra Ábela, v kronikářském pojetí Václava. Boleslavův čin je často ovlivněn vlivem zlých rádců, kteří jím velmi dobře manipulovali.

U Kristiána je zosobněním zášti d'ábel, zlý našeptávač, který nabádal své loutky ke smrtelným hříchům. Postavy jednaly pod jeho vlivem. D'ábel posedl už Boleslavovu matku Drahomíru, která *z popudu d'áblova vzplála veškerým hněvem jedovatého srdce.*⁹⁴ Také Ludmilini vrazi *popuzováni jsouce otcem svým d'áblem, knížetem svárů, počali všechny své*

---

⁹⁰ Hořna, Jiří: *Kníže Václav v obrazu legend.* Praha, Univerzita Karlova 1986. str. 86.

⁹¹ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích.* Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 105.

⁹² Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých.* Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 154.

⁹³ Toto připodobnění nalezneme i v *Kristiánově legendě.*

⁹⁴ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích.* Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 96.

vrstevníky a souvěkovce v opovržení míti.⁹⁵ A nakonec i Boleslav je ze všech stran bodán střelami d'áblovyými a touhou po vládě rozněcován.⁹⁶ S trochou nadsázky můžeme tvrdit, že z Kristiánova popisu vyplývá, že ani jeden z vrahů za svůj čin nenesl plnou zodpovědnost, jak tomu je v jiných kronikách. Postavy zde jednaly pod vlivem d'ábla. On byl původcem zločinu.

Naopak Václav představoval zosobnění všeho dobra a tvrdě bojoval proti d'áblu pomocí své víry. Kristiánův vypravěč ani není schopen vyjmenovat, *kolik škod jako vojín Kristův pro Pána bojující d'áblu způsobil*.⁹⁷ V *Kristiánově legendě* tedy bojoval d'ábel na straně jedné proti Kristu na straně druhé. Toho na zemi zastupoval právě kníže Václav. Zdálo by se, že zavražděním knížete zlo vyhrálo, ale nestane se tak. Václav se mohl prostřednictvím mučednické smrti zrodit jako světec a žít druhým životem, který byl předurčený k vyšším cílům, a to hlavně k ochraně českého státu.

Motiv d'ábla je mírně nastíněn i u Hájka. Boleslav je popisován jako *muž zuřivý a snad ponuknutím d'ábelským toho nikterakž čekati nechtěl*,⁹⁸ až se vrátí poslové od papeže, a proto naplánoval bratrovu vraždu. Boleslav byl ukrutný již od svého dětství. Velkou roli na jeho výchově měla matka Drahomíra, která ho učila pohanským zvykům a nenávisti vůči křesťanům. V tomto díle nalézáme možnou příčinu Václavova zavraždění, kterou žádná další kronika neuvádí. Drahomíra se roku 923 propadla i s kočárem do země. Tato událost je líčena jako boží potrestání jejích hříchů. K Boleslavovi se donesly lživé zvěsti zlých našeptávačů, že Václav byl tím, kdo jejich matku nechal zavraždit a zasypat v obrovské jámě. Boleslav slíbil, že Drahomíru pomstí. Během celého příběhu několikrát narazíme na informaci, že Boleslav *skrže ponoukání zlých pohanův den ode dne vždycky o jeho smrti smejšleje, příčiny k tomu hledal*.⁹⁹ Od té doby čekal na správnou příležitost, jež se naskytla po vyslání poslů do Říma. Po sečtení všech faktorů, které Boleslava vedly k vraždě, jich u Hájka nalézáme nejvíce. Zavinila to jeho povaha, výchova matky Drahomíry, touha po moci, d'ábelské podněcování i našeptávání zlých pohanů.

U kronikáře Paprockého je hlavní iniciátorkou všeho zlého Drahomíra. *Ale když se to u papeže pro jiné zaneprázdnění protáhlo. Ta zlá matka nemoha vytrpěti těch protahů, neb ji*

---

⁹⁵ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 101.

⁹⁶ Tamtéž, str. 113.

⁹⁷ Tamtéž, str. 109.

⁹⁸ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 193.

⁹⁹ Tamtéž, str. 191.

*velmi to mrzelo, že se víra svatá v Čechách rozmáhala, na to se vydala., aby tolikéž Václava, jako i Lidmilu bábu jeho, z světa co nejspíše zprovoditi mohla.*¹⁰⁰ Její zlost vůči prvorozenému synu nepramenila z hamižnosti nebo závisti, ale z nenávisti vůči křesťanům a jejich víře. Drahomíra se obávala, že čím déle bude Václav u moci, tím více se bude křesťanství v zemi rozšiřovat a pohanství ustupovat. Na rozdíl od ostatních kronik byla zde Drahomíra tou, která pozvala Václava na křtiny Boleslavova narozeného chlapce s úmyslem svého syna zavraždit. Drahomíra Boleslava probudila ze spánku a ponoukala ho, aby svého bratra zabil. Boleslav byl pouze nástrojem a vykonavatelem její vůle.

Podobné schéma najdeme i u Pulkavy. Ten sice popisuje, že kníže Václav byl zavražděn právě kvůli Boleslavově zuřivosti, zlobě a touze po knížectví, ale na konci kapitoly uvádí, že Drahomíra měla na vraždě Václava stejný podíl jako její mladší syn. Je zde popisována jako intrikánka, jež prostřednictvím Boleslava, který *k zahubení bratra svého se jest přimísil*,¹⁰¹ zprostředkovala vraždu knížete Václava. Rozdíl mezi Pulkavovým a Paprockého pojetím je vědomé jednání Boleslava v první zmíněné kronice. Jeho vražda byla iniciována touhou po moci a vládě. Na rozdíl od Paprockého díla, zde není křesťanský prvek zmiňován, nehraje tu žádnou roli. Matka se synem vystupovali jako dvojice vrahů, přičemž Drahomíra vraždu naplánovala a Boleslav ji uskutečnil. Jsou přirovnáni k biblickému Dathanovi a jeho bratru Abiramovi, kteří se za své hříchy propadli do země. Stejný osud čekal v Pulkavově *Kronice české* i Drahomíru.

Beckovský popisuje důvod Václavovy vraždy v Boleslavově netrpělivosti a odmítnutí čekat, s jakou zprávou se vrátí poslové od papeže.

Dalimil, Stránský a Pulkava se shodují na celkem častém, a v naší tradici vžitém, motivu Boleslavovy zášti, závisti a touze vymanit se z bratrova stínu a chopit se vlády. Vražda zde byla důsledkem mocenských bojů. Do této skupiny bychom mohli zařadit i Hájka, který uvádí vícero důvodů, jak bylo řečeno výše.

---

¹⁰⁰ Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. posloupnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského*. Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014). str. 64.

¹⁰¹ Pulkava z Radenína, Přibík: *Kronika česká*. Dostupné na: <http://www.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=1&client=>> (12. 4. 2014). str. 17.

7.2 Touha po mučednictví a předpovídání své smrti

Kníže Václav toužil po mučednictví, dokonce předpovídal svou smrt, a jak čteme u Pulkavy, *jako tichá ovčička tiše a milostivě na svú smrt se vésti připustil*.¹⁰² Tento motiv dále nalézáme například i u Kristiána či Hájka. Skrže to, že Václav znal svou budoucnost, a přesto pozvání na hostinu k Boleslavovi přijal, ukázal svou statečnost, odvahu a odhodlanost stát se Kristovým mučedníkem. Toužil po naplnění svého osudu. Neměl strach, protože byl chráněn vírou v boha.

Václav předpovídal zlé časy křesťanství, jež nastanou po jeho smrti. Jeho přátelé, kteří netušili, že se tento okamžik blíží, Václavově promluvě nerozuměli. Teprve až po převzetí moci Boleslavem pochopili, že Václavovy předpovědi byly víc než pravdivé.

7.3 Boleslavská vražda

Příběh nezadržitelně směřuje ke svému konci. Václav byl pozván na hostinu do Staré Boleslavi, sídla jeho bratra. Druhý den byl úkladně zavražděn. Takto bychom mohli nejstručněji shrnout událost, při níž zemřel kníže Václav a zrodil se nový mučedník a následně světec. Velmi podobně popisuje Václavův konec Stránský, u něhož najdeme jen stručný zápis, že Václav byl *hanebným zločinem bratra svého Boleslava, po vládě dychtícího, zabít jest v třicátém roce věku svého, kterýžto byl po Kristu 938*.¹⁰³ Stejně tak *Země dobrá, to jest země česká* lakonicky uvádí, že byl Václav *původem matky své od bratra svého léta Páně 938 oukladně zamordován*.¹⁰⁴ Ne všichni kronikáři jsou ale takto struční a věcní. Naopak většina z nich věnuje Václavově zavraždění velkou část vyprávění. Každý svým osobitým stylem popisuje záminku pozvání Václava na Boleslavovo sídlo, boleslavskou hostinu, samotnou vraždu i následné dění. Budeme postupovat událost po události a pozorovat, v kterých aspektech se díla rozcházejí a kde se naopak shodují.

---

¹⁰²Pulkava z Radenína, Přibík: *Kronika česká*. Dostupné na: http://www.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtnum=1&client=> (12. 4. 2014). str. 17.

¹⁰³Stránský ze Zapské Stránky, Pavel: *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky popravené i rozmnožené vypsání vší obce království českého*. Praha, 1893. Dostupné na: <https://archive.org/stream/mistrapavlastr00str#page/n5/mode/2up> (12. 4. 2014). str. 180.

¹⁰⁴*Země dobrá, to jest země česká*. Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 39.

Hned záminka pozvání knížete Václava do Boleslavi se v jednotlivých dílech různí. Kristiánův Boleslav postupoval velmi chytře, protože pozval Václava na oslavu dne svatých Kosmy a Damiána. Hostina byla pořádána kvůli zasvěcení kostela právě těmito dvěma světcům. Boleslav nalákal knížete skrze to, co Václav miloval na světě nejvíce, tedy křesťanskou víru. Kosmas určuje za Boleslavovu záminku vraždy pozvání na hostinu k příležitosti oslavy narození jeho syna. Boleslav u Dalimila, Hájka, Paprockého a Beckovského pozval Václava na křest a Pulkava uvádí pouze hostinu bez bližšího určení. Například Stránský a spis *Země dobrá, to jest země česká* žádný důvod pozvání neuvádějí.

V některých dílech vystupuje postava muže – neznámého křesťana u Dalimila, Beckovského a Hájka,¹⁰⁵ člena Václavovy družiny a Václavova přítele u Kristiána, postava Podivena u Paprockého a Beckovského. Tento muž knížete varoval: „*Hle, připravil jsem ti potají koně, vsedni na něj, můj pane, a hled' co nejrychleji odtud odjetí. Neboť hrozí ti smrt.*“¹⁰⁶ Autoři zde používají peripetii, aby navodili pocit možnosti záchrany českého knížete. Varující postava věděla, co čeká jeho pána, ale Václav útěk zavrhnul, byl již dávno rozhodnut pro mučednickou smrt. U Hájka pronesl kníže k muži tuto řeč: „*Příteli milý! Z této víry a lásky tobě děkuji. Znam to, že by nerad, aby křesťanská krev, a zvláště knížecká, měla býti vylita na zemi. Vímt' já to, co bratr můj o mně ukládá, ale jistě mi věř, že všechno jeho jednání v rukou Božích jest. Položil jest Pán Bůh cíl životu mému, kteréhož já pominouti nemohu. Dosti jsem byl živ na tomto bídném světě, již na něm více nejsem žádostiv býti.*“¹⁰⁷

Hostina nesla mnohé podobnosti s Kristovou poslední večeří. Václav se loučil polibkem se všemi svými přáteli i těmi, kteří ho do Boleslavi doprovázeli.

Zpití Boleslavovi pomocníci (ještě navíc popuzeni d'áblem) nemohli dále skrývat svůj úmysl, proto na Václava třikrát zaútočili, ale boží silou byli pokaždé zastrašení. Tuto informaci přidává do své kroniky Beckovský. U Kristiána také nalezneme magické číslo tři - vrazi třikrát povstali u hodovního stolu, aby Václava zabili, ale opět byli, stejně jako u Beckovského, boží mocí přemoženi. Oba autoři dodávají i důvod boží ochrany. Václav měl být zavražděn až následujícího dne, na který do té doby nepřipadal svátek žádného světce. Dalimil hostinu přeskakuje, naopak obsáhlejší kroniky jako například Beckovský, Pulkava

---

¹⁰⁵ Václav Hájek dal křesťanovi jméno Srost' (str. 193).

¹⁰⁶ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 114.

¹⁰⁷ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 193.

nebo Hájek zaznamenávají řeč, kterou Václav vedl ke svým nejbližším. Oznámil jim, že jeho čas zde na světě se nachýlil.

Václav se snažil své poslední chvíle na pozemském světě vyplnit modlitbami a zpovědí. Modlení mu dodávalo sílu čelit přibližující se smrti. Beckovského kronika uvádí, že až díky zpovědi a modlitbám se kníže zbavil strachu ze smrti.

Brzo ráno, když ostatní ještě spali, odebral se na jitřní modlitby do boleslavského kostela. Kristiánův Boleslav přikázal kněžím, aby Václava dovnitř nepouštěli, aby *nebylo třeba poskvřiti a znesvětiti kostel zločinným krveprolitím*.¹⁰⁸ Zrádný kněz knížete podle rozkazu opravdu do kostela nepustil. K Václavovi se přiblížil jeho bratr. Kníže Boleslavovi poděkoval za hostinu a požehnal mu. V některých dílech se objevuje i zmínka o Václavově touze bratra vytrhnout ze spárů ďábla a vysvobodit od hříchu, který se právě chystal spáchat. Boleslav na prosby nereagoval a udeřil Václava mečem. Bratra ale příliš nezranil, protože byl ochromen hrůzou svého činu. I podruhé bratra sekl, ale stále ho nedokázal zabít. Václav znal svou převahu nad bratrem, ale zůstal pasivní a nebránil se svému osudu. „*Hle, vidíš ty, jenž ses svým vlastním rozhodnutím zahubil, jako maličké zvířátko bych tě mohl svou rukou rozmáčknouti, ale daleka toho budiž ruka služebníka Božího, aby se poskvřnila krví bratrovou*.“¹⁰⁹ Zvedl pohotově meč, který bratru vypadl z ruky, a Boleslava srazil k nohám. *Není to tedy zázračná moc, která chrání Václava, nýbrž bratrův strach ze zločinu*.¹¹⁰ Ten věděl, že Václava sám nezvládá zabít, proto povolal svou družinu, jež vraždu dokonala. Beckovský líčí situaci tak, že ani potřetí Boleslav nedokázal svého bratra zabít, proto naoko volal o pomoc. Podlý Boleslav svalil vinu na Václava, který ho podle jeho lstivě vymyšlené lži prý chtěl zabít. Stejný motiv nalezneme i v *Kronice tak řečeného Dalimila*. U Hájкова Boleslava pozorujeme strach a zbabělost. Když zavolal své kumpány, aby dokonali započaté dílo, sám se dal na útěk. Počínaje Dalimilem vystoupili dva členové Boleslavových přívrženců ze své anonymity, čtenář se dozvídá jejich jména. Tyto spoluvíníky, Štyrsu a Hněvsu, následně postihl boží trest. Jeden se propadl do země a druhý se stal malomocným. V Hájkově kronice se objevuje motiv ospravedlňování se vrahů z jejich činu před lidem. Tvrdí, jim že Václav byl tím, kdo chtěl zabít svého mladšího bratra. Oni nemohli konat jinak. Chránili jen svého pána, proto jsou vlastně nevinní, což jim ale nikdo nevěřil.

¹⁰⁸ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 116.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 117-118.

¹¹⁰ Hošna, Jiří: *Kníže Václav v obrazu legend*. Praha, Univerzita Karlova 1986. str. 89.

Trochu odlišně líčí celou událost Paprocký. Po obědě na oslavu křtin Boleslavova syna se Václav odebral do své komnaty, kde se věnoval modlení. Když se to dozvěděla Drahomíra, ihned vzbudila Boleslava. Ten Václava napadl, ale jelikož ho zachvátil strach, ut'al mu jen ucho a rozsekl střevice. Boleslav byl povzbuzován svými pomocníky a druhý útok na bratra už byl úspěšný. Václav umřel. Paprocký jako jediný zaznamenává, že Václav mohl být zabit už pozdě večer dne prvního, tedy na svátek svatých Kosmy a Damiána. V tomto díle je vrahem přímo Boleslav, který na rozdíl od jiných kronik, sám vraždu dokončil.

*A zatímco se nebe radovalo a země plakala,*¹¹¹ kníže dosáhl vytoužené mučednické smrti.

7.4 Datum vraždy

Kvůli sporům o datum Václavovy smrti byly popsány stohy knih a nepočítatelně stran. I přes mnohé polemiky, které nekončí ani v současnosti, historikové a literární vědci, kteří se tímto problémem zabývali, nedokážou přesně určit, které datum boleslavské vraždy je správné. Dnes se uvažuje o dvou nejpravděpodobnějších možnostech – o roku 929 nebo 935. Druhé datum v současnosti považujeme za pravdivější. Je zajímavé, že ani jedna z kronik, z kterých bakalářská práce čerpala, toto datum neuvádí. Už roku 928 zemřel Václav v *Kronice tak řečeného Dalimila*. Stejně datum, tedy 28. září 929, nalézáme u Kristiána, Kosmy a Hájka.¹¹² Ojedinělé datum 4. listopadu uvádí Pulkava. Stejně jako tři předchozí autoři, i on píše o roku 929. Stránský společně s Beckovským a dílem *Země dobrá, to jest země česká* nechávají Václava umřít až roku 938, podle Stránského Václav zemřel ve věku 30 let a podle Beckovského po 17 letech své vlády. Jediný kronikář, u kterého nenajdeme datum žádné, je Paprocký.

---

¹¹¹ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 118.

¹¹² Zde najdeme jen rok bez bližšího určení dne a měsíce.

8. Události po Václavově zavraždění

V minulých kapitolách jsme pozorovali rozdíly i shody v zobrazení Václavova zavraždění. I v dalších událostech, které se staly bezprostředně po smrti kníže, je nalezneme.

Kristián vypráví, že Václavovo tělo pochovala navrátilší se Drahomíra s věrnými knížeti do hlíny, což se podle autora pro mučedníky nehodilo.

V *Poselkyni starých příběhů českých* Václavovo tělo zabalili křesťané společně s kněžími. Podiven ještě stihl vzít knížeti obrázek Panny Marie, symbol křesťanství, který měl u sebe, aby se k němu nedostali pohané a nemohli ho zneuctít.

Boleslav se kál, byl si vědom svého smrtelného hříchu. Nechtěl skončit v pekle, proto se snažil svůj hřích odčinit prostřednictvím svého syna. Jak uvádí Kosmas: *Za té hostiny, jak jsme svrchu pověděli, poskvrněné bratrovraždou, narodí se knížeti Boleslavovi z výborné manželky výtečné dítě, jemuž po oné události bylo dáno jméno Strachkvas, kteréžto jméno znamená strašlivé hody. Neboť který kvas může být strašnější než ten, při němž byla spáchána bratrovražda?*¹¹³ Stejnou informaci o Strachkvasově vykoupení otcova hříchu najdeme i u Dalimila, Paprockého, Beckovského a Hájka.

Ostatní kronikáři uvádí pouze jméno Boleslavova syna, jež povstalo od strašlivého kvasu, který se udál ve Staré Boleslavi.

Jak najdeme například u Kristiána, tři roky od Václavova zavraždění byla několika dobrým křesťanům zjevena boží vůle nechat přenést tělo knížete do Prahy. Ti přednesli svůj návrh Boleslavovi, který, ač v duši pohan, navenek se skrýval pod rouškou křesťanství, nemohl odmítnout. Jelikož Boleslav nechtěl, aby byly zázraky přičítány jeho bratru, nechal jeho tělo přenést do kostela svatého Víta.

---

¹¹³ Kosmas: *Kronika Čechů*. Libor, Jan a kol. (eds.). Praha, Argo 2011. str. 51.

9. Zázraky

*Světčova vlastní posmrtná existence se odráží podle středověkého pojetí v zázracích, které Bůh činí na jeho přímluvy.*¹¹⁴ Zázraky jsou neodmyslitelnou součástí legend, napomáhají kanonizačnímu procesu, protože dosvědčují svatost mučedníka. Prostřednictvím legend pronikly divy i do kronik, kde se také hojně vyskytují.

Některé druhy zázraků (např. libá vůně linoucí se ze světčova hrobu, uzdravování nemocných nad jeho ostatky atd.) se schematicky opakovaly u většiny světců, sloužily jako šablony, jež byly aplikovány na danou postavu. Schémata se jednotlivým svatým a mučedníkům přizpůsobovala a případně mírně variovala. Naopak některé zázraky jsou specifické a ojedinělé, najdeme je jen u jednotlivých mučedníků.

Zázraky spjaté se svatým Václavem můžeme rozdělit na ty, co se udály už za jeho života, a na ty posmrtné, prostřednictvím kterých vystupuje kníže již jako světec. V rámci těchto dvou skupin budou zázraky děleny do tematických okruhů.

9.1 Zázraky za Václavova života

Zázraků, které se děly ještě za Václavova pozemského života, nacházíme, v porovnání s druhou skupinou posmrtných zázraků, daleko méně. Do této kapitoly byla zařazena i část zabývající se pomocí, která byla Václavovi seslána z nebes od boha, a dále kapitola o Václavově zázračném prorockém duchu. Svatost knížete Václava, jež se projevila už za jeho života a která dávala podněty k jeho uctívání a oslavě, se odrážela právě v těchto zázracích.¹¹⁵ Někteří kronikáři označují knížete Václava již za jeho života přídomek svatý.

První z divů, již se udály už za Václavova panování, uvádí ve své kronice jako první Pulkava.¹¹⁶ Kníže chodil tajně za zimní noci bos do kostela společně s Podivenem, kterého zábly i v teplém obutí nohy. Kníže mu poradil, aby krácel v jeho šlépějích, tak se zahřeje a nebude mu zima, což se opravdu stalo.

---

¹¹⁴ Hošna, Jiří: *Kníže Václav v obrazu legend*. Praha, Univerzita Karlova 1986. str. 95.

¹¹⁵ Například v rozporech s kouřimským knížetem či návštěvě u císaře.

¹¹⁶ Dále tento zázrak najdeme u Hájka a Paprockého.

9.1.1 Boží pomoc

První případ boží pomoci je popsán v příhodě s kouřimským knížetem. Ten chtěl získat Václavova území a vládu nad českými zeměmi. Václav stanul před knížetem se znakem zlatého kříže. *Kříž, který uviděl na Václavově čele kouřimský kníže, není pouhým symbolem, ale prostředkem k dosažení spásy.*¹¹⁷ Hájek a Beckovský příběh dotahují ze všech kronikářů nejdál. Po rozmluvách s Václavem slíbil moci chtivý kníže, že se nechá i s celou svou družinou pokřtít. Radislav byl přiveden k víře díky božímu zázraku. Tato pomoc poslaná z nebes tedy pomohla procesu christianizace, který si Václav vetkl do štítu.

U Kristiána ještě tento motiv nenajdeme, ale v dalších kronikách se objevily vedle kříže, který Václavovi svítil na čele, i dvě postavy, jež dramatizují scénu a personifikují boží pomoc seslanou z nebes. Postavy jsou popsány jako andělé u Dalimila, dva mužští světci u Hájka a Paprockého a jako svatý Petr a Pavel u Beckovského.¹¹⁸

Druhý případ boží pomoci, který se v kronikách objevuje, se odehrál na císařově dvoře. Hrozilo, že Václav upadne u císaře a dalších pozvaných knížat v nemilost, protože se zdržel na modlitbách a na sněm přišel se zpožděním. Další popis scény je pouze variací předešlé příhody s kouřimským knížetem. Václavovi svítil na čele zlatý kříž a vedle něj kráčeli dva andělé (u Paprockého jeden), kteří svého svěřence chránili a císaře přesvědčili o Václavově svatosti. Jak celou scénu popisuje Hájek: „*Snad jste vy neviděli, ale já jsem viděl, že Václav kníže jda do dveří, měl jest kříž zlatý velmi skvoucí na svém čele a dva andělé jej vedli, jdouce okolo něho, a když se on zastavil, z andělův těch dvou každý zdvihl prst, mně hrozil. Nesměl jsem toho jinak učiniti, než jej na svém místě posaditi. A z toho jsem jistě poznal, že jest to člověk svatý.*“¹¹⁹

O výjimečnosti a exkluzivitě boží pomoci hovoří i fakt, že zlatý kříž ani postavy doprovázející Václava neviděl nikdo jiný než kouřimský kníže a císař. U Beckovského potvrdil císařovo vidění mohučský kurfiřt, u Paprockého mohučský biskup. Ať tak či tak, oba byli vysoce postavení muži zastupující duchovní sféru, kteří jediní měli to privilegium vidět projevy boží pomoci.

---

¹¹⁷ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 117.

¹¹⁸ Tento a následný zázrak jsou podrobněji popsány v kapitole Etapy Václavova života.

¹¹⁹ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 188.

Pouze u Hájka a Beckovského se vyskytuje příhoda, kdy Drahomíra nabídla svému nejstaršímu synovi otrávené víno. Ten ale díky boží ochraně věděl, že je ve víně jed, díky tomu unikne smrti: „*Znám to, že jsi ty mne na svět tento vyvedla a že chceš také mne z světa svést. Ještě čas nepřišel, aby se tvá vůle vyplnila. Odejdiž v pokoji.*“¹²⁰

Další projev pomoci, která byla Václavovi seslána, se vyskytuje pouze v *Poselkyni starých příběhů českých* a *Kristiánově legendě*. Václavovi vrazi, již chtěli s jeho životem skoncovat už večer na hostině, třikrát povstali, ale pokaždé byli přemoženi boží silou, *poněvadž Bůh jim svou mocí zabránil ten čin vykonati, snad proto, že si přál posvětit zítřejší den, na nějž dosud nepřípadal žádný svátek.*¹²¹

9.1.2 Václavův prorocký duch

*Ačkoliv pak byl blahoslavený Václav ještě útlého věku, u své matky přebýváje, proslul již v těch dnech také duchem prorockým a poznal všechno, co mělo přijíti, neboť mu to zjevil Kristus Pán v jasném vidění.*¹²² Tímto nadáním se Václav odlišoval od běžného smrtelníka už v raném dětství. Prorocký duch Václavovi přisuzuje Kristián, Pulkava, Hájek i Paprocký.

Následující dvě vidění popisuje *Kristiánova legenda*. Václav předpovídal smrt své babičky Ludmily. Dozvěděl se o ní prostřednictvím snu, v kterém se mu zjevil opuštěný dům v ruinách, patřící knězi Pavlovi, Ludmilinu příteli. Václav svým blízkým objasnil toto vidění jako předpověď blížící se smrti své babičky, která se opravdu brzy vyplnila. Opuštěnost domu značila následné vyhnání křesťanských kněží z Čech a zabavení jejich majetku.

Předtím, než bylo Ludmilino tělo přeneseno z Tetína, předpověděl Václav zázraky, které se budou nad rakví zemřelé dít. Poslové, kteří přivezli Ludmilino tělo do Prahy, knížeti potvrdili, co prorokoval.

Václav předvídal i svou vlastní smrt. Beckovský píše, že mu bůh zjevil mučednickou smrt, která ho čekala. Kníže se velmi radoval, ale obával se o křesťany, kterým po jeho smrti nastanou zlé časy. Podle *Kristiánovy legendy* Václav sice toužil dosáhnout mučednické smrti, ale ne z rukou svého bratra. Chtěl ho uchránit před hříchem. Stejný motiv nalezneme i

¹²⁰ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 189.

¹²¹ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 114.

¹²² Tamtéž, str. 97.

v *Poselkyni starých příběhů českých*, kde se Václav snažil od smrtelného hříchu odradit svou matku, jež ho chtěla otrávit vínem, do něhož nasypala jed.

9.2 Zázraky po smrti knížete Václava

9.2.1 Zázraky bezprostředně po Václavově smrti

Ihned po Václavově zavraždění ve Staré Boleslavi se začaly dít na základě jeho svatosti mnohé zázraky.

Jak nalezneme téměř ve všech kronikách,¹²³ krev, která vystříkla z Václavova těla na zem a na stěny, nemohla být smyta. Až po třetím pokusu zmizela. Opět se zde objevuje magické číslo tři. *Poselkyně starých příběhů českých* dodává, že zeď byla dokonce bílena vápnem, což nebylo úspěšné, protože krev po nějakém čase začala pod nánosem barvy opět prosvítat. Prostřednictvím krve, která nechtěla zmizet, bylo připomínáno místo vraždy.

Tento příběh nalezneme u Hájka a Beckovského. Dáckému¹²⁴ králi Erikovi se zjevil ukřižovaný Kristus a slíbil mu vítězství nad jeho nepřítelem Edvardem, pokud nechá vystavět kostel na památku českého knížete Václava, který byl zavražděn. Král tak učinil, a když byl kostel hotov, nechal vyslat posly do Čech, aby vyzvěděli, kdo to vlastně svatý Václav byl a jakými činy se proslavil. Když se o knížeti král dozvěděl více, byl nadchnut vyprávěním o jeho svatém životě a dokonce nechal ustanovit den, kdy měla být památka českého světce ctěna. Václavova svatost překročila území naší země a povědomí o jeho osobě se začalo šířit i v zahraničí.

Spis *Země dobrá, to jest země česká* shrnuje zázraky takto: *Sám Pán Bůh velikými a mnohými zázraky nevinnost toho svatého mučedníka ráčil světu vyjeviti, kterou jeho nepřátelé i sám Boleslav překaziti usiloval, ačkoliv takové množství zázraků spatřil, avšak předce zatvrzelým zůstával, až posledně, jistě na přímlovu svého svatého bratra, v dobrého křesťana se proměnil a mnohé chvalitebné skutky činil.*¹²⁵ Opět zde pozorujeme motiv přijetí křesťanské víry skrze zázraky, které se děly na Václavovu počest. Právě šíření křesťanství

¹²³ Tento zázrak zaznamenává Kristián, Pulkava, Hájek, Paprocký i Beckovský.

¹²⁴ U Beckovského a spisu *Země dobrá, to jest země česká* autoři uvádějí denemarského krále.

¹²⁵ *Země dobrá, to jest země česká*. Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 39.

bylo Václavovým hlavním úkolem i po jeho smrti, kdy vystupoval v roli českého mučedníka a Kristova pomocníka.

9.2.2 Zázraky při translaci světcova těla

*Přenesení svatého Václava bývá některými historiky považováno za prvotní akt jeho kanonizace.*¹²⁶ Translaci těla provázelo tradičně mnoho zázraků, které dosvědčovaly mučednickovu svatost.

O svatořečení v dnešním slova smyslu ale ještě v této době mluvit nemůžeme. Kanonické právo měli v rukou až do 12. století biskupové, nikoliv papež. Jednalo se spíše o počátek svatováclavského kultu, který se však začal rozvíjet již po Václavově zavraždění. Někteří historikové se domnívají, že ke kanonizaci došlo pravděpodobně po založení biskupství v Praze, tedy roku 973.

Paprocký, Kosmas, Hájek a Beckovský považují za důvod přenesení Václavova těla vypočítavost jeho podlého bratra, jenž nechtěl, aby byly zázraky, které se nad rakví odehrávaly, přičítány Václavovi. Lstivě vymyslel, že pokud bude tělo odpočívat v kostele svatého Víta, budou divy spojené se svatým Václavem připisovány právě Vítovi.

Za důvod translace Václavova těla uvádí Dalimil Boleslavovo tělesné chřadnutí po vraždě českého knížete. Po třech letech od bratrovy smrti Boleslav konečně uvěřil ve Václavovu svatost a nechal jeho tělo převézt do Prahy. Kristián scénu dramatizuje tím, že Boleslav nařídil svým sloužícím, aby tělo jeho bratra bylo v Praze před svítáním, jinak je stihne trest smrti.

Po otevření Václavova hrobu se z něj začala linout omamná vůně, stejně tak, jak to bylo popisováno u hrobu jeho babičky Ludmily. Tento zázrak najdeme u Hájka, Beckovského, Pulkavy a v díle *Země dobrá, to jest země česká*.

Častým divem, který se konal na cestě poslů s Václavovými ostatky, bylo překročení rozvodněné řeky bez pomoci mostu nebo brodu. Poslové se modlili k mučedníku Václavovi a najednou se ocitli na druhém břehu. Tímto zázrakem nosiči poznali, že přepravují tělo světce, jehož svatost byla tímto divem potvrzena. *Tak se dobrotivost Hospodinova, tak se zásluha*

---

¹²⁶ Obrazová, Pavla – Vlk, Jan.: *Maior Gloria. Svatý kníže Václav*. Praha a Litomyšl, Paseka 1994. str. 119.

*služebníka jeho takovým divem ukázala, tak sláva Boží a tak moc mučedníková byla dosvědčena, když i tělo jeho důstojným přenesením bylo uctěno, i nosiči jeho ostatků takovým zázrakem byli vysvobozeni.*¹²⁷ To samé se opakovalo i u řeky Vltavy. Stejně tak jako Kristián líčí tuto událost i Pulkava s Paprockým. Hájkova a Beckovského kronika uvádí nejen překročení těchto dvou řek (Rokytnice a Vltavy), ale navíc i překonání Labe, opět bez použití mostu nebo brodu. Přidáním další řeky dostáváme magickou číslovku tři, na jejíž symbolice si někteří kronikáři zakládali. Dalimil navíc přidává informaci, že poslové nebyli schopni dvakrát pohnout s rakví, která byla najednou velmi těžká.

Další ze zázraků nacházíme v Hájkově *Kronice české*. Následně byl kopírován některými jeho nástupci. Povož s Václavovým tělem se zastavil v Praze před žalářem a dál se nepohnul. Když potom nejvyšší kněz kostela svatého Víta s ostatními přihlížejícími zjistil, co povoz vezl, začali všichni velebit boha a představený kostela nechal propustit všechny vězně z žaláře, u něhož se vůz zastavil, jelikož tvrdil, že je to Václavova vůle. V tu chvíli se dal vůz opět do pohybu. Díky tomuto zázraku se nechali i dva muži pokřtít. Divy, které se projevovaly v souvislosti s vězněnými, budou popisovány v další kapitole.

Pulkava hovoří o světle, které se objevilo za temné noci, kdy bylo Václavovo tělo přeneseno do Prahy. Osvítilo žaláře, z nichž byli následně propuštěni všichni vězni.

Dalším šablonovitým zázrakem, který se objevuje v mnoha jiných legendách, je neporušenost světcova těla. To by za normální situace bylo už dávno zetlené. Václavovy rány byly, až na tu od jeho bratra, zahojeny. Že se jedná o častý zázrak, dokazuje i to, že ho zahrnuje *Kristiánova legenda* i mnozí kronikáři, jako například Dalimil, Hájek, Beckovský. Projevil se i v příběhu o svaté Ludmile.

U výše jmenovaných kronikářů najdeme i následující div. O pohřeb se staral kněz,¹²⁸ který byl Václavovým blízkým přítelem. Modlil se, aby si z tohoto světce mohl nechat něco na památku. V tu chvíli se Václavův nehet začal viklat. Ale jelikož si kněz myslel, že tělo začalo tlít a nepřičítal to zázraku, nehet k tělu opět přirostl. Takto příhodu popisuje Kristián. U dalších kronikářů, kteří tento div do svého díla zahrnují, kněz kus světcova prstu (nebo nehet) na památku dostal.

---

¹²⁷ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 121.

¹²⁸ U Hájka má jméno Hostivod.

Všichni autoři kromě Kosmy, Stránského a tvůrce spisu *Země dobrá, to jest země česká* zahrnují do svých děl Václavovo zjevení se ve snu své pobožné sestře Přibyslavě. Popsal jí, kde se nachází jeho utáté ucho. Když ho Přibyslava našla a přiložila k ráně, ucho opět přirostlo zpátky k tělu a jizva po ráně se zacelila.

9.2.3 Osvobození vězňů a otroků

Kníže Václav byl spjat s vězňými i za svého života, protože bořil žaláře a šibenice, odmítal trest smrti. Právě z toho důvodu se k němu po jeho smrti začali modlit vězni, kteří prosili o odpuštění trestu a o vysvobození z pout. Nejvíce zázraků s touto tematikou popisuje Kristián, který zázračné propouštění vězňů zařazuje za divy týkající se translace Václavova těla. Osvobození vězni rozšiřovali zvěsti o českém mučedníkově a velebili Václava za jeho dobrodiní a svatost. Díky nim se zprávy o Václavově moci roznesly po kraji. Ke světcům se tak začalo upínat čím dál víc modliteb uvězněných lidí. Níže uvedené zázraky nalezneme jen v *Kristiánově legendě*, kroniky je neuvádějí.

Vězeňský pohan se začal modlit ke svatému Václavovi. Muž slíbil, že pokud bude osvobozen, uvěří v Ježíše Krista, přijme křest a bohu odevzdá i svého syna. Je zarážející, že i když byl tento muž znovu chycen při páchaní nových zločinů, v žaláři mu okovy spadly stejně jako prve. Václav ho chránil, i přesto, že byl vinný a nedodržoval boží zákony. Důležitý je ale konec tohoto příběhu. Muž dodržel slib, který dal, když bude propuštěn. Opravdu se nechal pokřtít. Tímto aktem mu bylo vše odpuštěno a on mohl začít nový život dobrého křesťana.

Další muž, který se modlil ke svatému Václavovi, byl opět zproštěn okovů, ale žalárnici mu nevěřili, že se z nich dostal díky Václavovu zázraku a prodali ho do otroctví. Světec ho osvobodil z pout a jeho kupčí, ač pohané, divu uvěřili a propustili muže na svobodu.

Vězeňský upínal své prosby opět k českému mučedníku. Stejně jako v předešlých příbězích, i v tomto byl zázrakem propuštěn a s Václavovou pomocí se ocitl za městskými hradbami. Když se vrátil ke správci vězení a vyprávěl mu o divu, který se mu stal, byl omilostněn a propuštěn na svobodu. Tento motiv byl do příběhu zařazen proto, že kdyby se zázrakem propuštěný muž nevrátil ke správci a nevyprávěl mu, jak se dostal na svobodu, o

Václavově divu by se nikdo nedozvěděl. Aspekt svědka je tedy pro šíření zpráv o Václavově svatosti nutný.

Následující příběh hovoří o muži, který byl spoután svými věřiteli. Opět byl osvobozen, jakmile se začal modlit k světcům.

Jelikož se díky Václavovi dostalo několik vězňů za svobodu, padlo na strážce žaláře podezření, že jimi byl podplacen. Za trest měl nést v holých rukou rozžhavené železo, které ale díky Václavově pomoci muže nepálilo. Lidé poznali, že je žalářník nevinný. Díky tomuto zázraku začali velebit Boha i jeho pomocníka svatého Václava.

*Osvobození vězňů a otroků poukazuje jednak k nespravedlivému jednání knížecí justice, jednak směřuje k napravení hříchem porušeného Božího řádu.*¹²⁹ Propouštění vězňů mělo i skrytý liturgický charakter. Skrze zázraky počali lidé věřit ve Václavovu svatost a boží moc. Tento motiv najdeme i v jiných kronikách, ale zdaleka ne tak rozvedený jako u Kristiána. Například Dalimil uvádí, že *vězni s okovami z žaláře vynidú.*¹³⁰

Jak již bylo popisováno v kapitole o translaci Václavova těla do Prahy i u Hájka a Beckovského najdeme motiv propouštění vězňů. I tato událost přivedla některé pohany na křesťanskou víru.

9.2.4 Uzdravování nemocných

Kristova moc uzdravovat nemocné je propůjčována světcům, kteří dokážou léčit mnohé neduhy, s nimiž si doktoři nevědí rady.

Dva příklady spojené s vyléčením nemocných či nevidomých nalezneme v *Kristiánově legendě*. Prvním vypráví o slepé a chromé ženě, která se modlila u hrobu svatého Václava, a zázračně byla uzdravena. Druhý příběh je o nemocném muži z Franské říše. Ten měl zjevení, ve kterém dostal radu, jak by mohlo dojít k jeho uzdravení. Musí se dostat do Prahy ke kostelu svatého Víta, kde se má modlit u hrobu světce, který tam nalezne. Muž k tomuto místu putoval a opravdu byl vyléčen. Zde se setkáváme se zázrakem, jenž se udál až za hranicemi našeho státu. Tento motiv dokazuje boží velikost a moc, která je našemu světcovi

¹²⁹ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 179.

¹³⁰ *Dalimilova kronika*. Praha, Městská knihovna v Praze 2011. Dostupné na: <http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/36/98/64/dalimilova_kronika.pdf> (12. 4. 2014). str. 49.

propůjčena. Nesoustředí se jen na území českých zemí, ale působí i v cizině. Podobný, ale podrobněji rozvinutý příběh najdeme i u Beckovského.

U Václavova hrobu ve Staré Boleslavi se děly mnohé zázraky týkající se hlavně uzdravování nemocných. Hájek, Beckovský a *Země dobrá, to jest země česká* přidávají příběh, v němž Brzena,¹³¹ Boleslavova manželka, trpěla těžkou zimnicí. Žádný z lékařů ji doposud nedokázal vyléčit. Znajíc zázraky, jimiž jsou nemocní uzdravováni, tajně, aby to její manžel nevěděl, vešla Brzena ke hrobu svého švagra, kde se ustavičně modlila. Václav se jí zjevil, dal jí požehnání a ona byla zázračně uzdravena. Její muž tomuto divu nechtěl věřit a začal se rouhat, proto byl postižen tou samou zimnicí, která prve soužila jeho ženu. Boleslav se celý rok trápil nemocí. Nikdo mu nedokázal od zimnice pomoci. Boleslav se vmžiku uzdravil, až když sám začal prosit o vyléčení u hrobu svého bratra. Tímto činem vlastně uznal Václavovu svatost a sám byl svědek jednoho z bratrových zázraků.

O tom, že se nemocní při Václavově hrobu zázračně uzdravovali, píše i Pulkava.

9.2.5 Nezařazené zázraky

Všichni kronikáři se shodují na tom, že Ludmilini i Václavovi vrazi byli do jednoho za svůj hřích potrestáni. Většinou jsou uváděny informace, že se buď utopili, nebo se stali malomocnými. U Beckovského se můžeme dočíst, že se Štyrsa zbláznil a skočil ze skály a Hněvsa byl postižen bolestí a zápachem nohou a jednoho dne se propadl do země i se svým psem, koněm i krahujcem, jelikož se rouhal bohu. Proklety byly i jejich rody.

U Hájka a Beckovského najdeme epizodu o konání sněmu pohanů v Lounech. Na něm rokovali o tom, že je nutné zakázat uctívání světce Václava, symbolu křesťanství. Další sněm se konal na Tursku, kam byl pozván i Boleslav, který za sebe poslal zástupce, jenž sdělil lidu Boleslavovu vůli. Ten vydal nařízení, že Václavova památka musí mezi lidmi zahynout. Bylo zakázáno nejen světce uctívat, ale též o něm mluvit. Po vyhlášení tohoto nařízení se najednou na obloze objevila postava knížete Václava oděna ve zlaté zbroji. Světec jel na bílém koni, za ním se táhly černé mraky. Z nebe se na shromáždění spustilo obrovské krupobití, jež prý zabilo kolem čtyřiceti osob. Díky tomuto zázraku byli zlí pohané zastrašení. Dokonce i Boleslav Václava začal považovat za svatého. Tato epizoda vyúsťuje v nejpřísnější potrestání

---

¹³¹ Jinak také Božena.

rouhačů, nevěrců a pohanů, o kterém můžeme v kronikách v souvislosti s Václavovou postavou číst. Zároveň znázorňuje světcovu osobu jako nekompromisního ochránce křesťanství, který se o svou víru tvrdě staral.

Jak jsme mohli pozorovat, zázraků, které jsou s knížetem a následně světcem Václavem spjaty, je celá řada. Některé do svých děl přejímá většina autorů, další jsou výjimečné a ojedinělé, jiné se postupem času proměňovaly a dostávaly novou funkci. Můžeme pozorovat i tzv. zázraky-šablony, které najdeme i u světců jiných.

10. Kníže Václav a jeho rodinné a přátelské vztahy

Život knížete Václava byl ovlivňován a formován rodinnými příslušníky. V této části se práce bude zabývat vztahy Václava vzhledem k babičce Ludmile, matce Drahomíře, bratru Boleslavovi a blízkému příteli Podivenovi. Tato kapitola bude zpracovávat Václavovy postoje k jeho jednotlivým blízkým a naopak.

Některé motivy, zvláště pak vztah Václava a Boleslava a Drahomíry, byly částečně zpracovány už v jiných kapitolách, na které bude odkazováno.

10.1 Ludmila

Ludmila byla ženou knížete Bořivoje, Václavova děda. Je spojována s dětstvím, ale hlavně s výchovou a učením malého Václava. Kronikáři popisují, že mezi ní a jejím nejstarším vnukem byly velmi dobré a láskyplné vztahy, což dokazuje i jedno z prvních rozhodnutí již vládnoucího knížete Václava o převezení Ludmiliných ostatků z Tetína do Prahy k uctění její památky.

Po smrti svého muže žila Ludmila pravděpodobně na Budči, kde také nechala učit svého vnuka Václava křesťanské víře, Písmu a liturgii. Motiv vzdělání je, stejně jako v legendách, i v kronikách velmi zdůrazňován. Vzdělání pomůže člověku porozumět boží moudrosti. Je to vlastně spojovací článek mezi bohem a člověkem.

Kroniky se na vykreslení povahy kněžny Ludmily shodují. Svými svatými vlastnostmi je dávana do opozice k Drahomíře. Ludmila je popisována jako *matka sirotek, utěšitelka vdov, neúnavná navštěvovatelka spoutaných a vězněných, ve všelikých dobrých skutcích dokonalá*.¹³² Kdyby bylo toto vykreslení v mužském rodě, mohli bychom ho považovat za charakteristiku knížete Václava, který zdědil všechny bohulibé vlastnosti své babičky.

Za Ludmilinu smrt pravděpodobně může názor Drahomíry a jejích rádců, že babička svého vnuka kazí právě učením křesťanské víry. Zastávali názor, že z něj vychovává kněze či mnicha, nikoliv budoucího panovníka českých zemí. Václava prý používá jako nástroj k dosažení svého cíle, což je podle Drahomíry ovládnutí knížectví. A jelikož Ludmila měla

---

¹³² Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 95.

pravděpodobně na Václava velký vliv, Drahomířiny obavy byly zřejmě oprávněné. Tímto jistě nechci tvrdit, že by Ludmila po knížectví opravdu toužila, ale popisy kronik ukazují vztah Ludmily a malého Václava jako velmi pevný a hluboký. Oproti tomu pouto k vlastní matce Drahomíře není v dílech nijak zdůrazňováno.

10.2 Drahomíra

U Kristiána je Drahomíra přirovnávána buď k biblické Jezabel nebo k Evě, která porodila dva syny – Kaina (Boleslava) a Ábela (Václava). Je zdůrazňován její původ z pohanského kmene Stodoranů. Po smrti jejího manžela jsou synové dáni na výchovu k jejich babičce Ludmile, ve které Drahomíra vidí svou sokyni. Myslí si, že její tchýně chce vládnout zemi prostřednictvím svých vnuků.

Stejně jako je do opozice stavěn Václav s Boleslavem, můžeme za protikladné postavy považovat Ludmilu a její snachu. Na jedné straně vidíme pobožnou, hodnou a mírnou křesťanku Ludmilu, která dokáže své snaše ustoupit a zřící se prakticky všeho v její prospěch. Na druhé straně stojí zákeřná, moci chtivá a podlá pohanka Drahomíra, která se nezalekne ani nejhorších intrik a vraždy.

Drahomířin postoj k jejím synům, zvláště pak k Václavovi, není vždy jednoznačný. Každý kronikář popisuje jejich vztah odlišně. Některé motivy byly nastíněny v kapitole *Iniciátor vraždy*, popřípadě v části nazvané *Boží pomoc*. Nicméně z kronikářských zápisů vyplývá, že Drahomíra měla daleko blíže k Boleslavovi, kterého vychovávala k obrazu svému. Učila ho pohanským zvyklostem, viděla v něm jistou naději, jak se dostat k moci. Oproti tomu Václav byl, jak již bylo řečeno, vychováván babičkou Ludmilou ke křesťanské víře.

V kronikách je Drahomíra vykreslována vždy zásadně negativně, ale její charakteristiky se liší intenzitou špatných vlastností, intrik, zášti a hříchů, které za svého života spáchá. Nejhuře ji popisuje Paprocký, u kterého je Drahomíra příčinou jak Ludmiliny vraždy, tak se silně zaslouží i o zabití svého nejstaršího syna Václava. U Hájka a Beckovského najdeme vloženou epizodu, kdy se Drahomíra snaží sama připravit Václava o život tím, že mu podá otrávené víno. Tito dva kronikáři se shodují spolu s Pulkavou na

špatném konci, který Drahomíru čeká za její hříšný život. Propadne se i s koňmi a kočárem do země.

Kristiánův Václav nejdříve matku vyžene, ale těsně před smrtí ji z křesťanské lásky povolává zpět do země. Drahomíra je tou, která pochová tělo svého zavražděného syna. Tímto činem její postava nevznívá na konci příběhu tak negativně jako u předešlých kronikářů, ač byla předtím v *Kristiánově legendě* vykreslována jako zosobnění d'ábla.

10.3 Boleslav

Václavův mladší bratr Boleslav je některými kronikami označován jménem starozákonní postavy Kaina, který zabije svého bratra. Stejně jako Drahomíra, ani Boleslav nemá v kronikách přesný obraz, i když je pokaždé charakterizován negativně. Liší se v intenzitě jeho špatných vlastností. Některé charakteristiky byly popsány už v kapitole nazvané Iniciátor vraždy.

Boleslavova postava je stavěna do opozice s postavou jeho bratra Václava. Mladší z bratrů je kvůli smrtelnému hříchu, vraždě knížete Václava, obdařen přídomek Ukrutný, který se mezi autory kronik poměrně vžil.

Vztah dvou bratrů není v kronikách popsán. Někteří kronikáři tvrdí, že spolu byli vychováváni babičkou Ludmilou, ale žádný z nich nepopisuje, jaký vztah měli k sobě navzájem. Dozvídáme se, že stejná paralela týkající se náboženství, jakou jsme našli u Drahomíry a Ludmily, se vyskytuje i u obou bratrů. Boleslav je zkažen učením své pohanské matky, kdežto Václav je ovlivněn učením na Budči a výchovou jeho babičky.

I když je vražda vnímána jako jeden ze smrtelných hříchů, Václav mučednickou smrt očekává a dokonce po ní touží. Jak ale naznačuje například Kristián, kníže nechce, aby byl tímto úkolem pověřen jeho bratr, na kterého by padly i důsledky s vraždou spojené. I přes to, že většina kronik neuvádí Boleslava jako přímého vraha (Václavovo zabití dokončí jeho společníci), tradičně je tak označován. Jednotliví kronikáři popisují iniciátory a důvody zbavení se českého knížete odlišně.

Jak již bylo řečeno, ne každý kronikář dokáže najít nějakou kladnou Boleslavovu vlastnost. Například Kosmas tvrdí, že jediné, co mu můžeme přičíst k dobru, je dodatečné vysvěcení kostela svatého Víta, které Václav za svého života již nestihl.

Stejně tak i motiv Boleslavova pokání nenalezneme všude. V některých dílech si bratrovrah velmi záhy uvědomí, že spáchal těžký zločin, proto zaslíbí Kristu svého právě narozeného syna Strachkvase, který má vykoupit otcovy hříchy. Jinde čteme, že Boleslav uvěří ve Václavovu svatost, až když ho světec zbaví hrozné zimnice, kterou nikdo jiný nedokázal vyléčit. U Hájka a Beckovského Boleslav uzná, že jeho bratr je svatý, až po Václavově zásahu na sněmu v Tursku.¹³³

10.4 Podiven

U této postavy platí pravidlo, co učitel – to žák. Ostatně i v evangeliu sv. Matouše čteme: *Není žák nad učitele ani služebník nad svého pána. Stačí, aby žák byl jako učitel a služebník jako jeho pán.*¹³⁴ Podiven byl Václavovým přítelem a společníkem.¹³⁵ Následoval svého pána v konání dobrých skutků a šíření křesťanství. Doprovázel knížete za nočních hodin do kostelů a pomáhal Václavovi s pracemi na polích a vinicích. Byl vlastně jedinou osobou, které přeskromný kníže dovolil, aby o jeho činnosti věděla.

Podiven je charakterizován hlavně oddaností a věností svému pánovi. Jeho postava je *exemplum věrného služebníka*¹³⁶ knížete Václava. Slouží jako příklad loajality projevované svému pánovi, který by měli následovat všichni dobří křesťané.

Podiven je ochoten svého knížete pomstít. *Poněkud zarážejícím údajem je úkon zavraždění spiklence, jenž byl hlavou úkladů proti svatému Václavovi i jeho vrahem. Kristián to vysvětluje přemírou bolesti, kterou Podiven choval v srdci od té doby, co ztratil svého pána. Podivenův skutek Kristián vlastně hodnotí nikoli z hlediska křesťanské morálky, nýbrž podle etiky družníka – bojovníka, který mstí smrt svého pána. Syžet o věrném služebníkovi ovšem dodává ve své pointě legendární rysy a je ukázkou prolnutí světského a duchovního*

---

¹³³ Viz kapitola s názvem Zázraky, část Uzdravování nemocných a Nezařazené zázraky.

¹³⁴ Mt 10, 24-5.

¹³⁵ Každá kronika Podivena popisuje jinak z hlediska jeho postavení. Můžeme se dočíst, že to byl Václavův přítel, komoří, rytíř či jeden z českých pánů.

¹³⁶ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 184.

*žánru. Věrný služebník zaujímá i po smrti v hierarchii pohřbu místo mimo kostel svatého Víta, takže je od svého pána, odpočívajícího uvnitř kostela, oddělen jen zdí.*¹³⁷

Díky pochopení Podivenova činu s ním mohou být po jeho smrti spojovány zázraky a on sám může být kanonizován. Stejně jako jeho pán, i on se stává mučedníkem. Důležitost Václavova věrného ukazuje i to, že Kristián věnoval celou jednu kapitolu tomu, aby vylíčil jeho bohulibé činy. *Legenda o Podivenovi je tudíž oslavou svatého Václava skrze jeho služebníka.*¹³⁸

---

¹³⁷ Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997. str. 184-185.

¹³⁸ Tamtéž, str. 186.

Závěr

Počínaje svou smrtí ve Staré Boleslavi začal Václav žít svým druhým životem, v průběhu kterého ovlivňoval chod českých zemí již jako boží pomocník. Dodnes se s jeho odkazy setkáváme prakticky na každém kroku. O vážnosti Václavovy osobnosti hovoří i fakt, že v průběhu jeho posmrtného života světce se v naší historii neobjevil delší časový úsek, kdy by památka a úcta k němu zažívaly větší úpadek či dokonce zanikly.

Zobrazení knížete Václava tak, jak ho známe a vnímáme dnes, se formuje už více jak tisíc let, a to díky literárním památkám, z nichž k nejdůležitějším patří bezesporu legendy a kroniky. Díky tomu je Václav postavou především literární než historickou.

Předmětem zájmu literárních vědců byla doposud hlavně nejstarší hagiografická díla, jejichž primární literární funkce sloužila k výchově křesťanů. Legendy měly za úkol vytvářet vzor hodný následování. Světec, Kristův pomocník, měl svým příkladným pozemským životem ukazovat obyčejnému člověku cestu ke království nebeskému.

Legendy se řídily uměleckými schématy a principy, které určovaly obraz daného světce. Obecné šablony a stereotypní zobrazení, zformované v průběhu literárního vývoje, mohly být aplikovány na jakéhokoli světce. Kvůli těmto tzv. topům se v legendách opakují nápadně podobné situace, charakteristiky a jednání postav, soubory posmrtných zázraků. Těmito principy se inspirovali či přímo řídili kronikáři, kteří je používali i ve svých dílech.

Postava knížete Václava neprocházela v kronikářských literárních pramenech v průběhu vývoje většími proměnami. Václav byl v kronikách popisován jako prototyp bezchybného křesťana, který zaslíbil svůj život šíření křesťanské víry. Ve všem, co Václav činil a jak vystupoval, jsou vyzdvihovány jeho až nadpozemsky kladné vlastnosti. Václavova postava, na rozdíl od jiných českých světců, zastávala dvě neslučitelné role – panovníka českých zemí a Kristova bojovníka za šíření křesťanské víry. Druhá role v kronikách převládla a vše dospělo až k vyslání poslů k papeži. Ti mu předali Václavovu žádost o to, aby se mohl zřici vlády a stát se mnichem benediktinského řádu. Veškerou energii a čas by tak mohl Václav věnovat jenom víře a bohu.

Václavova svatá povaha a chování byly trnem v oku nemalé části obyvatelstva vyznávajícího pohanství. Ti se nechtěli vzdát po otcích zděděných zvyků a tradic. Kníže nebyl pochopen ani některými členy okruhu svých nejbližších, kteří nechtěli křesťanství přijmout.

Silně se snažili o ukončení jeho vlády. Střet těchto dvou vyznání skončil až boleslavskou vraždou knížete Václava. Když se jeho čas naplnil, Václav ochotně přijal mučednickou smrt a následný úkol světce a ochránce českých zemí. Tato smrt byla chápána jako největší možný dar obětovaný Ježíši Kristu.

Hlavním úkolem kronik bylo popsání historických událostí. Z tohoto důvodu bychom se mohli domnívat, že kronikáři svá díla oprostí od zázraků a divů, které byly hlavně hagiografickým prostředkem, a hovoří pouze o „pravdivých“ a historických meznících. Kroniky naopak z legend jednotlivé zázraky či soubory zázraků přebírají a formují je dále pro své potřeby. Některé divy si kronikáři přímo vytvářeli sami, v legendách je nenajdeme.

Bakalářská práce postihla zobrazení knížete Václava ve vybraných kronikách starší české literatury. Především díky nim (a legendám) se v průběhu staletí postupně zformovala tradiční představa o našem nejznámějším světcí tak, jak ho vnímáme i dnes.

Použitá literatura

Primární literatura

Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: <http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false> (12. 4. 2014).

Dalimilova kronika. Praha, Městská knihovna v Praze 2011. Dostupné na:

<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/36/98/64/dalimilova_kronika.pdf> (12. 4. 2014).

Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013.

Kosmas: *Kronika Čechů*. Libor, Jan a kol. (eds.). Praha, Argo 2011.

Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 85-132.

Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. posloupnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského*. Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014).

Pulkava z Radenína, Přibík: *Kronika česká*. Dostupné na: <http://www.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&virtum=1&client=>> (12. 4. 2014).

Stránský ze Zapské Stránky, Pavel: *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky popravené i rozmnožené vypsání vši obce království českého*. Praha, 1893. Dostupné na: <<https://archive.org/stream/mistrapavlastr00str#page/n5/mode/2up>> (12. 4. 2014).

Země dobrá, to jest země česká. Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998.

Sekundární literatura a jiné zdroje

Antonín, Robert: *Ideální panovník českého středověku*. Praha, Lidové noviny 2013.

Hošna, Jiří: *Kníže Václav v obrazu legend*. Praha, Univerzita Karlova 1986.

Hošna, Jiří: *Druhý život svatého Václava*. Praha, ISV 1997.

Kalousek, Josef: *Obrana knížete Václava proti smyšlenkám a křivým úsudkům o jeho povaze*. Praha, Bursík a Kohout 1901. Dostupné na: <<https://archive.org/details/obranaknetevcla00kalogoog>> (12.4. 2014).

Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátku národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha, Lidové noviny 1997.

Mocná, Dagmar – Peterka, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha a Litomyšl, Paseka 2004.

Obrazová, Pavla – Vlk, Jan: *Maior Gloria. Svatý kníže Václav*. Praha a Litomyšl, Paseka 1994.

Sláma, Jiří: Kníže sv. Václav. In: Ryantová, Marie – Vorel, Petr (eds.): *Čeští králové*. Praha, Paseka 2008.

Tonner, Emanuel: M. Pavel Stránský a dílo jeho „Respublica Bojema“. In: *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky poopravené i rozmnožené vypsání vší obce království českého*. Praha, 1893.

Třeštík, Dušan: *Počátky Přemyslovců*. Praha, Lidové noviny 1997.

http://www.lucerna.cz/o_lucerne.php (28. 4. 2014).

Přílohy

Do této části jsou zařazeny výseky pozemského i tzv. druhého života knížete a světce Václava, které popisovala díla použité primární literatury. Jednotlivé příběhy byly převyprávěny a mají sloužit k ucelené představě o tom, jakým způsobem dotyčný kronikář pojal popis Václavova života, charakteristiku postavy a jeho činů. V samotné bakalářské práci nebyl pro tyto informace prostor, proto jsou zařazeny do této části. Excerpované informace budou podávány bez stylistických ozdob používaných jednotlivými autory. Bakalářská práce je nebude zahrnovat do svého výzkumu. Díla jsou řazena chronologicky, podle doby vzniku.

Život a umučení svatého Václava a báby jeho svaté Ludmily (tzv. Kristiánova legenda)

Na začátku díla se setkáváme s často opakovanou rétorickou technikou, tzv. *captatio benevolentiae*. Autor díla se omlouvá za svou nezkušenost, nemůže se prý srovnávat s jinými pisáři. Prosí o případné opravení, doplnění, píše: „*Poněvadž jsem zcela neznalý výmluvnosti a veškerá krása slov je mně cizí – ačkoliv, i kdyby se mi toho všeho v hojnosti dostávalo, přece by mi tíha mých hříchů bránila v oslavení zásluh tak velikých světců.*”¹³⁹ Tvrdí, že legendu byl „nucen“ napsat, jelikož nikdo jiný se látky nechtěl zhostit. Kritizuje český národ za špatné uctívání svých světců. *Kdyby ostatky tak vynikajících svatých a tak hodných svědků Kristových, oplývající divy znamenitých zázraků, chovali v zemích Lotharovců nebo Karlovců anebo jiných křesťanských národů, byli by již dávno tyto události, abych tak řekl, zlatým písmem vylíčili a byli by je oslavili zpěvem responzorií a antifon a výmluvnými kázáními i stavbou mnohých klášterů, třebaže se sami mohou radovat, že mají ctihodné ostatky těmito podobných mučedníků, vyznavačů, panen a jiných světců.*¹⁴⁰

Postava Václava se objevuje ve třetí kapitole, která je věnována popisu zbožného života jeho babičky Ludmily. Kníže byl po smrti svého otce Vratislava vychováván na hradě Budeč. Svým věkem byl příliš mladý na to, aby mohl vládnout sám, proto byl svěřen spolu se svým mladším bratrem Boleslavem do opatrovnictví Ludmily. Jejich matka, *z popudu ďáblova vzplála veškerým hněvem jedovatého srdce proti služebnici Boží Ludmile.*¹⁴¹ Domnívala se, že bude zbavena své moci a majetku, který zdělila po svém muži Vratislavovi, a na její místo nastoupí její tchýně. Proto pověřila syny Beliálovi vraždou kněžny Ludmily.

¹³⁹ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 86.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 86.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 96.

Po smrti babičky vychovávala Václava jeho matka. Už v tomto útlém věku byl nadán prorockým duchem. Skrze sen mu bylo zjeveno, že se jeho matka Drahomíra chystá spáchat vraždu. Zdálo se mu o zboření domu kněze Pavla, které má značit *šťastnou smrt svaté a ctihodné paní*.¹⁴² Václav označil svou matku za pohanku rodem i činy. Předpovídal smrt své babičky i zkázu křesťanských duchovních, které pohanka Drahomíra vyžene ze země.

Pozornost k Václavovi se přesouvá až v 5. kapitole. Václav dorostl a mohl sám usednout na knížecí stolec. Jeho matka a její nejvěrnější přívrženci dostali strach, že za svou nenávist vůči křesťanství budou stíháni a potrestáni. Vystupovali proti knížeti velmi nepřátelsky. Václav vše snášel s trpělivostí, choval se téměř jako mnich. Tajně k sobě v noci zval učitele a duchovní a snažil se od nich naučit co nejvíce boží moudrosti. Vždy s sebou nosil knihu, ze které si v každé volné chvíli četl. Když uznal, že je plně vzdělán v božích zákonech, zavolal k sobě matku s jejími druhy a české velmože a oznámil jim, že bude hrdě šířit křesťanskou víru mezi lid. Tímto rozhodnutím se jeho poddaní a rádci rozdělili na stranu křesťanskou-Václavovu a stranu pohanskou-Drahomířinu. V zemi vypukly nepokoje a boje, které utichly, až když kníže Václav vyhnal Drahomíru, která byla příčinou těchto roztržek, ze země. Jelikož ale dbal Desatera, podle kterého má svou matku ctít, povolal Drahomíru po nějaké době opět nazpátek pod podmínkou, že bude žít v ústraní. Její zločiny byly potrestány samotným bohem - *jeden její syn byl zavražděn od jejího druhého mladšího potomka*.¹⁴³

Na začátku své vlády nechal Václav převézt Ludmiliny ostatky z Tetína. Ty za veliké slávy dorazily do Prahy 21. října. Kníže předpovídal, že se nad jejím hrobem budou dít zázraky,¹⁴⁴ které mu jeho poslové po příjezdu do Prahy potvrdili. Tyto divy obrátily mnoho lidí na křesťanskou víru.

Český kníže vypravil posly do Řezna k biskupu Tutonovi s prosbou, zda by nemohl přijet do Prahy pochovat tělo jeho babičky a při té příležitosti vysvětit baziliku. Biskup se omluvil, že kvůli svému stáří nemůže přijet. Vyslal za sebe zástupce.

Další část legendy popisuje Václavovy činy a vlastnosti. Kníže odmítal podle Písma trest smrti, a proto *kdykoliv byl někdo z obžalovaných před sborem soudců za jeho přítomnosti odsuzován soudci k trestu smrti, vzdaloval se pod nějakou záminkou a skrýval se, jak mohl,*

¹⁴² Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 98.

¹⁴³ Tamtéž, str. 105.

¹⁴⁴ Schémata, která se opakují i v legendách jiných světců, například, že z hrobu svatého se line omamná vůně, jeho tělo je i po dlouhé době, co je zakopáno pod zemí, neporušeno a nerozkládá se atd.

*jsa pamětliv hrozby Kristovy v evangeliu: Nesud'te, abyste nebyli odsouzeni, a neodsuzujte, abyste nebyli odsouzeni.*¹⁴⁵ Václavův život se velmi nápadně podobal životu Ježíše Krista – *sírotky, vdovy a chudé lkající a raněné neúnavně utěšoval, hladové sytil, žíznivé napájel, nahé odíval, nemocné navštěvoval, mrtvé pohřbíval, cizince a pocestné jako nejbližší příbuzné přijímal, kněze, kleriky a mnichy jako Pána ctil, bloudícím cestu pravdy ukazoval, pokoru, trpělivost, mírnost a lásku, jež nade všecko vyniká, zachovával, násilím a lstí nikomu nic neodnímal.*¹⁴⁶ Dozvídáme se také, že kníže boural vězení a šibenice a svou družinu vybavil nejlepšími zbraněmi a oděvem. V zimě chodil do kostela bos, ve sněhu byly vidět jeho krvavé šlépěje. Pod knížecím šatem nosil vždy mnišské odění. Jedl střídavě, pokud se někdy večer napil více, než obvykle, ráno se urputně modlil, aby mu Bůh jeho hřích odpustil.¹⁴⁷ Pekl obětní chléb i oplatky, pomáhal se svým nejvěrnějším druhem v noci na poli a na vinici. Přeskromný Václav nechtěl, aby ho někdo jiný spatřil. Vykupoval otroky, bořil pohanské svatyně, horlivě šířil křesťanskou víru mezi český lid. Svým svatým životem vzbuzoval obdiv kněží a duchovních, kteří ho chtěli osobně poznat. Přiváželi mu mnohé dary v podobě knih a ostatků svatých. Václav trestal *tuláky a lidi oddané obžerství a opilství nebo chtějící odpadnouti od pravé víry přímé cesty*¹⁴⁸ a dával je bičovat důtkami, dokud opět nenabyli pravé křesťanské víry.

Podle vzoru svého otce, který nechal postavit chrám ke cti svatého Jiří, vystavěl baziliku zasvěcenou svatému Vítu. Vyslal posly k řezenskému biskupu, který jeho úmysl velmi podporoval. Od něj dostal český kníže svolení ke stavbě a požehnání. Václav chtěl putovat do Říma, aby dostal povolení stát se mnichem.

Boleslav, Václavův mladší bratr, podnícen těmi, kteří se nechtěli podřídit Václavově víře a zanechat pohanských zvyků, začal usilovat o bratrův život. Václav jeho úmysl opět předvídal. Chtěl zemřít mučednickou smrtí – *ovšem nikoli z ruky bratra svého, neboť se obával jeho věčné záhuby.*¹⁴⁹

Kníže byl svým bratrem pozván na hrad v Boleslavi k příležitosti oslavy svátku blahoslaveného Kosmy a Damiána. U bohatě prostřeného stolu si Václav povšiml ozbrojené

---

¹⁴⁵ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 109.

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 109.

¹⁴⁷ Pro tento snad jediný hřích, který je s Václavem spojován, se stal patronem sládků a vinařů.

¹⁴⁸ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 111.

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 113.

Boleslavovy družiny. Vrazi třikrát povstali, aby Václava zavraždili, ale božím přičiněním byli potříkrát donuceni opět usednout, *poněvadž Bůh jim svou mocí zabránil ten čin vykonati, snad proto, že si přál posvětit zítřejší den, na nějž dosud nepřípadal žádný svátek.*¹⁵⁰ Václavův přítel mu radil, aby okamžitě město opustil, neb mu hrozí nebezpečí. Václav na jeho rady nedbal, se všemi se rozloučil polibkem a odešel se modlit do své komnaty.

Druhý den ráno se Václav chystal na ranní modlitby do kostela. Boleslav považoval tento okamžik za vhodný pro chystanou vraždu. Knězi kostela Kosmy a Damiána přikázal, by Václava v žádném případě nepouštěl dovnitř. Před kostelem se oba bratři setkali, Boleslava doprovázela jeho ozbrojená družina. Václav poděkoval za včerejší hostinu a Boleslav mu na to odpověděl: „*Včera ovšem, jak chvíle toho žádala, jsem tě pohostil, nyní však takto bratr bratru poslouží!*“¹⁵¹ Udeřil Václava mečem do hlavy. Boleslav byl boží mocí ochromen, Václava uhodil i podruhé, ale nedokázal ho zabít. Václav uchopil meč a srazil Boleslava k zemi se slovy: „*Hle, vidíš ty, jenž ses svým vlastním rozhodnutím zahubil, jako maličké zvířátko bych tě mohl svou rukou rozmáčknoti, ale daleka toho budiž ruka služebníka Božího, aby se poskvrnila krví bratrovou.*“¹⁵² Kníže bratru vrátil jeho zbraň, ale Boleslav povolal své skryté služebníky, kteří dílo dokonali. Vražda se stala dne 28. září roku 929.

Tělo mrtvého syna pohřbila jeho matka a ostatní Václavovi věrní. Kristián naznačuje Václavův tzv. druhý život. *Blahoslavený bojovník povstane z utrpení a ponížení k hojnější slávě.*¹⁵³

V následující 8. kapitole Kristián popisuje zázraky, které se udály po Václavově smrti. Krev mučedníka nešla po tři dny smýt ze země a stěn kostela. Vrazi knížete uprchli rychle do Prahy, aby nebyli obviněni ze zabítí panovníka. Ale trestu neunikli – jejich děti byly utopeny ve Vltavě a oni sami zahynuli nebo byli postiženi nemocemi - ochrnutím či neplodností. Václavovo tělo po tři roky odpočívalo v kostele svatého Kosmy a Damiána. Boleslava začala trápit tíha jeho hříchu, a proto nakázal tajně přenést tělo svého bratra do Prahy. Když poslové s Václavovými pozůstatky došli až k řece Rokytnici, řeka se náhle vylila ze břehů. Poslové se zachránili tím, že se počali modlit k Václavovi. Zázrakem se ocitli na druhém břehu, aniž by řeku přebrodili nebo použili most. U řeky Vltavy se opakovala podobná situace, most byl

---

¹⁵⁰ Legenda Kristiánova. In: *Středověké legendy o českých světcích*. Kolár, Jaroslav (ed.). Praha, Lidové noviny 1998. str. 114.

¹⁵¹ Tamtéž, str. 117.

¹⁵² Tamtéž, str. 118.

¹⁵³ Tamtéž, str. 118.

rozbitý a rakev s Václavovým tělem byla najednou tak těžká, že ji nosiči nemohli uzvednout. Po modlitbách (opět směřovaných k Václavovi) porušený most přešli bez problémů a rakev byla najednou lehká, jako by v ní nic nebylo. Stejně jako Ludmilino tělo bylo i to Václavovo po otevření rakve bez jakékoliv známky rozkladu. Všechny rány se zahojily, až na tu, kterou mu učinil Boleslav. Při přípravě na pohřbení těla se jeden Václavův nehet uvolnil na důkaz přátelství, které světce pojilo s knězem, jenž se staral o jeho pochování. Václavovo ucho našla jeho sestra Přibyslava na místě, které jí zjevil ve snu její bratr. Ucho přirostlo okamžitě, jakmile bylo přiloženo k ráně. Památka přenesení Václavova těla do Prahy se slaví 4. března.

Následují popisy dalších divů. Svatý Václav pomáhal vězňům, kteří se modlili k jeho osobě. Zázračně osvobození pak putovali po světě a roznášeli zvěsti o Václavových skutcích. Díky tomu se mnozí pohané vzdali své víry a přešli ke křesťanství. Jedna slepá žena se modlila u Václavova hrobu a vlivem své víry opět uzřela a uzdravila se. Muži z franské země, kterému už nesloužily nohy, se ve snu zjevil jiný muž, který mu tvrdil, že když se vydá do Prahy do chrámu svatého Víta, tak se uzdraví, což se také stalo. Když se zvěsti o zázracích svatého Václava roznesly po celé zemi, chtěl mít každý část Václavových pozůstatků pro sebe, ať s dobrým nebo zlým úmyslem. Ti, kdo po jeho ostatcích toužili jen ze ziskuchtivosti, náhle zemřeli. Strážce, který byl neprávem obviněn z propuštění vězňů, měl nést rozžhavené železo v holých rukou na určené místo. Díky Václavovi ho ruce nepálily a lidé ho museli zastavit, aby železo nenesl ještě dál, než doopravdy musel.

Kristián tvrdí, že nemůže vypsát všechny zázraky spojené s Václavovou postavou, na to by mu nestačily stránky knihy.

Autor legendy na závěr uvádí ještě jeden zázrak, který se stal za Václavova života. Kouřimský kníže povstal proti Václavovi, kterému se na čele objevil zlatý kříž, důkaz svatosti. Odbojný kníže poznal, že má před sebou osobu chráněnou bohem, proto se Václavovi omluvil a uzavřel s ním mír.

Kosmova *Kronika česká (Chronica Boemorum)*

V Kosmově díle se dočteme, že budoucí český světec byl synem knížete Vratislava a Drahomiře, která svému muži porodila dva syny – *Václava, milého Bohu i lidem a Boleslava, prokletého bratrovraždou*.¹⁵⁴

Informace z let 895-928 Kosmas vynechává a uvádí, že události tohoto časového úseku byly již zmíněny v jiných pramenech, *neboť i jídla, kterých častěji požíváme, se přejídají*.¹⁵⁵ Uvádí například *Privilegium církve moravské, Epilog téže země a Čech a Život neb utrpení sv. Václava*.¹⁵⁶

Dále pak navazuje na události těsně před Václavovým zavražděním, ke kterému přiřazuje datum 28. září 929. Boleslav, druhý Kain, pozval bratra na svůj hrad. V průběhu hostiny, která druhý den vyústila v bratrovraždu, se narodil syn, jenž byl pojmenován Strachkvas. Jeho jméno pocházelo ze strašlivých hodů, které se na hradě konaly. Po spáchání vraždy Boleslav přemýšlel, jak se vyhnout peklu a zatracení. Přišel na spásný nápad, a to zaslíbení Strachkvase bohu: „*Jestliže tento můj syn zůstane naživu, z celého svého srdce jej Bohu zaslibuji, aby byl duchovním a sloužil Kristu po všechny dny svého života za můj hřích a za lid této země*.“¹⁵⁷ Když Strachkvas vyrostl, byl poslán do kláštera svatého Jimrama do Řezna, kde se opravdu stal mnichem.

Ještě za svého života nechal Václav vystavit na Pražském hradě kostel ke cti svatého Víta, který ale nestihl vysvětit. O to se po Václavově smrti snažil Boleslav. Ten pro tuto příležitost povolal biskupa Michala, řezenského představeného. Biskup nejdříve odmítal, ale na důkaz obdivu ke knížeti Václavovi, kterého i za jeho života ctil a považoval ho za dobrého přítele, kostel v Praze nakonec 22. září¹⁵⁸ vysvětil.

---

¹⁵⁴ Kosmas: *Kronika Čechů*. Libor, Jan a kol. (eds.). Praha, Argo 2011. str. 50.

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 51.

¹⁵⁶ Život a neb utrpení sv. Václava u Kosmy vystupuje pod názvem *Život neb umučení přesvatého našeho patrona a mučedníka Václava* - 35

¹⁵⁷ Kosmas: *Kronika Čechů*. Libor, Jan a kol. (eds.). Praha, Argo 2011. str. 52.

¹⁵⁸ Pokud by byl kostel vysvěcen 22. září, jak píše Kosmas, znamenalo by to, že Václav byl tou dobou ještě 6 dní naživu. Jedná se tedy o nepřesné informace.

Kronika tak řečeného Dalimila

Kníže Václav je poprvé popsán v kapitole XXV., kdy je představen jako syn knížete Vratislava a jeho ženy Drahomiře. Dalimil uvádí, že Václav byl mladší než Boleslav, což je nepravděpodobné, protože právo na knížecí stolec měl po smrti Vratislava prvorozený syn. Jednalo se pravděpodobně o autorovu chybu.

Václav byl díky své povaze zvolen knížetem, jelikož ale nemohl kvůli věku vládnout sám, byl svěřen do opatrovnictví babičky Ludmily. Jeho bratr dostal město Boleslav. Drahomiř nechala Ludmilu zavraždit dvěma najatými vrahy a sama se ujala vlády. Byla zvolena regentkou země. Jelikož byla ale pohankou, vyháněla křesťanské duchovenstvo a podněcovala nenávist pohanů vůči křesťanům. V Praze docházelo k bojům, z kterých měla Drahomiř obrovskou radost: „*Na tom přejú smrti pohanóm / by se tiem umenšilo moci křesťanóm.*“¹⁵⁹

Václav dospěl a konečně mohl uvést zem do pořádku. Matku poslal spravovat statky, které dostala věnem. Povolal zpět duchovní, které Drahomiř vyhnala. Václavovo vykreslení se téměř neliší od toho, které nacházíme v legendách – staral se o sirotky, pomáhal vdovám, pekl hostie. Byl dokonalým křesťanem. Kronika, stejně jako legendy, popisuje Václavův asketický život. Často mrskal své tělo, měl zkrvavené nohy od toho, jak chodil bos. Christianizaci země podporoval také tím, že vykupoval děti pohanů a učil je křesťanskému náboženství. Dalimil uvádí, že Václav neměl ženu a nestaral se o pozemské radosti. Nejbližším přítelem a společníkem mu byl Podiven, kterého Václav učil křesťanské víře. Obraz knížete-vládce se stírá i poznámkou, že Podivena bral jako sobě rovného, například mu čistil obuv, což se na panovníka jistě neslušelo. Toto jen podtrhává Václavovu dobrotu a skromnost.

Povolnost knížete Václava, o které autor kroniky hovoří, nahrávala do karet ostatním, kteří chtěli jeho slabosti využít ve svůj prospěch. Jedním z nich byl Radislav, zličský kníže, který proti Václavovi povolal své lidi do zbraně. Český kníže neváhal a vytáhl se svým vojskem z Prahy, aby se s Radislavem střetl. Vedl k němu takovouto řeč: „*Který cti a užitka žádá, / tomu se slušie biti, to má rada. / Proto mně a tobě slušie se biti, / a nedajvě liudu u boju býti. / Kterýž mezi náma živ ostane, / ten v obojiem kněžstviu kněžem zůstane. / Obojiemu*

---

¹⁵⁹ *Dalimilova kronika*. Praha, Městská knihovna v Praze 2011. Dostupné na: < http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/36/98/64/dalimilova_kronika.pdf > (12. 4. 2014). str. 42-43.

vojsku kažvě s mírem stati, / ni mně ni tobě pomáhati.“¹⁶⁰ Radislav dostal strach a nejradši by byl zpět ve Zličsku. Václavovi se znenadání objevil na čele zlatý kříž a po jeho pravém i levém boku se ukázali andělé. Radislav, uviděv ten zázrak, seskočil z koně a poklonil se Václavovi jako svému panovníkovi. Zličsko tedy dál mohlo žít s Prahou v míru.

Další kapitola hovoří o tom, jak byl Václav pozván s dalšími knížaty na císařský dvůr, ale kvůli svému horlivému modlení přijel pozdě. Císař se rozhněval a vydal rozkaz, že kdokoliv na Václavovu počest vstane a uvolní mu místo k sezení, bude kratší o hlavu a jeho potomci přijdou o veškeré statky. Když Václav vstoupil do síně, kde ostatní řešili soudnické spory, jediný, kdo nečekaně povstal, byl sám císař. Ten ostatním vysvětlil, že na Václavově čele uviděl zlatý kříž a vedle něj opět anděly boží. Z tohoto vidění poznal, že před ním stojí svatý člověk. Císař nabídl Václavovi cokoliv ze svého bohatství, ten vše odmítl, vzal si pouze *svatého Víta ruku*.¹⁶¹

Boleslav záviděl Václavovi jeho moc, proto se uchýlil ke lsti, jakým způsobem by se svého bratra mohl zbavit. K příležitosti křtu svého syna Strachkvasa pozval Václava na svůj hrad. Ten byl po cestě varován jakýmsi mužem: „*Vskoč na kón žeň pryč v skořě; / dobýdlíš se u svého bratra hoře. / Juž tě chce tvój bratr zabiti, / by mohl sám kněžem býti.*“¹⁶² Václav ale po mučednické smrti toužil a o úmyslech svého bratra dávno věděl, proto pozvání do Boleslavi přijal.

Kníže se ve městě svého bratra odebral ke kostelu, kde chtěl strávit nějaký čas na modlitbách, ale před vchodem na něj čekal bratr se svými druhy. Václav mu poděkoval za hostinu. Boleslav ho chtěl zabít mečem, ale ruka se mu svezla. Svému bratru usekl jen ucho. Český kníže zvedl meč ze země a Boleslavovi řekl: „*Bratr, to-ť bych mohl otplatiti; / ale toliko-ť mi jest můj tvořec mil, / že bych tvé krve pro věš svět neprolil.*“¹⁶³ A vrátil mu meč se slovy: „*Co's počal, rač dokonati.*“¹⁶⁴ Boleslav zavolal své kumpány a tvrdil jim, že ho Václav chtěl zabít. Hněža se svými bratry Václava zabijí. Dalimil datuje tuto událost do roku 928.¹⁶⁵

---

¹⁶⁰ *Dalimilova kronika*. Praha, Městská knihovna v Praze 2011. Dostupné na: < http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/36/98/64/dalimilova_kronika.pdf > (12. 4. 2014). str. 44.

¹⁶¹ Tamtéž, str. 44.

¹⁶² Tamtéž, str. 46.

¹⁶³ Tamtéž, str. 47.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 47.

¹⁶⁵ Chybné datum bylo převzato z legendy *Oriente aim sole*, která sloužila Dalimilovi jako hlavní pramen pro svatováclavskou historii.

Václavovy vrahy stihl boží trest. Hněza se propadl s koněm do země, jeho bratr ¹⁶⁶ se stal malomocným.

Boleslav, označován od té doby přізviskem Ukrutný, se ujal vlády. Císař, Václavův přítel, se dozvěděl o jeho spáchaném zločinu a vytáhl na Boleslava s vojskem. Bratrovrah byl poražen a musel od té doby císaři platit daně a sám pak sloužit u císařského stolu.

Tři roky trvalo, než Boleslav uvěřil v bratrovu svatost. Tajně nechal Václavovo tělo přenést z Boleslavi do Prahy. Nad jeho rakví se děly zázraky, truhla s jeho ostatky nešla dvakrát zvednout a na dvou místech přebrodivili poslové řeku bez použití mostu. Václavovo tělo bylo bez jakéhokoliv poranění, pouze rána od jeho bratra zůstala dobře viditelná. Přibyslava, Boleslavova a Václavova sestra, měla vidění, kde se uťaté ucho nachází. Když ho našla a přiložila k ráně, opět přirostlo k tělu. Jeden mnich prosil, aby si mohl ze světcova těla nechat něco na památku. V tu chvíli se světci uvolnil nehet. Všichni chválili Boha i svatého Václava. Strachkvas musel vykoupit otcovu vinu tím, že se stal knězem.

Kronika česká Přibíka Pulkavy z Radenína

Po smrti knížete Spytihněva na knížecí stolec nastoupil jeho bratr Vratislav, který měl se svou ženou Drahomírou dva syny – Václava a Boleslava. Když Vratislav umřel, byl na jeho přání dán starší Václav na výchovu k Ludmile, dědičce českých zemí. Boleslava vychovávala jeho matka v pohanské víře. Václav v učení křesťanství vynikal nad všechny ostatní.

Drahomíra, která žárlila na postavení své tchýně, nechala povolat Tumia a Kumona, kteří Ludmilu zaškrtili na jejím hradě Tetín.

Václav dále rozmnožoval křesťanství. Žil příkladným životem – denně se modlil, pomáhal na poli mlátit pšenici, na vinici sbíral víno, pomáhal vdovám a sirotkům nosit dříví.

Jednou vytáhl kouřimský vévoda proti Václavovi s vojskem. Ten, jelikož chtěl ochránit svůj lid, sebral skupinu vojáků a kouřimskému knížeti vzkázal, že pokud se chce bít, budou bojovat jen oni dva, a kdo vyhraje, získá vládu nad lidem a územím toho druhého.

---

¹⁶⁶ Hnězův bratr je v novější edici (*Kronika tak řečeného Dalimila*. Praha a Litomyšl, Paseka 2005.) označován jako Štyrsa.

Václavův protivník se zaradoval, protože věřil ve svou sílu. Než došlo k boji, uviděl, že je český kníže veden dvěma anděly a na jeho tváři září kříž. Padl před ním na kolena a prosil ho o milost. Václav mu odpustil a nic od něj nežádal.

Václav byl spolu s ostatními knížaty pozván k císaři, kde ho velmi dobře přijali. Jednoho dne se ale opozdil, protože strávil noc na modlitbách. Knížata i císař se rozčílili a nechtěli ho mezi sebe přijmout. Když ale Václav vstoupil do síně, uviděl císař na jeho čele zlatý kříž a vedle něj dva anděly. Císař okamžitě padl českému knížeti k nohám a žádal ho, aby si vybral, cokoliv si bude přát, to že dostane. Václav zažádal o svatou relikvii - ruku svatého Víta.

Hned po návratu do Prahy nechal Václav vystavět kostel ke cti bohu a svatému Vítu. Vyslal posly k řízenskému biskupu Wolfgangovi, zda by mohl přijet a kostel vysvětit. Ten měl sen, že kostel bude centrem křesťanství v Čechách. Nejdříve se stane biskupstvím, které bude poté povýšeno na arcibiskupství. Tak se také stalo.

Václav chodil i za zimních nocí do kostela bos. Doprovázel ho jeho věrný rytíř Podiven, který, ač dobře obut, trpěl ukrutným mrazem. Václav mu poradil, aby následoval jeho krvavé šlépěje, tak se prý zahřeje.

Samotný kníže vykupoval děti, které musely robotovat, a dával jim volnost. Bořil šibenice a boural žaláře, protože nechtěl, aby kdokoliv prolil svou krev nadarmo. Často předpovídal věci, které mu zjevil Bůh, jež se potom opravdu staly. Jedním ze zjevení byla translace těla jeho babičky Ludmily na Pražský hrad. Václav sám pomáhal rakev s ostatky přenést a následně je dal uložit v kostele svatého Jiří.

Jelikož Václav opovrhoval světskými radostmi a statky, vyslal posly k papeži s žádostí, zda by se mohl stát mnichem benediktinského řádu a knížectví mohl předat svému bratru Boleslavovi. Mezitím mocí zaslepený Boleslav spřádal plány, jak se bratra zbavit. Chtěl vládnout českým zemím sám. Pozval Václava na hody do Staré Boleslavi, kterou nechal vystavět. Václav, ačkoliv svou brzkou smrt předvídal, k bratrovi přesto jel. U hodovního stolu řekl svým přátelům, že dá-li Bůh, umře zítra v den svatého Michala probošta mučednickou smrtí. Po hostině poprosil kněze, aby ho vyzpovídal z jeho hříchů. Poté se modlil k Bohu, dokud neusnul.

Ráno šel na jitřní mši, kde ho zastavil Boleslav, který bratra zranil mečem. V tu chvíli ho ale oslabila boží moc a zbraň mu upadla na zem. Václav, jenž se chtěl stát božím mučedníkem, mu meč vrátil a vyzval ho, aby dílo dokončil. Ještě víc rozlícený a krvechtivý Boleslav mu vytrhl meč z ruky a s pomocníky Václava zabil. Krev zavražděného nešla žádným způsobem smýt. Václav byl zabit 4. listopadu roku 929.

Po zavraždění českého knížete se Ježíš Kristus zjevil saskému králi a přikázal mu, aby na počest tohoto mučedníka nechal vystavit kostel.

Václavova matka, přirovnávána k biblické Jezabel, byla příčinou Václavova zavraždění. Bůh ji potrestal tak, že se propadla do země u Pražského hradu. Boleslavovi pomocníci umřeli strašnou smrtí.

O tři roky později bylo přeneseno tělo svatého Václava do Prahy. Kolem translace se udály mnohé divy. Pražské žaláře byly osvětleny oslňující září a věznění se dostali na svobodu. Díky světcově pomoci se mohli poslové s jeho rakví dostat na druhý břeh Rokytnice a Vltavy, aniž by použili most. Neporušené a zahojené Václavovo tělo vydávalo omamnou vůni. Bylo pochováno v kostele svatého Jiří. Přibyslavě (sestře Václava a Boleslava) bylo božím zjevením ukázáno, kde najde uťaté ucho knížete. Když ho přiložila k ráně, ta se okamžitě zahojila. Nad tělem světce se stále konají zázraky, nemocní jsou uzdravováni.

O státě českém (Respublica Bojema) Pavla Stránského ze Zapské Stránky

Pavel Stránský uvádí Václava jako 12. panovníka českých zemí. Zmínka o něm je už v hesle o jeho otci Vratislavovi, který zemřel v desátém roce své vlády a zanechal po sobě dva syny, z nichž budoucím panovníkem byl zvolen mladší z nich¹⁶⁷ - Václav, kterému bylo v té době pouze 8 let.

Jelikož byl Václav ještě malý, aby mohl vládnout sám, byl svěřen do opatrovnictví babičce Ludmile a zemi zatím spravovala Drahomíře, *kteráž vášnivě dychtila po cti takové*.¹⁶⁸ Jelikož ale vystupovala proti křesťanům, *zavdala příčinu předním mužům, že odňali jí moc*

¹⁶⁷ Jedná se pravděpodobně o Stránského chybu, protože většina zdrojů uvádí, že Václav byl nejstarší z Vratislavových synů. I sám Stránský na jiných místech svého díla tuto informaci udává.

¹⁶⁸ Stránský ze Zapské Stránky, Pavel: *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky popravené i rozmnožené vypsání vší obce království českého*. Praha, 1893. Dostupné na: <https://archive.org/stream/mistrapavlastr00str#page/n5/mode/2up> (12. 4. 2014). str. 179.

*před časem.*¹⁶⁹ Roku 921 nastoupil Václav ve věku 14 let na žádost velmožů i lidu na knížecí stolec. Svou svatou povahou byl u všech velmi oblíben, také římský císař Jindřich I. ho obdivoval a ctil. Ve Vormusu byl za přítomnosti německých knížat prohlášen za krále a štědře obdarován. Zatímco v Čechách napravoval to, co pokazila jeho matka, byl ve věku 30 let roku 938 zavražděn svým mocí chtivým bratrem Boleslavem. Je považován za svatého mučedníka.

Kronika česká Václava Hájka z Libočan

Václav se narodil kněžně Drahomíře a jejímu manželu Vratislavovi roku 908. Vratislav se všemožně snažil, aby jeho žena přijala křesťanskou víru, aby syn z ní vzešlý mohl jednou šířit křesťanství. Ta se ale bránila a pohanství opustit nechtěla. O rok později se Václavovi narodil jeho bratr Boleslav, který byl pokřtěn na Tetíně. Rok na to přišla na svět jejich sestra Přibyslava.

Ludmila jela navštívit svou snachu a žádala ji, aby jí dala jednoho ze svých synů na výchovu. Po poradě s Vratislavem se rozhodli pro Václava. Ludmila ho společně s knězem Pavlem učila křesťanské víře a velmi svého vnuka milovala.

Roku 914 poslal Vratislav na Ludmilino přání Václava na učení na Budeč, kde se vzdělával v latině. Václav se pilně učil, nezapomínal na denní modlitby.

O dva roky později oznámil Vratislav vladykům a zemanům, že je velmi nemocný. Svěřil jim své dva syny. Chtěl, aby byli oba vedeni ke křesťanství, mají ctít svou zemi a poddané a bojovat proti pohanům, zvláště pak Lučanům (Žateckým).

Po Vratislavově smrti obeslala Drahomíra vladyky a zemany s žádostí, aby jí bylo dovoleno vládnout českým zemím. Její synové měli sice dědičné právo, ale byli ještě příliš mladí na to, aby vládli sami. Vladykové jí povolili spravovat zem, dokud jejím synům neskončí dětství a nebudou moct nastoupit na knížecí stolec. Na tomto sjezdu byla také rozdělena země na dvě části – *Václavovi Pražské knížectví a tu stranu polední všecku až do mezí kouřimských, Boleslavovi krajiny půlnoční všecky, kteréž jsou za Labem.*¹⁷⁰ Václav zůstal na Budči a Boleslav u své matky na Vyšehradě. Drahomíra se snažila vymyslet plán, jak by, jsouce zarytou pohankou, vyhnala všechny křesťany ze země. Z tohoto záměru

---

¹⁶⁹ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 179.

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 182.

nevynesala ani svého nejstaršího syna a jeho babičku Ludmilu, která byla podle Drahomíry vinna tím, že se z Václava stal horlivý křesťan.

V Praze probíhaly boje křesťanů s pohany. Drahomíra nechala za každého mrtvého pohana zabít deset křesťanů. Její nenávist byla tak velká, že byla schopná obětovat i životy svých věrných: „*Přejit' já té smrti mým pohanům, jediné aby se umdlila moc křesťanská.*“¹⁷¹ Zatímco v Praze nepokoje mezi dvěma skupinami neustávaly, Václav se na Budči stále modlil za své křesťany a za spasení své matky.

Roku 920 Drahomíra naplnila své plány, najala Tumana a Kumana, aby zabili její tchýni Ludmilu. Drahomíra je následně za vraždu bohatě odměnila.

O rok později už Václav nemohl trpět krutovládou své matky, proto se vrátil z Budče do Prahy, svolal vážené vladyky, zemany, své věrné, Drahomíru i Boleslava a pronesl k nim tuto řeč: „*Otec můj, dobré paměti Vratislav, mne jest pořízením své vůle posledním dědicem zůstavil, lopotové, vládyky a zemané tito všickni jsou mne za kníže volili. Ty, matko, sed' a dosti měj na svém věně a já budu zemi spravovati.*“¹⁷² Václav byl prohlášen za českého knížete, mladší bratr odjel do Boleslavi a Drahomíra do Stochova. Václavovým hlavním úkolem, jak sám oznámil, bude rozšiřování křesťanství.

Kníže obnovil činnost kostelů, které dala jeho matka zavřít, povolal zpět žáky a kněží, jež vyhnala. Sám také napomáhal šíření víry a křesťanských zvyklostí – pekl oplatky, stácel víno, pomáhal na poli, četl žákům ze žaltáře, byl nápomocný při oltáři, šatil duchovní, důkladně se modlil. Za zimních nocí navštěvoval kostely, k nimž krácel sněhem bos. Doprovázel ho věrný přítel Podiven, který, když šlapal ve Václavových šlépějích, zimou netrpěl.

Václav si vzpomněl na svou zavražděnou babičku Ludmilu a chtěl, aby byla přenesena do Prahy a mohla tak spočinout blízko svého syna Vratislava. Proto vypravil posly v čele s knězem Pavlem na Tetín, aby tělo přinesli. Nalezli ho neporušené v napolo shnilé truhlici. Všichni chválili Boha za jeho zázraky a radostně tělo dovezli knížeti do Prahy, kde se mnozí pohané, vidouce tento zázrak, obrátili na křesťanskou víru a nechali se pokřtít. Tělo bylo s vážností neseno do kostela svatého Jiří, kde bylo uloženo. To se stalo 10. listopadu roku 922.

---

¹⁷¹ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 183.

¹⁷² Tamtéž, str. 185.

Císař Jindřich poznal, že se blíží jeho poslední hodina, proto svolal do Řezna roku 923 vážená knížata (mezi nimi také Václava). Na sjezdu, který trval 24 dní, měli zvolit císařova nástupce, jeho nejstaršího syna Otu. Jednoho dne se český kníže opozdil, protože celou noc strávil na modlitbách. Císař se velice hněval a zakázal knížatům, aby nikdo nevstával na znamení vážnosti projevené Václavovi. Když se ale český kníže do síně dostavil, sám císař vstal, poklonil se mu a posadil ho na své císařské stolici. Druhý den se knížata ptala císaře, proč sám porušil svůj zákaz a vstal, když se Václav v síni objevil. Ten jim odpověděl: „*Snad jste vy neviděli, ale já jsem viděl, že Václav kníže jde do dveří, měl jest kříž zlatý velmi skvoucí na svém čele a dva andělé jej vedli, jdouce okolo něho, a když se on zastavil, z andělův těch dvou každý zdvihl prst, mně hrozil. Nesměl jsem toho jinak učiniti, než jej na svém místě posaditi. A z toho jsem jistě poznal, že jest to člověk svatý.*“¹⁷³ Při obědě s císařem byl kníže Václav vyzván, aby si vybral cokoli z klenotů na památku jeho a Jindřichova přátelství. On se zdráhal, nestál o zlato ani stříbro, ale po delším naléhání si povšiml svaté relikvie – ruky svatého Víta, kterou mu císař velmi rád daroval.

Ihned, jak se Václav vrátil do Prahy, nechal zbudovat kostel ke cti svatého Víta. Václav vyslal pro řezenského biskupa Wolfganka, zda by mohl tento kostel přijet vysvětit. Ten dorazil i s posly do Prahy a Václavovo přání vykonal, jelikož se mu ve snu zjevil bůh, který mu řekl: „*Jediž tam do Prahy a dokonějš mé požehnání, neb ten kostel blahoslaveného Víta bude vši České země hlava a biskupství a v budoucím času i arcibiskupství.*“¹⁷⁴

Drahomíra nemohla strpět, že se její moc a vliv stále zmenšovaly a křesťané byli díky jejímu nejstaršímu synovi na vzestupu. Začala usilovat o Václavův život. Pod záminkou křtu, který slíbila, že podstoupí, podala svému synovi nápoj s jedem. Václav, chráněný bohem, se nápoje nenapil a Drahomíru poslal pryč. Ta neváhala a poslala za svým mladším synem Boleslavem své posly, kteří ho nabádali k tomu, aby bratra zabil. Drahomíra chtěla odjet se svým kočím do Lucka. Zapřísahala se, že nedopustí, aby zůstal naživu byt' jen jediný křesťan. Když jeli kolem Pohořelce, kočí, velmi horlivý křesťan, zastavil koně, jelikož uslyšel, že se v kostele konala mše svatá. Drahomíru to velmi rozčílilo a začala kočímu zlořečit. V tu chvíli se otevřela země a kněžna se propadla i s koňmi a povozem. Od tohoto dne se zde ozývají divné zvuky a úpění. Kdo na toto místo vstoupil, byl poznamenán znamením.

---

¹⁷³ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 188.

¹⁷⁴ Tamtéž, str. 189.

Lživé zvěsti o tom, že Václav dal matku úkladně zavraždit a i s povozem ji nechal zasypat, se donesly i k Boleslavovi, který se zapřísáhl, že Drahomíru pomstí a Václava zabije.

Václav začal stavět kostely, prostřednictvím nichž šířil křesťanství, bořil vězení a šibenice, požadoval, aby byli soudci vždy spravedliví.

Když viděl Drzslav, kouřimský kníže, Václavovu mírnost a dobrotu, začal rozšiřovat svá území. Český kníže ho prosil, aby tak nečinil, ale Drzslav mu vzkázal: „*Povězte tomu pletinohovi, ať on hledí na své knížky, a já zatím jeho knížectví sobě podmaním.*“¹⁷⁵ Václav sebral 700 mužů a táhl na Židomiřský dvůr, který si chtěl Drzslav přisvojit. Český kníže se bál krveprolití, jež by nastalo kvůli rozmaru jednoho člověka, proto Drzslavovi vzkázal, že bojovat budou jen oni dva. Kdo vyhraje, získá území toho druhého. Kouřimský kníže se ulekl, ale i přesto k boji svolil. Obě knížata se smluvila a sešla se u vsi Hruškoklaty. Než stihlo dojít k boji, Drzslav seskočil z koně a poklonil se knížeti Václavovi. Viděl prý na Václavově čele zlatý kříž a vedle něj dvě svaté mužské postavy. V Židomíři mu kníže Václav udělil milost a Drzslav mohl dále spravovat svá území. Vedli spolu rozmluvy o křesťanství a kouřimský kníže dokonce slíbil, že se nechá se svým lidem pokřtít.

Roku 926 nechal kníže vystavět kostel svatého Antonína, který sloužil jako útulek pro sirotky, *neb jest Václav ženy neměl i měl jest ty sirotky za syny a dcery.*¹⁷⁶ Od chudých pohanů odkupoval děti a dával je pokřtít. Boleslav, kterému našeptávali zlí pohané, měl odpor ke všemu, co Václav dělal. Snažil se vymyslet plán, jak se svého bratra zbavit.

Václav chtěl vystavit nad Vltavou podle římského vzoru kostel, který by byl zasvěcený svatému Petru a Pavlovi. Poslal žádost k římskému biskupovi, který stavbu povolil. Nový kostel byl označován jako kostel svatého Petra na Strouze nebo kostel v Jirchářích. Další svatostánek, který roku 927 nechal Václav vystavět, byl kostel svatého Vavřince.

O rok později se vrátili poslové z Říma, vyprávěli knížeti o náboženství, o řádu a svatých, zvláště pak o svatém Kozmovi, Damianovi a Michalovi. Kníže Václav nechal vystavět dva kostely ve jménu těchto svatých. Kostel svatého Kozmy a Damiana byl vybudován mezi Prahou a Vyšehradem za pouhých 40 dní. Václav začal toužit po mučednické smrti zaslíbené Kristu: „*Dejž to milý Pán Bůh, aby můj také den mezi těmi*

---

¹⁷⁵ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 190.

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 191.

*svatými počten byl a v tomto knížectví aby tak hojné služby Pánu Bohu k poctivosti a svatým jeho činěny byly jako v Římě.*¹⁷⁷

Václav se snažil rozšiřovat křesťanskou víru, napomínal svého bratra, aby krutost změnil v laskavost a dobrotu. Pokud se tak stane, rád mu předá knížectví a sám se stane mnichem. *Boleslav chtěl jest ovšem rád knížectví Pražskému, ale ukrutností, kterouž měl z přirození a z naučení své máteře, ač sliboval, však neopustil.*¹⁷⁸ Václav poslal své věrné posly Křezoboje a Blažislava do Říma k papeži s žádostí o dovolení českému knížeti obléci benediktinský šat. Boleslav *jako muž zůřivý a snad ponuknutím d'ábelským*¹⁷⁹ osnoval plány, jak se Václava zbavit co nejdříve. Jelikož jeho žena Brzena měla zanedlouho porodit potomka, naskytla se Boleslavovi dobrá příležitost k vraždě. Pozval bratra na křesťanské hody. Václav o všech jeho úmyslech věděl, a přesto bratrovo pozvání přijal. Na cestě u řeky Labe byl varován svým přítelem Srostěm. Ten mu radil, aby usedl na koně a jel zpět do Prahy, protože mu hrozí smrt. Václav se však smrti nebránil, jelikož věděl, že vše je v rukou božích. *„Dosti jsem byl živ na tomto bídném světě, již na něm více nejsem žádostiv býti.*¹⁸⁰

Kníže byl Boleslavem přijat s přetvářkou. Václav mírně pojedl a celou dobu se stále modlil. Oslovil své přátele a vedl k nim řeč na rozloučenou: *„Přátelé milí moji! Jezte, píte a hoduje ve jméno Pána Ježíše se mnou dnes, neb více zajisté s vámi pokrmu tělesného na tomto světě požívatí nebudu. Zítřka, dá-li Pán Bůh, to jest u vigiljí svatého Michala, probošta rajského, pro milost krále nebeského, jenž za nás všechny na svatém kříži umříti ráčil, bratři moji milí, smrt umučení mého trpěti budu a svatý Michal duši mou, když ji z těla vypustím, Bohu mému, Pánu Ježíši Kristu, ji do života věčného donese a ohlásí. Protož i z vás každý vypíte tento koflíček vína pro milost Michala, svatého archanděla, ať vaše duše také donese do příbytku věčného.*¹⁸¹ Poté odešel do svého pokoje, kde se celou dobu modlil za přítomnosti svého druha Podivena a kněze, kterému se vyznal ze všech svých hříchů. Celou noc probděl na modlitbách.

Václav ráno přijal v kostele od kněze tělo Kristovo na svou cestu k věčnému životu. Poté poklekl před kostelem a smířený se svou smrtí čekal. Boleslav-Kajn¹⁸² vytáhl meč a

¹⁷⁷ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 192.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 193.

¹⁷⁹ Tamtéž, str. 193.

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 193.

¹⁸¹ Tamtéž, str. 193.

¹⁸² Tamtéž, str. 194.

svému bratrovi usekl ucho. Ale byl oslaben neznámou silou, upustil zbraň. Tu Václav zvedl a bratru podal se slovy: „*Vůle tvá budiž v tvých rukou.*“¹⁸³ Boleslav od něj přijal meč a udělal mu ještě jednu ránu na zádech. Rychle zavolal své dva pomocníky – Štyrsa a Hněvsu, aby dokonali jeho započaté dílo. Sám z místa činu utekl.

Václavova krev nešla ze stěn žádným způsobem smýt. Štyrsa s Hněvsou chtěli všechnu vinu svést na českého knížete, který měl podle jejich smyšleného vyprávění napadnout Boleslava. Dva vrazi se hájili argumentem, že jen bránili svého pána. Jak Václavovi blízcí uslyšeli, že je kníže mrtvý, okamžitě utekli z města, protože tušili, že by je jinak potkal stejný osud jako jich pána. Jediný, kdo u těla svého přítele zůstal, byl Podiven, kterého pověsili Boleslavovi muži na dub. Boleslav si uvědomil hrůzu svého skutku a dal svému narozenému synu jméno Strachkvas (od „strašlivého kvasu“).

Dánskému králi Erikovi se ve snu zjevil Bůh, který mu slíbil vítězství nad jeho nepřítelem, pokud nechá vystavět kostel ke cti svatého Václava. Po návratu do Dánska vyslal Erikus posly, aby zjistili, kdo byl onen Václav a jak zemřel. Po návratu poselstva, které králi vyličilo bohulibý život mučedníka, se stane (v Dánsku stejně jako v Čechách) datum jeho zavraždění dnem slavnostním a pamětihodným.

Boleslav měl špatné svědomí, a když nastoupil po svém bratrovi na knížecí stolec, začal stavět kostely a ty staré opravoval. Svého činu začal litovat, ale nechtěl, aby to kdokoliv věděl.

U hrobu svatého Václava se děly mnohé zázraky. Nemocní křesťané i pohané, kteří prosili boha i Václava o uzdravení, byli zázračně uzdraveni. Mezi nimi byla například i Boleslavova žena Brzena, jež trpěla zimnicí a tajně prosila u Václavova hrobu. Její švagr se jí zjevil, dal jí požehnání. V tu chvíli Brzenu nemoc opustila. Její manžel jí nevěřil, sám však začal trpět stejnou zimnicí. Opustila ho až po roce, když tajně prosil u hrobu svého bratra.¹⁸⁴ Čím víc zázraků se dělo, tím víc začal Boleslav věřit ve Václavovu svatost a počal se bát, že bude Bohem za bratrovraždu potrestán. Aby alespoň trochu uklidnil božský hněv, nechal opravit například kostel svatého Strachoty v Boleslavi, v Praze Panny Marie před Týnem a svatého Víta na Pražském hradě. K některým kostelům nechal přistavět kaple. Vyslal posly do Řezna s prosbou, aby je biskup Michal přijel vysvětit. Ten odmítl, protože znal Boleslavův

¹⁸³ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 194.

¹⁸⁴ Tuto informaci má Hájek prý od kronikáře Racka Dobrohorského, což je podle historiků prý smyšlené jméno.

hřích. Ve snu se mu ale zjevil svatý Václav, který biskupa přiměl, aby prosbě jeho bratra vyhověl. Díky tomuto vidění biskup posvětil novou část kostela svatého Víta. Po návštěvě Václavova hrobu v Boleslavi se navrátil zpět do Řezna.

Jelikož se do Boleslavi začalo sjíždět čím dál více lidí, kteří oslavovali mučedníka Václava a jeho zázraky, povolal Boleslav své služebníky, aby tajně přenesli tělo do kostela svatého Víta v Praze. Zázraky, které se pak budou dít, tak lidé přičtou svatému Vítu, ne Václavovi. Z hrobu mučedníka se linula omamná vůně a rány na jeho těle byly zaceleny. Jediná zůstala živá. Bylo to jizva po Boleslavově ráně, při které bratrovi utlal ucho. Ta byla i po 3 letech stále krvavá.

Další zázrak se konal u řeky Labe, kterou poslové i s tělem přešli bez použití mostu. To samé se opakovalo i u rozvodněného potoka Rokytnice. Dostali se s povozem až do vesnice Poříčany. Znenadání se opět ocitli za řekou Vltavou a usoudili, že byli svědky božích zázraků, které jim umožnily třikrát přejít vodu suchou nohou.

U jednoho žaláře v Praze se najednou spřežení tažené voly zastavilo a dál se nemohlo pohnout. Kolem vozu se seběhlo mnoho lidí, kteří odkryli truhlu s utajeným nákladem. Když to uslyšel biskup kostela svatého Víta, nechal propustit všechny vězněné žaláře, u kterého se povoz zastavil: „*Víte dobře, že tento svatý kníže, dokavadž jeho svatá duše v tomto těle obývala, rád činil skutky milosrdné, zvláště lidem v úzkostech postaveným a žalářným. Protož kažte vězně z vězení tohoto propustiti, vinné i nevinné, neb tento svatý kníže chce i po smrti jim milosrdenství učiniti.*“¹⁸⁵ V tu chvíli se vůz s tělem rozjel a tělo mohlo být dopraveno do kostela svatého Víta, kde bylo připraveno k uložení. Ostatky byly tři dny odkryty a zpřístupněny lidu. Hájek zaznamenává zázraky, při kterých se nemocní uzdravovali a pohané přijímali křest.

Boleslavova a Václavova sestra Přibyslava měla sen, že Václavovo ucho se nachází v Boleslavi v místě vraždy, kde *mezi stěnu a odřív vloženo jest.*¹⁸⁶ Pro ucho byli posláni služebníci. Krvavá rána se zacelila, jakmile k ní bylo přiloženo. Než bylo tělo pohřbeno, poklekl před ním nábožný kněz Hostivod, který mučedníka prosil, aby mu nechal něco ze svého těla na památku. V tu chvíli se Václavovi začal viklat jeden článek prstu, který odpadl. Kněz začal Václava za tento zázrak velebit a svatou relikvii si uschoval.

---

¹⁸⁵ Hájek z Libočan, Václav: *Kronika česká*. Linka, Jan (ed.). Praha, Academia 2013. str. 198.

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 198.

Někteří pohané, zvláště Lučané, se nechtěli smířit se slávou, kterou Václav zažíval po své smrti. Nabádali Boleslava, aby zakázal lidu jeho bratra oslavovat či o něm jen mluvit. Václavova památka měla zaniknout. To se nelíbilo dobrým křesťanům, zvláště těm pražským. Po vydání Boleslavova rozkazu se na obloze objevil na koni svatý Václav ve zlaté zbroji a za ním se táhl velký černý mrak přinášející s sebou krupobití, kvůli kterému zahynulo až 40 lidí. Díky tomuto zjevení nebyl již nikdo, kdo by nevěřil ve Václavovu svatost.

***Diadochus* Bartoloměje Paprockého z Hlohol a Paprocké Vůle**

Vratislavovi a Drahomíře se narodil syn Václav. Byl starším ze dvou chlapců. Jeho babička Ludmila si ho vzala na výchovu. Nejdříve byl vyučován Ludmiliným kaplanem dobrému křesťanství, a když trochu povyrostl, byl poslán na Budeč k *Nycenovi, školnímu mistru*,¹⁸⁷ jenž Václava naučil psát a číst.

Po smrti Vratislava se panovnicí stala Drahomíra, která nenáviděla křesťany, a kvůli tomu nechala pod trestem smrti zavřít kostely, aby se v nich nemohly vykonávat liturgické obřady. Dala rozkaz ke zboření škol, kněží se před ní museli skrývat. Do všech úřadů nechala dosadit pohany. Vyдалa nařízení, že pokud bude zabít pohan, zemře za něj deset křesťanů. Ti pak museli odevzdat všechny své zbraně na radnici. Chvilí panovalo příměří, ale Drahomíra rozkázala svým lidem, aby na neozbrojené křesťany zaútočili. V Praze vypukly boje, ze kterých vyšli vítězně křesťané, což Drahomíru tak popudilo, že začala bořit a zapalovat kostely. Vidouc to Ludmila, přemluvila nejvlivnější pány země, aby Drahomíře moc odňali a zvolili Václava za panovníka. Aby mezi ním a jeho bratrem nevznikly rozepře, dostal druhorozený syn město Boleslav, kde ho často navštěvovala matka Drahomíra, která ho učila zášti a zlobě.

Václav byl velmi nábožný, často se modlil, nechal si radit od své babičky Ludmily, která ho učila, jak být pravým a správným křesťanem. Václav se staral o nemocné, pohřbíval mrtvé. Byl štedrým a laskavým pánem svého lidu.

Drahomíra na Ludmilu žárlila, záviděla jí, že ji Václav miloval a ctil. Navíc chtěla překazit její horlivé šíření křesťanské víry. Proto nechala najmout vrahy – Tomáše a Kuma,

---

¹⁸⁷ Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. posloupanost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského*. Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014). str. 57.

kterí Ludmilu zaškrtili. Václav se o tomto činu dozvěděl, ale zakázal komukoliv, aby jeho babičku pomstil. „*Má jest pomsta a já každému časem svým zaplatím.*“¹⁸⁸ Do roka vrahové umřeli strašnou smrtí.

Drahomíra usilovala o Václavův život, ale kníže měl ještě další nepřátele. Jedním z nich byl kouřimský kníže Radislav, který si začal nárokovat český knížecí stolec. Všemožnými způsoby Václava zastrašoval, vyhrožoval mu válkou. Po poradě s českými pány kníže Václav sebral vojsko a vytáhl Radislavovi vstříc. Vymohl si, že vojska se nestřetnou dříve, než bude moct s kouřimským knížetem promluvit on sám. Chtěl ušetřit životy svých i kouřimských vojáků, proto navrhl, že se budou bít jen oni dva. Radislav s radostí souhlasil a dobře se vyzbrojil. Mnoho lidí kolem nich stálo v údivu, protože *Václav nebyvši jakživ v žádném boji*¹⁸⁹ vyzval ostříleného Radislava. Když mělo dojít k boji, kouřimský kníže na Václava zaútočil, ale uviděl vedle něj dva anděly a uslyšel hlas, který mu přikázal, aby padl před Václavem na kolena a prosil o odpuštění. Český kníže ho zvedl a napomenul, aby krotil svou bojechtivost. Vše mu nakonec odpustil.

Václavova sláva se donesla i k císaři, který ho pozval ještě s ostatními knížaty na sněm do Normacie. Zlá a nepřející knížata Václavem pohrdala a usnesla se, že mezi nimi bude mít to nejposlednější místo. Navedla i císaře. Když ale Otta uviděl cestou ke kostelu přicházet Václava, kterého doprovázel po každém boku jeden anděl, okamžitě před ním poklekl a českého knížete posadil na místo hodné císařského přítele. Ostatní knížata se divila a žádala císaře o vysvětlení jeho podivného chování. Otta jim vše vyprávěl a překvapilo ho, že byl jediným, kdo anděly viděl. Když to potvrdil i mohučský biskup, knížata uvěřila ve Václavovu svatost a prosila ho za odpuštění jejich pýchy. Na důkaz císařova přátelství si Václav mohl z jeho pokladu vybrat cokoliv, co by si přál. Otta si myslel, že si Václav vybere drahocenný dar hodný svého postavení, ale on žádal pouze o svatou relikvii – rameno svatého Víta a kosti svatého Zikmunda, krále burgundského. Císaře tak skromné přání pobavilo. Udělil Václavovi královský titul, do erbu mu dal černého orla na bílém poli a české země oprostil od daní, které musely platit Sasku. Kníže ale odmítal královský titul přijmout a užívat.

---

¹⁸⁸ Paprocký z Hlohol a Paprocké Vůle, Bartoloměj: *Diadochus, tj. posloupnost knížat a králů českých, biskupů a arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného království českého, to jest panského, rytířského a městského.* Dostupné na: <http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=41362&s=1> (12. 4. 2014). str. 61.

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 61.

Po návratu do Prahy nechal Václav okamžitě vystavět kostel svatého Víta, kam uložil svaté relikvie od císaře. Poté přikázal převézt Ludmiliny ostatky do Prahy, i když mu to bylo mnoha lidmi rozmlouváno. Od Ludmiliny smrti přece jenom uplynuly už tři roky. Václav se sám cesty na Tetín účastnil a byl svědkem zázraků, které se nad tělem jeho babičky udály. Tělo nechal uložit v kostele svatého Jiří.

Václav se snažil zajistit pro své kostely znamenité kněží. Vyslal posly do Řezna k biskupovi Wolfgangovi, zda by mohl posvětit vystavěný kostel a pozdvihnout biskupskou stolicí v Čechách. Drahomíra proti Václavovi štvála jeho mladšího bratra Boleslava stále více. Ten nasadil zvědy a své přívržence, kterým přikázal, aby do Čech žádné kněží nepouštěli. Někteří z těchto vážených mužů byli zavražděni. Václav viděl, že se jeho plány nemohou uskutečnit, proto alespoň se svými nejbližšími šířil křesťanství ve svém okolí. Často se za mrazivých nocí vydával bos do kostela. Doprovázel ho jeho věrný druh Podiven, kterému nohy málem mrazem ochrnuly. Zahřál si je, až když našlapoval ve Václavových šlápějích.

Václav se chtěl vzdát svého knížectví a stát se mnichem benediktinského řádu. Dokonce vyslal posly do Říma k papeži, aby mu bylo dovoleno opustit knížecí stolec. Když se to dozvěděla Drahomíra, od svých intrik trochu upustila, ale jelikož se vyjednávání u papeže protáhla a křesťanství se v Čechách stále rozmáhalo, snažila se vymyslet plán, jak by Václava sprovodila ze světa.

Dobrou příležitostí se stal křest Boleslavova syna. Jeho narození bylo velmi oslavováno, protože Václav chtěl žít v čistotě, a proto neměl následníka. Kníže rád matčino pozvání přijal. Jelikož ale věděl, že ho čeká smrt, modlil se za osudy svých křesťanů, protože předpovídal, že je čeká těžká doba a mnoho z nich zahyne. Vyzpovídal se ze svých hříchů a vydal se na křtiny. Po skončení oslav se Václav o půlnoci modlil. Když se to dozvěděla Drahomíra, probudila svého druhého syna. Boleslav na Václava zaútočil, snažil se ho zavraždit, ale jelikož byl oslaben strachem, usekl mu pouze ucho a roztál střevíce. Druhý pokus už byl úspěšný. Boleslav, povzbuzován svými pomocníky, Václava zavraždil. Krev knížete nešla žádným způsobem smýt ze stěny. Vlasy, roztáté střevíce a krev pak byly uchovávány v kostele ve Staré Boleslavi. Druhý den se bratrovrah choval, jako by se nic nestalo, křtiny byly ukončeny. Boleslavův syn dostal na památku tohoto dne jméno Strachokvas.

Po smrti knížete Václava se splnilo to, co sám předznamenal – křesťané byli vražděni a vyháněni ze země. Boleslav rozkázal, aby bylo tělo jeho bratra, při kterém se děly mnohé zázraky, tajně převezeno do kostela svatého Víta. Divy mohly být tudíž připsány Vítu, ne Václavovi. Koně, kteří táhli povoz s tělem, kočího neposlouchali a byli vedeni vyšší silou. Rozvodněnou řeku Rokytnici i Vltavu přešli poslové suchou nohou a povoz se zastavil u zámkové věže a dál se nepohnul. Až když se kolem seběhl lid a uviděl, jaký důležitý náklad před nimi stál. Toho času byli propuštěni křesťané a zvláště kněží, kteří byli uvězněni. Tělo světce bylo pochováno v kostele svatého Jiří.

Václavovo tělo, ač tři roky po smrti, bylo neporušeno až na utáté ucho, které měla celou dobu uschované jeho sestra Přemyslava. Když ho přivezla do Prahy k hrobu svého mrtvého bratra a přiložila k tělu, okamžitě k němu přirostlo. Díky tomuto zázraku i Boleslav uvěřil ve Václavovu svatost. Povolal a propustil kněží a vlastním nákladem posvětil kostel, který nechal Václav postavit.

***Poselkyně starých příběhů českých Jana Františka Beckovského*¹⁹⁰**

Václav se narodil kněžně Drahomíře a jejímu manželu Vratislavovi roku 908. Vratislav se všemožně snažil, aby jeho žena přijala křesťanskou víru, aby syn z ní vzešlý mohl jednou šířit křesťanství. Ta se ale všemožně bránila a pohanství opustit nechtěla. O rok později se Václavovi narodil jeho bratr Boleslav, který byl pokřtěn na Tetíně, a rok na to přišla na svět jejich sestra Přibyslava.

Ludmila jela navštívit svou snachu a žádala ji, aby jí dala jednoho ze svých synů na výchovu. Po poradě s Vratislavem se rozhodli pro Václava. Ludmila ho společně s knězem Pavlem učila křesťanské víře a velmi svého vnuka milovala. Povídalo se, že Václava vzala pohanské matce brzo od prsu a nechala ho kojit křesťanskou chůvou, protože by prý mohl s pohanským *mlékem také neřády pohanské vysáti*.¹⁹¹

Roku 914 poslal Vratislav na Ludmilino přání Václava na učení na Budeč, kde se chlapec vzdělával v latině i slovanské liturgii. Pilně učil, nezapomínal na denní modlitby.

¹⁹⁰ Některé pasáže *Poselkyně starých příběhů českých* jsou totožné s *Kronikou českou* Václava Hájka z Libočan.

¹⁹¹ Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 140.

O dva roky později oznámil Vratislav vladykům a zemanům, že je velmi nemocný. Svěřil jim své dva syny. Chtěl, aby byli oba vedeni ke křesťanství. Mají ctít svou zem a poddané a bojovat proti pohanům, zvláště pak Lučanům (Žateckým). Téhož roku kníže Vratislav zemřel. Byl pochován v kostele svatého Jiří a na jeho hrobě se nacházel nápis: „*Zde leží blahoslavený Vratislav, otec svatého Václava, a zakladatel tohoto kostela.*“¹⁹²

Po Vratislavově smrti obeslala Drahomíra vladyky a zemany s žádostí, aby jí bylo dovoleno vládnout českým zemím. Její synové měli sice dědičné právo, ale byli ještě příliš mladí na to, aby vládli sami. Vladykové jí povolili spravovat zem, dokud jejím synům neskončí dětství a nebudou moct nastoupit na knížecí stolec. Na tomto sjezdu byla také rozdělena země na dvě části. Václav zůstal na Budči a Boleslav u své matky na Vyšehradě. Drahomíra se snažila vymyslet plán, jak by, jsouce zarytou pohankou, všechny křesťany vyhnala ze země. Z tohoto záměru nevynechala ani svého nejstaršího syna a jeho babičku Ludmilu, která byla podle Drahomíry vinna tím, že se z Václava stal horlivý křesťan.

V Praze probíhaly boje křesťanů s pohany. Drahomíra nechala za každého pohana zabít deset křesťanů. Její nenávist byla tak velká, že byla schopná obětovat i životy svých věrných: „*Přejít já té smrti mým pohanům, jediné aby se mdlila síla křesťanův.*“¹⁹³ Nepokoje mezi dvěma skupinami neustávaly. Když se Václav, který se tou dobou učil na Budči filozofii, dozvěděl o situaci v Praze, okamžitě odjel za svou babičkou na Tetín, kde svolal své nejvěrnější, se kterými odjel na pomoc svým křesťanům. V Praze byl přivítán nejen jimi, ale i některými pohany, kterým se nelíbilo, jakým způsobem Drahomíra vládla. Chtěli, aby se stal jejich knížetem. Do Prahy se kvůli němu sjely i vážené rody (Kolovratové, Mělničtí, Kolodějové, Vršovcové a další), které podporovaly jeho zvolení za panovníka země. Václav špatně nesl krutost a špatnou pověst své matky. Rád by se knížectví ujal, ale jelikož mu bylo pouze 12 let, usednout na knížecí stolec odmítl. Páni ho prosili, slibovali, že mu se všemi těžkostmi nového úřadu pomohou. Václav jako hodný syn nechtěl jednat proti své matce, proto jí všechno, co se o ní vyprávělo, řekl a prosil ji, aby zemi řídila uvážlivěji a mírumilovněji. Drahomíra se k Václavovi naoko chovala vlídně a mile. Slíbila, že boje skončí a už proti křesťanům vystupovat nebude. Aby jí Václav uvěřil, otevřela kostely a povolala kněží, kteří se kvůli ní museli skrývat. Když její syn odjel, všechny své sliby zrušila a dále

---

¹⁹² Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 141.

¹⁹³ Tamtéž, str. 143.

nechávala křesťany vraždit. Nad hrobem svého otce složila přísahu, že nenechá naživu jediného křesťana.

Roku 920 Drahomíra naplnila své plány, najala Tumana a Kumana, své vlastní bratry, aby zabili její tchýni Ludmilu. Drahomírou byli následně za vraždu bohatě odměněni. Ludmila byla zavražděna 15. září.

Jelikož Drahomířina krutovláda už volala do nebes, dojel pro Václava na Budeč jeho věrný přítel Podiven, aby ho přivedl do Prahy. Mladý kníže, jenž byl na Budči už šestým rokem, svolal do Prahy vladyky a zemaný: „*Otec můj, dobré paměti Vratislav, mne jest porázením své vůle poslední!!!! dědicem učinil, lopotové, vladyky a zemané tito mne jsou mne za kníže přijal, a protož také toho knížectví mého se ujímám.*“¹⁹⁴ Václav byl prohlášen za českého knížete, mladší bratr odjel do Boleslavi a Drahomíra do Stochova. Václavovým hlavním úkolem, jak sám oznámil, bude rozšiřování křesťanství.

Kníže obnovil činnost kostelů, které dala jeho matka zavřít, povolal zpět žáky a kněží, jež vyhnala. Sám také napomáhal šíření víry a křesťanských zvyklostí – pekl oplatky, stácel víno, pomáhal na poli, četl žákům z žaltáře, byl nápomocný při oltáři, šatil duchovní, důkladně se modlil. Za zimních nocí navštěvoval kostely, k nimž krácel sněhem bos. Doprovázel ho věrný přítel Podiven, který, když šlapal ve Václavových šlápějích, zimou netrpěl.

Václav si vzpomněl na svou zavražděnou babičku Ludmilu a chtěl, aby byla přenesena do Prahy a mohla tak spočinout blízko svého syna Vratislava. Proto vypravil posly v čele s knězem Pavlem na Tetín, aby tělo přinesli. Nalezli ho neporušené v napolo shnilé truhlici. Všichni chválili Boha za jeho zázraky a radostně tělo dovezli knížeti do Prahy, kde se mnozí pohané, vidouce tento zázrak, obrátili na křesťanskou víru a nechali se pokřtít. Tělo bylo s vážností nesené do kostela svatého Jiří, kde bylo uloženo.

Roku 923 dal kníže Václav postavit prostorný dům a u něj kostel svatého Antonína. V domě nechal bydlet sirotky a vykoupené děti pohanských rodičů. Ty šatil a nosil jim pokrmy z knížecí kuchyně, také je učil křesťanství. Václav se snažil rozšířit křesťanskou víru, což odsuzoval jeho bratr Boleslav, ponoukaný zlými pohany a usilující o Václavův život.

---

¹⁹⁴ Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 147.

O rok později nechal v Praze Václav vystavit kostel svatého Vavřince, ve kterém ustanovil knězem svého přítele Letomila.

Když viděl Drzslav, kouřimský kníže, Václavovu mírnost a dobrotu, začal rozšiřovat svá území. Český kníže ho prosil, aby tak nečinil, ale Drzslav mu vzkázal: „*Povězte tomu pletinohovi, ať on hledí na své knihy, a já zatím jeho knížectví sobě podmaním.*“¹⁹⁵ Václav sebral 700 mužů a táhl na Židomiřský dvůr, který si chtěl Drzslav přisvojit. Český kníže se bál krveprolití, jež by nastalo kvůli rozmaru jednoho člověka, proto Drzslavovi vzkázal, že bojovat budou jen oni dva. Kdo vyhraje, získá území toho druhého. Kouřimský kníže se ulekl, ale i přesto k boji svolil. Obě knížata se smluvila a sešla u vsi Hruškoklaty. Než došlo k boji, Drzslav seskočil z koně a poklonil se knížeti Václavovi. Viděl prý na Václavově čele zlatý kříž a vedle něj dvě svaté mužské postavy, bezpochyby svatého Petra a Pavla. V Židomíři Drzslavovi kníže Václav dovolil, aby dále spravoval svá území. Vedli spolu rozmluvy o křesťanství a Drzslav dokonce slíbil, že se nechá se svým lidem pokřtít. Václavovo vítězství se událo 29. června, v den, kdy se oslavuje svátek svatého Petra a Pavla.

Díky ochraně dvou světců nechal Václav vystavět roku 926 mezi Prahou a Vyšehradem kostel svatého Petra a Pavla jako poděkování za pomoc proti Drzslavovi.

Václav chtěl vystavit nad Vltavou kostel, který by byl zasvěcený svatému Petru po vzoru kostela římského. Poslal žádost římskému biskupovi, který stavbu povolil. Byl označován jako kostel svatého Petra na Strouze nebo v Jirchářích. To se stalo roku 927.

O rok později Václav vystavil další dva kostely – jeden ke cti svatého Kozmy a Damiána a druhý zasvěcený svatému Michalu Archandělu, a to z důvodu vyprávění svých poslů, kteří v Římě tyto dva kostely navštívili. Václav byl ohromen životními příběhy těchto svatých a přál si, aby i on se stal světce. Díky nápisu na dveřích jednoho z kostelů víme, že Václav byl v pořadí 12. panovník (počítajíce od praotce Čecha 15.).

Toho samého roku nechal Václav vystavět pod Petřínem kostel svatého Michala, který dal do opatrovnictví knězi Radoslavovi. Kníže se sem často chodíval modlit se svým komorníkem Podivenem.

---

¹⁹⁵ Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 149.

Roku 930 se římský král Jindřich, který věděl o hrozných činech Drahomíry vůči křesťanům, rozjel se svým vojskem do Čech, aby si je podmanil a všechen lid obrátil na křesťanskou víru. Dalším důvodem cesty bylo výběr daně za mír, kterou Čechy platily už od dob Karla Velikého. Václav se vydal k Žatci, kde Jindřich tábořil s vojskem. Český kníže mu oznámil, že v zemi vládne místo své matky, snaží se o rozmnožení křesťanství a že nikdy nechce vystoupit proti římským králům a císařům. Oba panovníci se domluvili mírovou cestou. Společně se svým vojskem byl král Jindřich hostěn Václavem v Praze. Daň byla králi vyplacena a on se v pokoji vrátil do Saska.

Roku 935 svolal tehdy už císař Jindřich do Řezna (někde je uváděno do Erfurtu) sněm, který trval 24 dnů. Pozván byl s biskupy, hrabaty a knížaty i Václav. Na sněmu rokovali mimo jiné i o nástupnictví Jindřichova syna Otta. Jedné noci Václava zdržely modlitby a péče o chudé a nemocné. Všichni včetně císaře na něj museli čekat, což vyvolalo mezi pány velké rozčilení. Císař nakázal, aby před Václavem nikdo nevstal na znamení úcty. Třetího dne od císařova nařízení vešel Václav do síně a Jindřich byl jediný, kdo mu vyšel vstříc, hluboce se mu poklonil a posadil ho na svůj trůn. Další den, kdy se Václav opět zdržel na modlitbách, vyptávali se ostatní císaře, co mělo znamenat jeho včerejší chování. Ten jim odpověděl, že viděl jít s Václavem dva anděly, kteří ho pozdvihovali nad zemí a císaři hrozili. Václavův obličej prý jasně svítil a na jeho čele byl vidět obraz svatého kříže. To samé potvrdil i mohučský kurfiřt, kterého (stejně jako císaře) zachvátil strach a hrůza.

Po skončení sněmu pozval císař Václava do Mersburgu, kde se svým dvorem pobýval, a žádal českého knížete, aby si vybral z jeho pokladu něco na památku. Když by se mu nic nelíbilo, dá mu kus svého území. Václav si nechal den na rozmyšlenou, a když se opět s Jindřichem setkal, žádal rameno svatého Víta. Jsou dvě teorie, proč si Václav relikvii vybral. První, že se mu ve snu zjevil svatý Vít a řekl mu, aby si rameno vybral, a druhá, že když Václav k pokladu přistoupil, rameno se začalo pohybovat na znamení, že si ho má kníže vybrat.

Hned po návratu do Prahy (rok 936) nechal Václav, kterému se opět ve snu zjevil svatý Vít, postavit prozatímní kostelíček, kam uložil rameno svatého Víta. Václav plánoval vystavět větší kostel, jehož stavbu ale kvůli své smrti sám nestihl dokončit. Vyslal posly do Řezna k biskupovi Tutovi, zda by mohl přijet pražský kostelík vysvětit. On jim odpověděl, že to není třeba, protože ho už posvětil sám Ježíš Kristus. Ale slíbil, že Prahu přesto navštíví a

vykoná ostatní církevní ceremonie. To se ale nestalo, protože sousední země válčily s kouřimským knížetem. Biskup navíc po cestě náhle zemřel. Václav tedy nechal posvětit kostel jedním ze svých kněží. Prvním proboštem se stal Bavor Gerard (jinak Rad), který byl dobře vyučený slovanské řeči.

V Boleslavi je vystavěn kostel svatého Kozmy a Damiána, který byl hotov ještě před Václavovou smrtí.

Další 19. kapitola začíná rokem 937, kdy Otto I., Jindřichův následník, pozval do Vormusu (nebo Akvysgránu) Václava i Boleslava. Mladší z bratrů na sněm jet nechtěl, protože odmítal být povinován římskému císaři. Císař se rozčílil a vyhlásil Boleslavovi válku. Naopak Václava velmi mile přijal, učinil ho králem, udělil mu do štítu černého orla (předtím měl v erbu tři bílé pruhy), postoupil mu moravské království a osvobodil ho od daní. Václav ale nikdy královského titulu užívat nechtěl. Někteří kronikáři píší, že tato privilegia dostal Václav už od Ottova otce Jindřicha.

Když se Václav vrátil do Čech, přijela za ním jeho matka Drahomíra, která se velmi těšila z poct, které od císaře dostal. Litovala toho, že kvůli ní umřelo tolik křesťanů. Na důkaz svého pokání se chtěla sama nechat dát pokřtít. To vše činila jen naoko, protože Václava chtěla dostat na svou stranu. Měla plány ho otrávit. Kníže, který měl božské vidění a věděl, že je podávané víno otrávené, třikrát odmítl a prosil matku, aby mu přestala usilovat o život. Ona začala plakat a prosit ho, aby ji z ničeho neobviňoval.

V roce 938, kdy Václav vládl už sedmnáctým rokem, se chtěl vypravit do Říma k hrobu svatého Petra a Pavla a vstoupit do benediktinského řádu. Knížectví by přenechal svému bratru. Od svého úmyslu na určitou dobu upustil, protože se bál o budoucí osud křesťanů v případě, že by knížectví řídil Boleslav. Po nějakém čase Václav Boleslavovi svůj záměr vyjevil. Ten se zaradoval, ale nechtěl čekat, až se vrátí poslové z Říma. Osnoval plány, jak bratra zabít.

Boleslavova manželka Božena porodila před svátkem Kozmy a Damiána syna, který dostal jméno Strachkvas. Kvůli této příležitosti pozval Boleslav Václava na křtiny. Ten měl zjevení od boha, že ho čeká mučednická smrt, z čehož byl velmi potěšen. Václav shromáždil všechno duchovenstvo a rozloučil se s ním. Většina z nich nevěděla, že Václava už neuvidí. Například Podiven, který tušil, co se stane, knížete od cesty všemožně odrazoval.

Na cestě českého knížete před jeho bratrem varoval i jeden dobrý křesťan jménem Zrost, který knížeti radil, aby se ihned vrátil do Prahy. Václav mu poděkoval, přesto ale putoval dál do Boleslavi, kam dorazil ráno. Po přivítání se vypravil do kostela, kde se modlil. Na křtinách a hostině se rozloučil se svými stolovníky. Opilí Boleslavovi pomocníci třikrát povstali, aby Václava zabili, ale třikrát byli boží mocí zastrašeni. Václav se jen obával, aby se nic nestalo jeho přátelům, kteří přijeli do Boleslavi s ním. Tento večer Václav ještě vyvázl bez zranění, bůh si přál, aby zemřel mučednickou smrtí v den, který ještě nepřipadal žádnému svatému (tj. mezi dnem svatého Kozmy a Damiána a dnem svatého Michala).

Po hostině se Václav odebral do kostela, kde se modlil. Poté šel do svého pokoje, kde odpočíval. O půlnoci se opět se odebral do kostela svatého Kozmy a Damiána, kde se vyzpovídal knězi: „*Již jsem všecknu hrůzu smrti přemohl, již jsem hotov sebe samého dokonale Pánu Bohu obětovat!*“¹⁹⁶ Před kostelem potkal bratra, s kterým jednal přívětivě a snažil se ho odradit od smrtelného hříchu, k němuž se chystal. Boleslav od svého úmyslu neustoupil. Zaútočil na Václava a první ránou ho sekl do hlavy a uťal mu ucho. Udeřil ještě dvakrát, ale svého bratra stále nemohl smrtelně zranit, pouze mu roztřel střevíce. Upustil meč z rukou, Václav meč zdvihl a podal jej bratru. Český kníže věděl, že se jeho smrt blíží, proto pospíchal ke kostelním dveřím, které byly ale zavřené. Boleslav zavolal na své druhy, kteří modlíciho se Václava zabili mnohými rány meči a oštěpy. Protože se Václav zachytil za mosazný kostelní kruh, byl tento na památku Václavovy mučednické smrti přenesen do Prahy a uložen do kaple svatého Václava v kostele svatého Víta.

Druhého dne ráno po vraždě se nad Václavovým tělem sešli jeho nejvěrnější a pohřbili ho. Podiven stihl ještě uschovat obrázek Panny Marie, který měl kníže u sebe, aby se nedostal do rukou pohanů. Mezitím se v Praze rozpoutalo pod Drahomířinou záštitou vraždění křesťanů. V Boleslavi čekal Václavovy pomocníky a nejbližší ten samý osud jako jejich pána. Podiven byl oběšen a jeho tělo po čase přeneseno do kostela svatého Víta. Ostatní byli zabiti, utopeni nebo vyhnáni.

---

¹⁹⁶Beckovský, Jan František: *Poselkyně starých příběhů českých*. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=YHtUAAAACAAJ&printsec=frontcover&dq=Poselkyne&hl=cs&sa=X&ei=tyhhUsncLpSb4gTt84C4AQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Poselkyne&f=false (12. 4. 2014). str. 160.

Boleslav se snažil lidem namluvit, že mu Václav usiloval o život a on se jen bránil. Ač nerad, musel ho zabít. Nikdo mu ale nevěřil. Boleslav měl špatné svědomí. Jeho čin prozradilo i jméno, které dostal jeho narozený syn – Strachkvas.

Po smrti Václava se udály mnohé zázraky. Například jeho krev, která byla prolita, nemohla být žádným způsobem smyta. Čím více ji služebníci drhli, tím byla patrnější a jasnější. I když byl kostel několikrát bílen, vápno, pod nímž se krev nacházela, vždycky odpadlo.

V dobu, kdy byl Václav v Boleslavi zavražděn, se Kristus zjevil denemarskému králi ve snu a rozkázal mu, aby nechal postavit kostel ke cti nového mučedníka. Král knížete Václava neznal, a proto se na něj všude vyptával. Až od svých vojáků se dozvěděl o věhlasu zavražděného knížete. Král ihned nechal vystavět k jeho uctění velmi nákladný kostel.

Nad Václavovým hrobem se děly divy, díky kterým se do Boleslavi začali sjíždět křesťané i pohané. Ti prosili světce o pomoc. Jedním z nejznámějších zázraků bylo uzdravení Boleslavovy manželky z těžké zimnice. Svatý Václav se jí zjevil, když se modlila u jeho hrobu. Zázrakem byla ihned uzdravena. Při návratu domů potkala svého manžela, který nechtěl uvěřit, že by jeho ženu uzdravil právě Václavův div. V tu chvíli ho zachvátila ta samá zimnice, která ho poté celý rok trápila a nešla vyléčit. Boleslav, litujíc vraždy svého bratra, tajně vešel k hrobu svatého Václava, a najednou byl také uzdraven.

Pohanům, zvláště žateckým, se nelíbilo, že byl Václav uznáván za svatého, proto chtěli po Boleslavovi, aby svolal sněm do Turska, na kterém by zakázal mluvit o svém bratru jako o světci. Najednou se na nebi objevil na bílém koni Václav ve zlatém odění, jenž za sebou vezl krupobití a hromobití, které zabilo asi 40 pohanů.

Václavovi vrazi skončili strašlivou smrtí – někdo se pomátl na rozumu nebo se utopil, jiný odešel do ciziny či byl zachvácen nejrůznějšími nemocemi. Nejukrutnější ze všech vrahů byl Štyrsa s Hněvsou, kteří taktéž zahynuli. Štyrsa skočil ze skály a utopil se, Hněvsa se propadl se svým koněm, psem i krahujcem do pekla. Zůstala po nich jen jáma, ze které se na svátek svatého Václava ozýval na povrch štekot, ržání a zvonění.

V další části kroniky jsou vyjmenována místa, na kterých byly vystaveny kostely ke cti svatého Václava.¹⁹⁷

Roku 941, tedy tři roky po Václavově zavraždění, byl Boleslav požádán křesťany v čele s jeho sestrou Přibyslavou, aby nechal přenést Václavovo tělo do Prahy. Vše se mělo konat pod rouškou noci, aby o přenesení nikdo nevěděl. Po otevření hrobky se z ní začala šířit opojná vůně. Žoldnéři, kteří vezli tělo do Prahy, se museli zastavit u Labe, jelikož byla kvůli jarnímu tání řeka rozvodněna. Poslové se počali modlit k Václavovi. Najednou se ocitli na druhém břehu. Stejná situace se opakovala u Rokytnice a nakonec i u Vltavy. Na památku zázraku, který se zde stal, byl na konci dřevěného mostu vedoucího přes Vltavu postaven sloup s obrazem svatého Václava. Ten byl za přestavby mostu v době vlády Karla IV. přenesen na jiné místo.

U jednoho žaláře v Praze se najednou spřežení s Václavovým tělem zastavilo a dál se nemohlo pohnout. Kolem vozu se seběhlo mnoho lidí, kteří odkryli truhlu s utajeným nákladem. Když to uslyšel biskup kostela svatého Víta, nechal propustit všechny vězněné žaláře, u kterého se povoz zastavil, jelikož věděl, že kníže byl vždy ke všem vězňům milosrdný. Jakmile byli všichni propuštěni, vůz s tělem se opět rozjel a tělo bylo dopraveno do kostela svatého Víta, kde mohlo být uloženo. Za přítomnosti zázraků zde bylo tělo tři dny odkryto.

Václavovo tělo zůstalo i po tři roky neporušené. Jediná rána byla nezahojena, a to ta po utratě uchu. Boleslavova a Václavova sestra Přibyslava měla sen, že Václavovo ucho se nachází v Boleslavi v místě Václavovy vraždy. Vyslala pro ně služebníky, kteří, když ho k ráně přiložili, přirostlo a jizva se zacelila. Než bylo tělo pohřbeno, poklekl před ním nábožný kněz Hostivod, který mučedníka prosil, aby mu nechal něco ze svého těla na památku. V tu chvíli se Václavovi začal viklat jeden článek prstu, který odpal. Kněz začal Václava za tento zázrak velebit.

Mnoho lidí z českých zemí i poutníci z ciziny byli nad hrobem svatého Václava uzdraveni. Když to viděl Boleslav, uznal svůj hřích a každého poutníka bohatě obdaroval.

---

¹⁹⁷ Například na Moravě, Slezsku, Lužicích, Polsku, Prusku, království denemarském, Bavorsku, Římě (str. 163).

Země dobrá, to jest země česká

Příběh o Václavovi se plně rozvíjí v sedmé kapitole, která nese název *Kterak veliké tyranství Drahomíra proti křesťanům provozovala*.¹⁹⁸ Václav byl označován přídomek svatý už od mládí. Po smrti svého otce dostal na základě otcovy závěti pražské knížectví. Jelikož byl ale příliš mladý, nemohl, ani nechtěl se vlády ujímat. Z toho důvodu bylo knížectví svěřeno do rukou jeho matky Drahomíry, která, ač tvrdila, že je dobrou křesťankou, doopravdy chtěla všechny křesťany sprovodit ze světa. Jejím úkladným plánům neměl být ušetřen ani její syn Václav se svou babičkou Ludmilou.

Roku 918 bylo mnoho křesťanů z jejího rozkazu zavražděno. Když byl ale zabit jeden pohan, muselo na oplátku umřít deset křesťanů.

Během roku 919 a 920 v Praze docházelo k boji mezi pohany, které zaštiťovala Drahomíra a její nejvěrnější přívrženec Palhoj, a křesťany. Byly zavřeny kostely a školy, vyhnáni křesťanští kněží. Hned, jak se o těchto zločinech páchaných vůči křesťanům, dozvěděl Václav, opustil Budeč, *kde se filozofii neb libomudrcství učil*.¹⁹⁹ Vrátil se do Prahy, kde prosil svou matku, ale lépe vládla jeho knížectví a starala se o poddané, ať jsou to pohani či křesťané. Drahomíra předstírala, že chce Václavovy prosby vyslyšet, dala otevřít školy a kostely a povolal zpět duchovenstvo a učitele, přikázala ukončení bojů mezi oběma skupinami a složení zbraní. Po několika dnech ale opět začalo tajné vraždění křesťanů. Sama Drahomíra putovala k hrobu svého otce, kde učinila přísahu, že Václav nezůstane dlouho naživu. Po návratu do Prahy všechny příkazy, které vydala kvůli prosbám svého syna, zrušila. Začalo se zase bojovat. Palhoj byl vážně zraněn. Drahomíra poznala, že nad křesťany sama nezvítězí, proto dala ze zlosti zapálit dva kostely, z toho i kostel svatého Jiří, kde byl pohřben její manžel.

Roku 920 k sobě dala Drahomíra povolat dva své bratry – Tumana a Kumana. Uložila jim za úkol, aby jeli na Tetín a zavraždili její tchýni Ludmilu. Oni její přání splnili, za což je stihnul boží trest.

Dalšího roku se už křesťané nemohli dívat na to, jak Drahomíra vládla české zemi, proto *jeden z křesťanských pánův českých jménem Podivín*²⁰⁰ odjel tajně za Václavem. Prosil

---

¹⁹⁸ *Země dobrá, to jest země česká*. Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 35.

¹⁹⁹ Tamtéž, str. 36.

²⁰⁰ Tamtéž, str. 38.

ho, aby se vrátil do Prahy a vládl zemi sám. Čtrnáctiletý Václav nemeškal a vypravil se pomoci svým křesťanům. „*Otec můj, dobré paměti Vratislav, mě jest pořízením své poslední vůle dědicem učinil: lopotové, vládyky a zemani tito mě jsou za kníže přijali, a protož se toho mého knížectví nyní ujímám.*“²⁰¹ Boleslav byl uveden do svého města Boleslavi a Drahomíra do Stochova. Často ale jezdila za svým mladším synem a spřádala plány, jak se Václava zbavit. Český kníže otevřel a opravil rozbité a vypálené kostely, snažil se rozšiřovat křesťanskou víru, povolal zpět učitele a kněze. Kvůli tomu byl také *původem matky své od bratra svého léta Páně 938 oukladně zamordován.*²⁰² Po jeho smrti nastalo v zemi opět vraždění křesťanů. Boleslav nechtěl být z bratrovy vraždy obviňován, proto rozhlašoval, že Václava zabil pouze v sebeobraně a nerad. Nikdo mu však nevěřil, protože u těla Václava se děly mnohé zázraky, které dosvědčovaly jeho svatost. A i sám Boleslav, ač jeden z posledních, *v dobrého křesťana se proměnil a mnohé chvalitebné skutky činil.*²⁰³

S posmrtnými Václavovými skutky se setkáváme v jedenácté kapitole s názvem *Jak sv. Václav hned po svém mučednictví byl od samého Krista Pána za svatého vyhlášen a mnohými zázraky oslaven, též jeho nepřátelé kterak zahanbeni a potupeni byli.*²⁰⁴ Vracíme se k 28. září 938, kdy byl Václav zavražděn. Ježíš Kristus se zjevil knížeti *denemarskému*²⁰⁵ a kázal mu vystavět kostel ke cti českého knížete.

K hrobu svatého Václava se sjížděli a sházeli lidé, kteří byli zázračně uzdravováni. Také kněžna Božena, Boleslavova manželka, kterou trápila zimnice, potajně prosila u hrobu svatého Václava, jenž se jí zjevil a uzdravil ji. Boleslav tomuto zázraku nechtěl věřit a jako trest za to ho chytila tatáž zimnice, která ho trýznila celý rok. Žádná pomoc lékařů knížete nedokázala vyléčit, proto se tajně vydal k hrobu svého bratra, kde litoval zločinu, který spáchal. Až pak od něj nemoc zázrakem ustoupila.

Zlí pohané nechtěli trpět Václavovu posmrtnou slávu, proto svolali sněm do Tůrska, na který přijel i Boleslav. Zde jednali o zákazu uctívání Václava jako světce. V tu chvíli se duch zavražděného ve zlatém oděvu a na bílém koni objevil na západní části nebe. S sebou přinášel hromobití, které na důkaz božího hněvu zabilo až 40 osob.

---

²⁰¹ *Země dobrá, to jest země česká.* Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 38.

²⁰² Tamtéž, str. 39.

²⁰³ Tamtéž, str. 39.

²⁰⁴ Tamtéž, str. 64.

²⁰⁵ Tamtéž, str. 64.

Stejně jsou potrestáni i Václavovi vrazi, kteří *mnozí od d'áblův posedlí byli a svého stínu se báli, do vody skákající se ztopili, jiní se zbláznili a z vlasti do ciziny utekli a jiní skrze rozličné nemoce lidem v ošklivosti přišli a bídě životy skonali.*²⁰⁶ Nejhuře dopadne Hněvsa, který se zbláznil a následně utopil skokem do vody z vysoké skály, a Štyrsa, který *v svých nohách dlouhý čas nesnesitelnými bolestmi a smradem ztrápen jsouce*²⁰⁷ se na lovu propadl se i se svým psem, koněm a krahujcem do země.

Roku 941 poručil Boleslav přivést bratrovy ostatky do Prahy a uložit je v kostele svatého Víta, aby zázraky byly připisovány jemu a ne Václavovi. Jeho tělo bylo nalezeno neporušeno a oplývalo líbeznou vůní. Poslové s ostatky překonali tři řeky – Labe, Rokytnici a Moldavu, aniž by použili brod či most. V Praze se povoz zastavil před žalářem a nešlo s ním nijak pohnout. Někdo z přítomných si vzpomněl, že Václav ochraňoval a propouštěl vězně, a tudíž, že se povoz nepohne, dokud nebudou věznění propuštěni na svobodu. Hned jak se to stalo, vůz s tělem světce se opět rozjel. Tělo bylo po tři dny odkryto a poté uloženo v kostele svatého Víta.

Václavova a Boleslavova sestra Přibyslava měla vidění místa, kde nalezne uťaté světcovo ucho. Když ho v Boleslavi našla a přiložila k ráně, ta se okamžitě zacelila a ucho opět přirostlo.

Dalším zázrakem bylo uvolnění článku Václavova palce, který padl do dlaní pobožného kněze Hostivoda, který ho dostal od světce na památku.

Tělo bylo do hrobu uloženo 7. března 941 a i v dalších letech se zde děly mnohé divy.

V Římě byl v kostele svatého Petra postaven k slávě svatého Václava oltář.

---

²⁰⁶ *Země dobrá, to jest země česká.* Kučerová, Ivona – Medová, Lucie (eds.). Brno, Atlantis 1998. str. 65.

²⁰⁷ Tamtéž, str. 65.